

KARYS

VASARIS
Nr. 2 1955

KARYS

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Subscription .500 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius Zigmąs Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus
Kalbinę dalį redaguoja Kazys Kepalas

*

Atskirus skyrius redaguoja:

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,

Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,

Justinas Liaukus — Karinės žinios.

*

Bendradarbiai

K. Ališauskas, J. Apyrubis, P. Alšėnas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, G. Botyrius, K. Jankūnas, V. Jonikas, V. K. Jonynas, V. Karečkaitė, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, J. Lukas, P. Mačiulaitis, Marių žuvėdra, kan. J. Meškauskas, S. Miglinas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, P. Plechavičius, A. Reklaitis, M. Reklaitis, V. Raulinaitis, J. Skaržinskas, A. Sodaitis, A. Sperauskas, O. Urbonas, J. Valakas, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, kun. S. Valiušaitis, T. Žiūraitis.

*

Administratorius Leonas Bileris

*

Atstovai

Balys Brazdžionis, Chicago, Ill.
Vytautas Kamantas, Cleveland, Ohio.
Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

1935 M. VASARIS NR. 2 (1307)

TURINYS

Jurgis Kiaunė, Vasario šešioliktoji	33
St. Butkus, Tautos išgirstas balsas	35
Gen. št. plk. J. Lanskoronskis, Kariuomenės vaidmuo	36
Vl. Mingėla, žmonės plaukė lyg į atlaidus	38
A. L-as, Lietuviai kariai vakariečių nelaisvėje	39
J. L., To niekad nebūčiau išmokęs namie	41
Ignas Končius (nuotrauka)	43
H. Sienkivičius, Kryžiuočiai	44
Lietuviai kariai laisvaįame pasaulyje	49
Kariai ir Jaunimas	51
V. Kareiva, Draugystė	53
Karinės žinios	57
Karinė Spauda	59
Veteranų Veikla	61
Kuprinės Pabiros	63

PLATINTOJAI JUNGTINGESE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—“Baltic Florists”,
Brooklyn, N. Y.—“Gabijs”,
Chicago, Ill.—J. Karvelis, P. švelnis,
Cleveland, Ohio—V. Rocevičius,
Detroit, Mich.—“Neringa”,
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—K. Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas,
“Tėviškės žiburių” Knygynas,
Verdun, Montreal, Que.—“Parish Library”.

ANGLIJOJE:

Nottingham — K. Bivainis,
London — D. Daunoraitė.

AUSTRALIJOJE:

Abbotsford, Vic.—L. Baltrūnas,
Canberra, ACT—V. Balsys,
Carlton, Vic.—V. Šalkūnas.
N. Geelong, Vic.—“L. K. Fondo Sp. Kicskas”,
Hindmarsh, Adelaide, S. A.—J. Glušauskas,
St. Kilda, Vic.—N. Butkūnas.

VENEZUELA:

Caracas — Dr. V. Mažeika.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

*

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio viduryje. Todėl jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją iki to mėnesio 1 dienos.

*

Rankraščiai reedakcijoje nesaugomi.

*

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje:

Metams — \$5.00, pusm. — \$3.00, atsk. nr. — 50c. Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Viršelyje: Didvyrių pagerbimas.

Nuotr. V. Augustino

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ameri-
kos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1307)

VASARIS .. FEBRUARY

1955

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

Reikia eiti visais keliais prie vieno tikslo, kad Lietuvai būtų iškovota Nepriklausomybė.

Prez. Antanas Smetona.

Vasario Šešioliktoji atneša lietuvio sielai audrą ir nerimą. Vasario Šešioliktoji yra mūsų valios pareiškimas ir Lietuvos Valstybės atstatymo pagrindų padėjimas.

— Žmogus yra gimęs laisvas, — sakė garsusis prancūzas Jan Zak Russo. Vasario 16 yra lietuvių tautos (laikiniai nustojusios laisvės) triumfas ir laisvės troškimo ir jos atgavimo diena. Vasario 16, formaliai paėmus, yra tai sudarymas politinio akto, kurs reiškę lietuvių tautos valią ir norą būti laisviems ir nepriklausomiems nuo svetimųjų. Nors tas aktas, atrodo, nieko bendro neturįs su kariais, bet faktiškai tai yra ir Lietuvos karių triumfo šventė, nes tąją tautos valią, šį Nepriklausomos Lietuvos paskelbimo aktą, reikėjo įvykdyti Lietuvos vyrams — kariams savanoriams, šauliams ir partizanams savo pasiryžimu ir krauju. Vasario 16 yra mūsų žygių ir pergalės džiaugsmo šventė.

— Negalima gyventi be duonos, negalima taip pat gyventi be tėvynės ir laisvės, — sakydavo garsusis prancūzų rašytojas Hugo.

Šią tiesą lietuvių tauta žinojo ir jautė senovėje, visais laikais ir šiandien tai jaučia.

Už tėvų žemę ir laisvę lietuviai liejo kraują, kovojo ir atkovojo sau Nepriklausomybę. Ir dabar tos Nepriklausomybės netekę, nuo tos kovos mes neatsisakome, bet kas metai Vasario 16 ir Kariuomenės šventės proga lietuvių tauta tuos pažadus kartoja ir tvirtina, didina savo gretų glaudumą ir pareiškia savo ryžtą kovoti dėl laisvės.

Vasario 16 Tėvynėje buvo švenčiama didžiausiomis išskilmėmis ir paradais. Visame krašte plė-

vėsuodavo trispalvės, skambėdavo bažnyčių varpai ir kildavo padėkos maldos Augščiausiajam. Bet, deja, jau vienuolikti metai, kai mes Vasario 16 švenčiame svetur. Svetima aplinkuma neduoda mums pilno džiaugsmo, bet pažvelgus Tėvynės pusėn sukelia širdgėlą. Dabar Vasario 16 mes švėsime susikaupimo, pasiryžimo ir kovos dvasios ženkle. Dabar Vasario 16 proga mums stojasi prieš akis visas Lietuvos istorijos etapas: žiaurios ir kruvinos kovos su mūsų priešais kryžiuočiais, rusais ir lenkais, Nepriklausoma ir žydyti Lietuva, ir vėl jos pavergimas, draskymas ir kankinimas mūsų brolių Tėvynėje ir Sibiro vergų stovyklose. Visa tai degina mūsų širdis ir įpareigoja kovai už būvį.

— Gyventi — tai nuolatos kovoti, — sakydavo garsusis Ibsenas. Jau taip yra lemta, tokia mūsų geografinė padėtis, kad mūsų gyvenimas amžina kova už šventąją ir gražiąją Lietuvą. Taigi, Vasario 16 džiaugsmo šventė, dabar mums virto susikaupimo, pasiryžimo ir tautos jėgų stiprinimo švente.

Būkime atviri ir pasisakykime, kad mūsų blogą nuotaiką dar labiau temdo ir gadina vienybės ir gerų norų stoka, kada kai kurių grupių ir atskirų asmenų interesai ir ambicijos statomi augščiau tautos ir valstybės reikalų.

Kaip bebūtų, švėsdami Vasario 16 mes su amžinos atminties Vaižgantu drauge kartokime: "Aš myliu Lietuvą, nes tai mano Tėvynė, mano gyvybė, mano džiaugsmas ir pasididžiavimas." Ir pasiryžę drauge su K. Bradūnu tarkime: "Mus nuo mūsų žemės neatplėši nei Dangau, nei saule, nei mirtie!"

— Dirbkime nesvajodami — sakydavo Volteras sunkiuoju Prancūzijai metu. Tą patį turime pasakyti ir mes ir dirbkime nesvajodami, bet realiai galvodami. Neįsivaizduokime esą prezidentai, seimininkai ar ministrai, palikime tai tuštiems svajotojams. Atsiminkime, kad ir anksčiau ir kovose už Nepriklausomybę neturėjome “garsiųjų vadų”, bet turėjome tik didžiai pasišventusius ir pasiryžusius vyrus, kurie išugdė, sumobilizavo ir kovai pašaukė savanorius kovotojus, o vėliau atsirado ir vadai. Taip bus ir ateityje.

— Jokia pasaulio jėga negali paneigti Lietuvos teisės į laisvą gyvenimą, — pasakė mūsų II prezidentas Aleksandras Stulginskis. Tai tiesa, kuri yra paaiškėjusi visam pasauliui. Ir atskiri mokslo ir politikos vyrai yra tai patvirtinę. “Šiandien Lietuva yra pavergta, bet ji vėl pakils laisva, nes jos likimas yra visų tautų likimo simbolis” pasakė USA politikas A. E. O’Konski, turėdamas prieš akis bolševikų imperialistinę gresmę. “Lietuva turi visas teises būti nepriklausoma”, — tvirtino italas kardinolas Pizzardo.

— Tautos žūna, kai jos nustoja noro gyventi. Lietuvių tauta, nors ir sunkiausiose sąlygose, nori gyventi ir gyventi laisvėje, — yra pasakęs trečiasis Lietuvos Prezidentas Kazys Grinius.

— Kovoti už Lietuvos išlaisvinimą ir Nepriklausomybę yra visos lietuvių tautos ir visų lietuvių, kur jie bebūtų, švenčiausia pareiga, — yra pasakęs savo kalboje prelatas M. Krupavičius.

Tų vyrų pasisakymai ir jų pareikštos mintys stiprina mus ir priduoja vilčių kovoje. Be to, švęsdami šiemet Vasario 16 mes galime džiaugtis, turėti vilčių ir tvirtinti, kad jau viso pasaulio valdovai ir politikos vyrai yra įsisąmoninę ir įsitiki-

nę, kad mūsų tėvynės pavergėjas, mūsų žiaurusis priešas, yra ne tik mūsų, bet ir viso pasaulio priešas ir jau prieš juos organizuojamas visas laisvasis pasaulis. Taigi, kovoje su mūsų pavergėjais nebe mes vieni, bet milijonai pavergtųjų ir laisvojo pasaulio tautos.

— Kova už laisvę gimdo milžinus, — pasakė vokiečių poetas Šilleris. Mes viso pasaulio lietuviai, o ypač vyrai—kariai, neprivalome sėdėti, sudėję rankas, ir laukti. Laisvė brangiausias turtas pasaulyje. Jos niekas veltui neduoda. Ją reikia iškovoti. Vyrai kariai buvote ir būkite kovos ir pasiaukojimo pavyzdžiu. Jei darbas neina sklandžiai iš viršaus, dirbkime ir organizuokimės iš apačios.

— Ir džiaugsmas, ir meilė yra sparnai į didžius darbus, — pasakė poetas Goethe. Mes, švęsdami Tautos šventę, džiaugdamiesi lietuvių tautos laimėjimais ir rodydami Tėvynei meilę, ryžkimės, pasižadėkime ir nuoširdžiai dirbkime dar smarkiau Lietuvos vadavimo darbą. Ryžtingas darbas ir pasiaukojimas atves mus prie laimėjimo, savo brolių ir Tėvynės išvadavimo.

Pasirinkimą prezidento, ministerių ir valdymosi tvarkos nustatymą palikime spręsti kenčiančiai Lietuvai, o mes ruoškimės ir kovokime už Lietuvos Nepriklausomybę ir lietuvių išlaisvinimą. Tą pareigą uždeda mums mūsų sentėvių ir savanorių pralietas kraujas ir sudėtos aukos ant Tėvynės aukuro.

Šį straipsnelį baigiu Balio Sruogos žodžiais:
Gedimino kalno ženklas te mus žygin ves,
Te darbuos paliks paminklas, kad gyvenom mes.

Savanoris kūrėjas Jurgis Kiaunė.

Balys Auginas

M E S L I E T U V O S K A R I A I

(Vasario 16-tai)

Mes tie, kurie Tėvynę gynė
Gyvybe ir krauju,
Kuriuos mirties ranka nuskynė
Žydėjime dienu —

Mes tie, kuriuos aušra bučiavo
Kautynių apkasuos —
Kurie dėl motinos ir žemės savo
Užmūgome kapuos.
Praėjom kaip audra —
Nuo Klaipėdos lig švenčionėlių

Ir mūs krauju žydėjo gėlės,
Ir kėlės Lietuva —

Tai mes, kurie tremties kely gyvenam
Ir laukiame aušros,
Iš Tėviškės namų išgirstam žodį partizano,
Kurs nepabūgo nelygios kovos.

Tai tiesia jis mums savo ranką —
Jo žodį, broli, ar girdi? —
— Po plačią žemę jau klajot užtenka
Su ilgesiu širdy —

— Ateis diena, laukta tiek metų,
Audringais sūkuriais
Ir vėl sustosime visi į gretą
Mes — Lietuvos kariai —

TAUTOS IŠGIRSTAS BALSAS

“Vyrai! Nekartą Lietuvos priešai norėjo uždėti ant mūsų amžiną nepakeliamą jungą, bet mūsų Tėvynė nenugalėta. Ji gyva.

Šiandien visi išvydome laisvės rytojų švintant; Lietuvos nepriklausomybė neša visiems laisvę ir laimę; tad ginkime Nepriklausomą Lietuvos Valstybę! Vienybėje, kaip broliai, pasidavę kits kitam rankas, eikime drąsiai į kovą, visi, kaip vienas, stokim už tėvynę.

Lietuva pavojuje!..

... Tat ginkim Lietuvą! Parodykim, jog esame verti amžiais kovotos laisvės... Nelaukdami toliau nė valandos, kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime visi į Lietuvos Krašto Apsaugą. Būrių būriais eikime iš kaimų, viensėdijų, miestų ir miestelių, eikime iš visų Lietuvos kraštų laisvės ir Tėvynės ginti. Stokime drąsiai pirmi į kovą!

Drąsiai, be baimės, kaip mūsų tėvai ir sentėviai, užstokim priešams kelią, pakelkim žygi už mūsų motiną Tėvynę, už Lietuvos Valstybę!..” (Sutrumpintas atsišaukimas).

1918 m. gruodžio 29 d. šį atsišaukimą į tautą išleido antrasis Lietuvos Ministerių Kabinetas, Mykolo Sleževičiaus sudarytas. Šį atsišaukimą pasirašė ministeris pirmininkas M. Sleževičius ir krašto apsaugos ministeris karininkas M. Velykis.

1918 m. pabaigos būklė Lietuvai buvo labai pavojinga. Karą pralaimėję vokiečiai traukėsi iš Rytų ir tuo pačiu iš Lietuvos. Paskui vokiečius sekė ir jau į Lietuvą įsiveržė senasis okupantas rusas, tik jau raudonai nusidažęs.

O Lietuvoje nei ginklų, nei savos kariuomenės bolševikus atremti. Pirmasis Lietuvos Ministerių Kabinetas labai lėtai organizavo savanorius. Vos menka saujelė jų tebuvo. Pirmoji mūsų vyriausybė pasitikėjo gera savo kaimynų valia. Tikėjosi, kad Lietuvai pasiskelbus neutralitetą, kaimynai jos nelies ir paliks ją ramybėje. Jos nuomone, Lietuvai savo sienoms apsaugoti užtektų kokių dviejų pulkų.

Be to, kariuomenės viršūnėje pradėjo išgalėti rusai karininkai monarchistai, ir tai kėlė lietuvių karininkų pasipiktinimą. Net kariuomenės vado vieton pakviestas gen. Kondratavičius nesuprato lietuvių siekimų ir iš lietuvių karininkų išgirdęs, kad Lietuvos kariuomenė sieks atgaivinti Lietuvos nepriklausomybę, labai nustebo ir net pasipiktino. Jis manęs, kad Lietuvos kariuomenė būsianti baltųjų rusų filija Rusijos monarchijai gražinti.

Tokia būklė vertė griebtis skubių priemonių Lietuvai gelbėti. Reikėjo pertvarkyti ir pačią Lietuvos vyriausybę ir kariuomenės vadovybę. Reikėjo pakviesti ryžtingus vadus Lietuvai į kovą sukelti. Patriotiškoji visuomenės ir karių grupė Lietuvos gelbėjimo žygiui vadovauti ir pakvietė Mykolą Sleževičių. Jam suteikė nepaprastus įgaliojimus ir net siūlė diktatoriaus teises. Bet M. Sleževičius demokratas, Tomis teisėmis nesinaudojo. Jis sudarė iš visų tautiškai nusistačiusių partijų vyriausybę — antrąjį Ministerių Kabinatą ir į jį dar pakvietė mažumų atstovus.

Šis kabinetas ir griebsi žygių Lietuvai nuo naujų pavojų apginti. Pirmiausia buvo pašaukti savanoriai. Į aukščiausias vyriausybės atsišaukimą gausiai atsiliepė jaunimas visoje Lietuvoje, net ir prieš jo okupuotose srityse. Kaimų, miestų jaunimas ir moksleiviai būriais traukė į savanorių rinkimo punktus ir karių eilės greitai augo.

[M. Sleževičius

Dail. J. Steponavičiaus pieš.

Šiuo metu yra minima 15 metų sukaktis, kai M. Sleževičius mirė. Šiuo savo žodžiu ir noriu pagerbti šį mūsų valstybės vyrą, kuris savo nuveiktais valstybiniais darbais jau nebėra vienos politinės srovės žmogus, bet visos lietuvių tautos.

Jau laikas būtų užmiršti prie kokių politinių grupių yra priklausę M. Sleževičius, A. Smetona, A. Stulginskis, Dr. K. Grinius ir daug kitų Lietuvos valstybės vairuotojų. Jie priklauso visai lietuvių tautai. Kaip užmiršome kokių politinių pažiūrų buvo vyskupas Valančius, Dr. V. Kudirka, Dr. J. Basanavičius, Maironis ir kiti visai lietuvių tautai brangūs asmenys, taip pat pamirškime ir vėliau mūsų Nepriklausomam gyvenime pasireiškusių vyrų politines priklausomybes.

Pats Lietuvos Nepriklausomybės gerbimas tegu tildo mūsų politines aistras niekinti kurio nors Nepriklausomybės laikotarpio valstybės vadus. Nebūdami monarchistais, juk gerbiame savo didžiuosius kunigaikščius, nes jie primena senąją Nepriklausomą Lietuvos valstybę. Taigi, nebūdami liaudininkais, gerbkime ir M. Sleževičių su Dr. K. Griniumi, nebūdami krikščionimis demokratais, gerbkime A. Stulginskį, ir nebūdami tautininkais, gerbkime A. Smetoną. Tai darykime vardan meilės Lietuvos Nepriklausomybės dvidešimtmėčiui, kuris Lietuvos patrijotui buvo mielas ir brangus.

Gerbkime buvusius valstybės vyrus ir turėdami galvoje mūsų jaunimą, kuris jau sunkiai pamena Lietuvą, o augantis jau ir nebepamena. Negerbdami ne savo politinių pažiūrų buvusius vadus, jaunimo eilėse neuždegime meilės Lietuvos Nepriklausomybei ir jį nejaus patraukimo kovoti dėl jos atgavimo.

St. Butkus.

KARIUOMENĖS VAIDMUO

NEPRIKLAUSOMYBEI IŠAUŠTANT

GEN. ŠT. PLK. J. LANSKORONSKIS

Vasario 16 d. sukaktį tremtyje minime ne kaip džiaugsmo ir pasididžiavimo dieną. Ji yra susimąstymo diena apie lietuvių išeitą istorinį kelią ir apie jų likimą. Dvasioje apžvelgiame visas jėgas, kurias amžių bėgyje tauta gebėjo sutelkti. Tame susikaupime stipriname mūsų valią ir ryžtą laisvės neatsižadėti ir kančia ir aukomis Lietuvai kelią į laisvųjų tautų tarpą vėl praskinti.

—o—

Pirmąjį kartą praradusi valstybinį savarankiškumą lietuvių tauta paskendo glūdzios nakties tamsoje. Vergovėje pamažu nyko ir dilo valstybės idėja ir jos tradicijos, o vadovaujančiam bajorų luomui nutautėjant silpnėjo ir tautinė sąmonė. Vis jau visiškai ji neužgęsė ir drauge su kalba išliko gyva liaudies gelmėse.

Daug ir daug kartų esame sau kartoję ir todėl gerai žinome kaip įvairių veiksmų veikdinama, iš atbudusios liaudies tarpo kilusių šviesuolių naujos kartos nuolat kurstoma, vos mirgėjusi tautos sąmonės kibirkštėlė ilgai išsidėgė į didžiulę liepsną apėmusią visą lietuvių žemę. Toji nauja viršluominė tautos sąmonė brendo ilgai, nuolatinių kovų kančioje, varge, ašarose ir kraujo klanuose. Prarastos laisvės sukilimais atgauti nepavyko. Rusų valdžia kartu su politine laisve ryžosi iš lietuvių išrauti ir visus jų tautinės sąmonės želmenis. Panaudodama visas nutautinimo priemones, ji engė kraštą be jokio pasigallėjimo, bet niekas negalėjo sustabdyti atbudusio, iš visų versmių pasrūvusio ir už tautos gyvybę kovojančio tautiškojo sąjūdžio. Kada mūsų pavergėjai Pirmojo Pasaulinio karo palaužti sugriuvo, lietuvių tauta jau buvo pilnai subrendusi pati savo likimą lemti ir pasiskelbė atstautanti nepriklausomą valstybę. Deja! Vienas dalykas yra pasiskelbti, kitas dalykas yra tapti nepriklausomu.

—o—

Per Nepriklausomybės Akto paskelbimo iškilmes esame įpratę girdėti puikias kalbas apie tautos kilnią valią nusikratyti vergovės pančius ir pačiai savo likimą vairuoti, apie tautos vadų, didžiųjų vyrų nuopelnus, apie mūsų politikų drąsą ir politinę išmintį. Bet per tuos minėjimus dažnai pamirštama anu laikų tikrovė ir mažai, per mažai pagerbiamas, kartais ir visai pamirštamas, tikrasis nepriklausomybės kūrėjas, pilkasis anoniminis LIETUVOS KAREIVIS.

Kas buvo tuolaikinė Lietuva? Karo apdeginatas ir apnaikintas kovų laukas, ekonomiškai suardytas ir okupantų nuolat plėšiamas ir sistematiškai alinamas kraštas. Visa, kas tiko maistui, javai ir gyvuliai iš žmonių buvo atimami. Miškai kertami ir gabenami kitur, palikę be šeiminku ūkiai prievarta eksploatuojami, visokiomis prievolėmis kamuojami ir bausmėmis už vokiečių įsakymų nevykdymą varginami, beteisiai kaimo žmonės jautėsi neišreiškiamai sunkioje, sunkesnėje kaip caro vergovėje. Tiek kaimo, tiek miesto jaunimas būdavo suimamas ir naudojamas prievartos darbams. Daug inteligentų už pagrindžio veiklą ir slaptą atsišaukimų platinimą buvo ištremti arba

susodinti į kalėjimus. Vokiečių okupacinė karo administracija, griežtai prislėgusi kraštą, iš pradžių neleido pasireikšti jokiame politiniam bei visuomeniniam darbui. Vėliau, karą nors ir pralaimėjusi vokiečių kariuomenė ilgai dar tebebuvo Lietuvoje ir tebelaikė vėžias savo rankose. Jos tarpe kilo riausių ir suirčių: rusų pavyzdžiu sekant, daug kur kilo kareivių maistų, susidariusios jų tarybos vienu kitu okupacinę valdžią laikinai paėmė į savo rankas. Kitur vėl savarankiškai veikė atskirų dalių štabai, bet visur pradėjo siausti niekur negirdėtas dezertyrų ir padugnių banditizmas, su kuriuo kovoti buvo bejėgiai ir išlikę drausmingi vokiečių kariuomenės daliniai. Krašte, ypač miestuose, rusų pavyzdžiu pradėjo organizuotis ir komunistai. Vietiniai lenkai kvietė savuosius užimti Lietuvą. Nebuvo ne tik jokios valdžios ar bendros administracijos įrankio, bet ir paprastus savivaldybės organus reikėjo naujai kurti. Toks yra, labai paviršutiniškai suglaudus, tuometinės Lietuvos vaizdas; tokioje materialinėje, politinėje ir moralinėje aplinkumoje mūsų valstybės vyrai ryžosi paskelbti Nepriklausomybės Akta! Ak, kiek panašumo, ak, kiek žiaurios analogijos su dabartimi!

—o—

Pradėdama veikti Naujoji Lietuva, naujoji jos vyriausybė, net savo pačios saugumui patikrinti neturėjo jokios ginkluotos jėgos. Norėdama nors kiek apsi- valyti nuo banditizmo ir apsidrausti nuo vidujinės netvarkos, valdžia ėmėsi, tiksliau tariant, tik galvoje kurti miliciją ir policiją, bet greitai įvykių buvo pralenkta. Galvodama, kad kilnaus "tautų apsisprendimo" šūkio saugomas mažas tautėles niekas nedrįs pul- ti, vyriausybė manėsi esanti kariuomenės nereikalinga, nes sienoms saugoti pakaksia vienos milicijos. Daug svarbiau esą, kad mus pripažintų užsienis. Dip- lomatinei akcijai sustiprinti ir propagandai suakty- vinti ministras pirmininkas A. Voldemaras su minist- rų dalimi išvyko į užsienius. Tuo tarpu vokiečių dali- niams iš Lietuvos pradėjus trauktis, jų ikandin ver- žėsi Rusijos komunistai. 1918 m. gale jų kariuomenės daliniai artėjo prie Vilniaus ir veikiai jiems pateko visi Lietuvos rytai. Padėtis buvo tragiška. Dar nie- ko de fakto nenuveikusi vyriausybė iš Vilniaus pabė- go. Susidarė nauja, su M. Sleževičium priekyje. Rea- listiška ir praktiška, naujoji vyriausybė suprato, kad be kariuomenės nebus savarankios Lietuvos, ir nieko nelaukdama ėmėsi tą kariuomenę organizuoti. Tam darbu atsirado patyrusių žmonių iš grįžusių iš Ru- sijos lietuvių karininkų tarpo. Jau Rusijoje, kilus re- voliucijai, lietuviai kitų tautų pavyzdžiu, buvo bepra- dedą organizuoti savus kariuomenės dalinius. Lietu- vių batalionų jau buvo Vitebske, Smolenske, Ukrai- noje, Sibire ir kitur, jau buvo sudaryta lietuvių Karių Sąjunga su centro valdyba Petrapilyje, jau buvo ruo- šiami planai kaip tuos dalinius sutraukti į Lietuvą, tačiau veikiai valdžią paėmė bolševikai ir lietuvių ba- talionus išsklaidė. Jau įgiję patyrimo, karininkai sto- jo organizuoti pulkus Lietuvoje. Savarankiškesni gavo

uždavinį pasklisti po Lietuvą ir organizuoti savanorių — partizanų būrius, iš kurių vėliau išsirutuliojo kariuomenės vienetai.

—o—

1918 m. lapkričio 23 d. išleistas pirmasis kariuomenės organizavimo reikalu įsakymas. Toji diena laikoma kariuomenės organizavimo pradžia, bet tą dieną galima laikyti ir faktinės Nepriklausomybės pradžia, nes tik nuo tos dienos savarankiškumo sapnas nustojo būti sapnu. Be to, po mėnesio, gruodžio 29 d. į vyriausybės šauksmą atsiliepė tūkstančių tūkstančiai savanorių. Entuziazmo ir tikėjimo į ateitį pagauta Lietuva išėjo į žygį savo likimą kitaip pasukti ir prarastą laisvę kardu ir krauju atpirkti. Ir stėjo į kovą ir kovojo visi kaip kas mokėdami ir kuo kalėdami. Ir buvo vienas ištisas išorinis ir vidinis frontas: viduje sodybos, kaimai, miesteliai savarankiškai valėsi nuo banditų, nuo tautos kamieną apšėdusių svetimų vabzdžių, nuo iš kitur atneštų puvesių, o suburtas į pulkus jaunimas išėjo vyti laukan ginkluotų atėjūnų gaujas.

Trumpam rašinyje neįmanoma suglausti mūsų kariuomenės žygių. Kovoms prasidedant bolševikai jau buvo užėmę ne tik Vilnių, bet 1919 m. pradžioje jie jau buvo užėmę Šiaulius, pasiekę Kėdainius, Telšius, artinosi prie Alytaus ir Kauno. Mūsų dalių pirmos aukos ir pirmi laimėjimai prie Kėdainių, Alytaus, Jezno ir kitur padrašino jaunutę besikuriančią kariuomenę ir įkvėpė jai ir kartu visai tautai pasitikėjimą savomis jėgomis ir dar didesnę ryžtumą ištesėti. Ir ištesėjo: išvarė rusus-bolševikus, išvarė ir apvalė kraštą nuo vokiečių kariuomenės likučių, apgynė nuo pageidusių jį prisijungti kaimynų lenkų. Per kančias ir aukas, jaunuolių gyvybėmis skindamos sau kelią, nuo laimėjimo prie laimėjimo ėjo mūsų kariuomenės dalys. savo vėliavose įrašydamos tautai vis naujus, krauju primirkusius, heroiškos istorijos lapus.

—o—

Kai žvilgsnį metam atgal į mūsų dar taip netolimą praeitį ir kai pasididžiuodami sumetam ką mes, kaip tauta, esame nuveikę ir ką įvairiose politinio, socialinio ir kultūrinio gyvenimo srityse esame pasiekę per tuos 20 metų nepriklausomo gyvenimo, drąsiai galime teigti: jei nebūtų 23-čios lapkričio, nebūtų ir kariuomenės, nebūtų buvę ir tų 20 metų Nepriklausomos Lietuvos! Nebūtų buvę mūsų mokyklų ir universitetų,

mūsų senoji kalba nebūtų pražyudusi kaip civilizacijos kalba. Nebūtų buvę mūsų muzėjų, teatrų, mūsų meno šventovių. Mus beužmirštąs pasaulis būtų baigęs visai užmiršti! Mūsų gyvenimas būtų buvęs skurdus svetimųjų naudai bedirbant. Mūsų tautinio atbudimo srovė būtų išsekusi ir užmaršties smėliuose vėl nugrimzdusi. Jei šiandien, kad ir vėl pavergtos, mūsų tėvynės vardą visas pasaulis žino ir mus užjaučia, jei turime politinio, socialinio ir visuomeninio gyvenimo patirtį, jei turime profesorių, gydytojų, inžinierių, visuomenininkų ir įvairių amatų ir specialybių kadrų, jei politiškai ir sociališkai esame subrendę, susipratę ir pasiryžę už savo teises kovoti ir tikime, kad toje kovoje laimėsime, tai tik todėl, kad mūsų kariuomenės dėka ir jos užuovėjoje turėjome tuos dvidešimtį mūsų tautai lemtingų metų Nepriklausomos Lietuvos, kada tuos turtus ir susikaupėme Tą lobį kaupiant kiekvienas kovų dalyvis, kiekvienas bent vieną žygdarbį kautynių lauke atlikęs, kiekvienas bent kraujo lašą praliejęs, suszeistas, sveikatos nustojęs ar invalidas, kiekvienas Vyčio Kryžiumi papuoštas yra padaręs tautai nematujamo dydžio įnašą, didesnę už bet kurį žodį, didesnę už bet kurį kitą darbą.

Nepriklausomaj Lietuvos dėkinga tauta savo sūnų kančią ir jų pralietą už laisvę kraują lapkričio 23 d. pagerbdavo nusilenkdama ir sudėdama maldą ir vainiką prie Nežinomojo Kareivio Kapo. Tas lietuvių širdims šventas Kapas šiandien okupantų yra išniekintas, bet jokia skriauda, jokia priespauda neišraus iš širdžių to šventojo simbolio.

Bendra tautos sąmonė bunda ir bręsta kovoje, ji minta prisiminimais ir didžiais pavyzdžiais. Mūsų kariuomenės pavyzdžiu sekdamas mūsų tauta ten tėvynėje tebekovoja ir jos ryžtingiausių sūnų kraujas tesaulieja. Mes, tautos maža nuotrupa laisvajame pasaulyje, būkime jos verti. Kam bus lemta grįžti, ryžkimės grįžti su tautai naudinga, kad ir mažu, kraičiu: parsineškim ne vien skaidrią lietuvišką sielą ir praturtintą intelektą, bet ypač parsineškim laisvojo demokratinio pasaulio plačią politinę ir socialinę patirtį. Kaip tada, taip ir dabar reikės iš naujo kurtis. Naujakuriams nebus per daug ir visų darbo rankų ir visų protų. Jaunime, nenutausk! Grūdink valią, širdį ir ryžtą, prireikus ir vėl kardu tėviškės laukus išvaduok. Tokiomis mintimis susimąstykite didžiosios šventės dieną.

Lietuvos artilerija paradauoja

Iz. Girčio nuotr.

ŽMONĖS PLAUKĖ, KAIP Į ATLAIDUS

VLADAS MINGĖLA

1951 m. balandžio 5 d. velionis gen. Vladas Nagius prie savo laiško man atsiuntė "Argentinios Lietuvių Balsa" su 1-mojo lietuvių vaidinimo dalyvių—artistų Palangoje iliustracija ir išpūdžius. Šiandien tas žymusis kultūrininkas jau miręs. Nebėra jo mūsų tarpe. Bet turėdamas jo išpūdžius tikiu bus įdomu juos pasiskaityti ir mūsų visuomenei.

— Gerbiamasis, nors pavėluotai bandau atsakyti, nes nelabai tesusigaudau atsiminimuose. Visdėlo praėjo daugiau, kaip 50 metų... Vaidinime nedalyvavau, buvau tik jo žiūrovas, 6-tos klasės mokinys, atvykęs iš Rygos į Kretingą, o iš ten, kuriam laikui, ir į Palangą, kaip tik to vaidinimo pasižiūrėti ir pasimaudyti, — rašo gen. Vl. Nagius.

— Palanga buvo pažįstama man ir anksčiau; čia lankiau progimnaziją, kol buvau iš jos išvytas, maždaug Kražių skerdynių metu, dėl pasipriešinimo provoslaviniui. Rusai įvedė prieš pamokas rusiškas pamaldas, Krizė įvyko progimnazijos didžiame koridoriuje, kur visi progimnazijos mokiniai (apie 100) buvo išrikuoti prieš rusų ikonas ir akivaizdoje rusų (pravoslavų) šventiko mokiniui Antanui Voiciekauskui buvo įsakyta atkalbėti rusišką maldą. Jis, susijaudinęs, staiga suriko: "soviet nepozvoliajet" (sąžinė neleidžia), o mes visi, lyg susitarę, ėmėm staiga šaukti, bėgti iš rikiuotės, stumdytis. Pakilo triukšmas...

— Po to progimnazija buvo kuriam laikui uždaryta, policijai išpaustė mokiniams pasidabruotas sagas iš mišinių ir ženklus (kukardas) nuo kepurių ir išvarė iš Palangos. Dideliais vargais buvau priimtas Rygoje, o dabar linksmas dairaus po Palangą, skaitydamas didelius spalvotus skelbimus apie Keturakio komediją "Amėrika Pirtyje".

— Stebėjau, maniau sau, gal spauda gražinta? Žinójau, kad ji buvo uždrausta ne įstatymais, o vien tik administratyviniu būdu, policijos. Gal jau leista ir skelbimus lotyniškais raidėmis atspausdinti, nes čia Kuršo, o ne Kauno gubernija? O gal uždraudimas gudriai apeitas, kaip tai girdėti buvo apie Petrą Vileišį, kuriam pavyko išgauti leidimą kelioms knygoms lietuviškai atspausdinti. Neturėjau į ką kreiptis, kad galėčiau atsiklausti, o su dr. Vaineikiu, pas kurį buvo sustoję artistai ir darė ten repeticijas, neturėjau drąsos kalbėti... nes nebuvau su juo pažįstamas.

— Tuo tarpu vieškeliais nuo Darbėnų ir Kretingos plaukte plaukė šimtai vežimų "komedijų" žiūrėti. "Jedyno polskie przymoże nad Baltykiem" (taip Palangą vadino lenkai savo spaudoj ir kalboj). Gražioji Palanga su savo "kompelninkais" iš Varšuvos paskendo privažiavusių žemaičių minioje. Pilnos gatvės, šaligatviai ir kiemai vežimų... Palanga man tą dieną atrodė tikrai gražesnė už išgarbintą Neapolį Italijoje. Mėlynas dangus, mėlyna rami jūra, lygi, kaip veidrodis. Milijonais deimantų blizgantis pajūrio smėlis, o virš viso džiaugsmingas atgimstančios tėvynės ūpas, linksmas žemaičių klegesys, jaunystė ir dainos pajūryje.

— Žmonių privažiavo, kaip per šv. Roko atlaidus, o gal ir daugiau: ir tokios patalpos, kuri galėtų sutalpinti visus smalsuolius, tuomet Palangoje nebuvo, bet, turbūt, ir šiandien tokios neatsirastų Lietuvoje. Apie 1890 m. Palangos pajūryje, prie tilto, buvo pastatytas labai didelis pastatas — sandėlis. Grovas Juozas Tiš-

kevičius tiltą (apie puse kilometro į jūrą) ir sandėlis savo lėšomis pastatė praktiškiems tikslams. Garlaiviai priplaukdavo prie tilto, o vėliau prekes iškraudavo į ka bama sandėlį. Be to, tuo laiku vežiodavo keleivius. Sandėlis buvo tuščias. Tas tiltas atstojo uostą. Grovas buvo nupirkęs laivą "Phoniks" vardu. Iš to sumanymo niekas gero neišėjo, nes bangos prinešė prie tilto daug smėlio ir pavertė sėkluma, prie kurios minimas laivas negalėjo priplaukti.

Juozas Mikštas

K A D A I S

Kadais prie durų pasitikdavai mane,
Kadais taip švelniai glostydavai mano
plaukus.
Šiandieną mano širdį plėšo nežinia, —
Ką beveiki, manęs nebesulaukus?

Kadais abu tikėdavom sapnais,
Kadais bendrom svajonėm tegyvenom.
Bet visa tai užtvindė jau seniai
Audringi laiko okeanai.

Gal ir dabar dar teberymai vakarais
Prie lango atviro į kvapnų vyšnių sodą,
Ir drebančia širdim spėlioji: — "Gal
pareis? —
Juk taip dažnai sapne man pasirodo"...

Ir jei kada pareičiau pievų takeliu,
Tu glostytumei mano jau šarmotus
plaukus.
Ir veido raukšlių neišlygintum giliu,
Manęs palūžusio, suvargusio sulaukus.

Australija, 1954. 8. 7.

— Taigi tas sandėlis, atseit anuometinis teatras, tegalėjo sutalpinti tik mažą dalį atvykusių žmonių. Daugumas liko lauke ir stengėsi bent prie sienų prisiglaudus kiek nugirsti to vaidinimo. Kiti stengėsi pro plyšius išvelgti į vidų. Aš tuo tarpu buvau laimingųjų tarpe, nes buvau iš anksto apsirūpinęs bilietu. Aš gerėjauš vaidinimu ir jau tuomet supratau, kaip svarbus vaidmuo yra skirtas Lietuvos teatrui. Iš diduomenės žiūrovų tarpe mačiau entuziastingai plojančią Plungės kunigaikštį Mykolą Oginskį, kuris lietuvių tautiniam atgimimui užjausdavo daugiau už kitus Lietuvos didžponius.

Vaidinimą organizavo Palangoje apsigyvenęs dr. Vaineikis, kuriam padėjo dr. F. Janušis, gyvenęs Kretingoje. Abu gydytojai dalyvavo knygnešystės organizavime bei darbo vykdyme, panašiai, kaip Kretingos

visuolynan rusų valdžios uždaryti kunigai Stakelė, Dagilis ir kt.

Sunku prisiminti vaidinimo dalyvių pavardės. Atmintis šlubuoja. Galiu kalbėti tik apytikriai. Dalyva- vos, rodos, stud. Janulaitis (vėliau profesorius), studen- tas Mongirdas, stud. Čiurlys (vėliau profesorius, dabar randasi Amerikoje). Žydėlio vaidmenį buvo Empacheris (duonkapis iš Kretingos m.). Piemenuko rolėje buvo Kuizinas — Nepriklausomaj Lietuvoj pulkininkas lei- tenants. Dalyviai buvo nusifotografavę: centre su skelbimu dr. Janušis ir dr. Vaineikis ir dvi moterys, o kiti dalyviai stovėjo. Nuotrauka turėjo tilpti kuriam nors aprašyme ar knygoje apie mūsų teatrą Lietuvoje. Kopija buvo ir Karo Muzėjuje.

Po vaidinimo jo dalyviai — artistai berods turėjo išvykti Liepojun, bet kaip ten buvo iš tikrųjų, nebe- atsimenu. Palangos policijos viršininkas garsusis Ni- kitinskis ir Liepojaus dar geresnis lietuvių ėdikas žan- daras Vonsiackis nesnaudė besirūpindami jų likimu.

Dr. Vaineikis buvo ištremtas Sibiro gilumon, dr. Ja- rušis į Ekaterinos'ava, o Mongirdas į Kaukazą. Pasiro- do, Palangoje per anksti atšventėm tautinio atbudimo pavasarį.

Prie velionies generolo Vlodo Nagiaus aprašymo nieko negalima pridėti. Keturakio komedija "Amerika Pirtyje" buvo atspausdinta Tilžėje. Joje labai vykusiai nupiešti mūsų kaimo žmonių tipai. Komedija dar po

to buvo ilgą laiką vaidinama, buvo žmonių mėgiama. Čia aprašytas pirmasis vaidinimas įvyko 1899 m. rug- piučio 20 d. Paminėsiu tik artistus: 1) Dr. Vladas Mon- girdas; 2) Vladas Požėla (bet vaidinimo dalyvė St. Jakševičiūtė-Venclauskienė sako, kad Požėla tame spektaklyje nedalyvavo, nes tuo laiku buvęs tik Min- taujos gimnazijos mokinys). 3) Empacheris; 4) Augus- tinas Janulaitis (Neprikl. Lietuvoj buvo profesorius, miręs); 5) Povilas Višinskis (mirė 1906 m.); 6) dr. Liu- das Vaineikis (jau miręs); 7) Stanislava Jakševičiūtė- Venclauskienė (gyvena JAV); 8) dr. Feliksas Janušis (miręs); 9) Jadvyga Juškytė (rusams užėmus Lietuvą, ji liko Lietuvoje dideliam varge, buvo paraližuota, jos likimas nežinomas); 10) mokin. Gabalis ir 11) ir Kuizinas. Be to, ponias St. Jakševičiūtė-Venclauskienė tei- gia, jog dalyvavęs ir dr. Žalneriukynas ir buvęs kasi- ninku.

Tuo laiku dar buvo gyvas Vincas Kudirka. Iš to spektaklio gautojo pelno buvo paskirta pora šimtų rublių dr. Vincui Kudirkai paremti, o visas kitas pel- nas turėjo būti įteiktas Skuodo padegėliams sušelpiti. Ponios Venclauskienės tėvai buvo lietuvių bajorų kil- mės, bet buvo susipratę lietuviai. Jie daug kentėjo nuo caro policijos persekiojimų. Jie buvę (ypač tėvas) ak- tyvus 1863 m. sukilimo dalyviai. Tėvas buvo nuteistas sušaudymui ir tik per stebuklą išliko gyvas. Jam pavy- ko iš egzekucijos vietos pasišalinti.

LIETUVIAI KARIAI VAKARIEČIŲ NELAISVĖJ

Esant frontui dar Liaubano ruože, amerikoniai iš lėktuvų pasėjo daugybę atsišaukimų įvairiomis kalbo- mis, ragindami kitų tautybių karius sabotuoti vokiečių karinę tarnybą, gadinti karinės reikšmės įrengimus ir su įvairiomis žiniomis pasiduoti vakariečių nelaisvę. Pasidavusiems žadėjo žmoniškias sąlygas ir laisvę.

Kaip ir kiti, lietuviai kariai irgi skubėjo atsipalai- duoti nuo vokiečių ir bėgti į amerikonių pusę. Pasidavę į nelaisvę, ir lietuviai drauge su vokiečiais buvo nu- vežti už Reino ir uždaryti už vielų atvirame lauke.

Tarp Bad Kreuznach ir Bingen ir abipus upės Nake iki Reino ištisi laukai buvo aptverti spygliuota viela, už kurios buvo suvartyta masės belaisvių. Atrodė, lyg būtų gyvųjų kapinynas.

Balandžio mėn. ir gegužės pradžia buvo labai lietin- ga. Žemė toje vietoje derlinga ir gerai įdirbta. Bulvės, miežiai, dobilai ir kt. javai jau buvo gerokai paaugę. Alkana belaisvių minia visus daigus ir visa tai, kas bu- vo žalia, tuojau nurinko ir suvalgė. Mažyčiai, vos užsi- mezgę obuoliukai iki paskutinio buvo nurašyti.

Gegužės 8 d. įvairių tautybių belaisviai (iš viso 13 tautybių) buvo atskirti nuo vokiečių ir atskirai uždā- ryti. Maistą, kad ir labai mažame kiekyje, pradėjo duoti reguliariai ir tvarkingiau, todėl kiekvienas po šiek tiek gaudavo. O prieš tai tam tikrą kiekį ameri- konai įmesdavo pro vartus ir žiūrėdami juokdavosi, kaip stipresni belaisviai išsidraskydavo tarp savęs, o silpniesiems nieko nelikdavo.

Kaip ir pats kraštas, taip ir belaisviai, kurie buvo kairiajame Reino krante, liepos 8—10 d. buvo perleisti prancūzams. Kai tik prancūzai viską perėmė, belais- vių gyvenimas dar labiau pasunkėjo. Maisto davinys ir kiekybe ir kokybe labai sumenkėjo. Pradėjo daug daugiau belaisvių mirti. Tuomet prancūzai senus ir jaunuolius paleido į laisvę, o likusius išgabeno į Pran- cūziją.

Prancūzų neapykanta vokiečių ir kitų tautybių be- laisviams buvo labai didelė. Kely per Prancūziją be- laisvių traukinius prancūzai (vyrai, jaunuoliai ir net moterys) apmėtydavo akmenimis, buteliais ir kt. Su- stojimo vietose belaisviai nedrįsdavo paprašyti van- dens. Būdavo apspjaudomi ir palydimi nešvariais žo- džiais. Panašiai su belaisviais elgėsi ir belgai, ir olan- dai. Ir koks skirtumas tarp jų ir lietuvių. Lietuviai, nors ir buvusius priešus — belaisvius, sušelpdavo ir savo neapykantos nerodydavo. Lietuvis turi daugiau krikščioniškosios moralės.

Nors Prancūzijos klimatas yra švelnus, bet spalio mėn., o ypač pajūryje, jau buvo vėsu ir labai drėgna. Kai sulyse, barzdomis apaugę, alkanai ir susitraukę be- laisviai slankiodavo La Mance didžiųjų stovyklų pa- tvoriais, tai prancūzai praeiviai tyčiodavosi ir rodyda- vo begėdiškus veiksmus.

Ant stulpų kabojo plakatai su užrašais, kad čia su belaisviais elgiamasi pagal Ženevos c-jos nuostatus. Bet gyvenimo tikrovė rodė visai ką kita ir belaisviai tik nusispjaudavo, perskaitę tokius plakatus.

Pakeliui iš mažos Orange geležinkelio stoties į dide- les La Mance belaisvių stovyklas belaisvius lydėjo pran- cūzų kareiviai. Savo šautuvus jie nešė ant nuleistos rankos, t. y. horizontaliai. Durtuvai buvo uždėti ant šautuvų. Kai tik koks nuvargęs belaisvis atsilikdavo truputį, tai prancūzas atsilikusiam durdavo į užpakalį arba šlaunį. Tokiu pat būdu nukentėjo ir keli lietuviai belaisviai. Vytautui Aleksynui buvo gana giliai perdur- ta kairės kojos šlaunis. Žaizda ilgai negijo, užpūlavo ir taip buvo išvežtas į Sibirą. Jurgis Tomkevičius taip pat buvo perdurtas, bet po kelių savaičių pagijo. Kiti nukentėjo lengviau. Buvo vienintelė proga išeiti iš to baisaus skurdo, tai iširas'oti į sveltimašalių legijoną, kurį prancūzai net po kelis kartus per dieną piršo. Išira-

šiusius į legijoną, prancūzai tuojau švariai aprengrdavo, sočiai pavalgydindavo, duodavo cigarečių ir pasiūsdavo prie belaisvių tvoros, kad sugundytų kitus rašytis. Daug jaunų vyrų įsirašė ir tuojau išvyko, bet didesnė dalis pasiliko ir laukė savo likimo už spygliuotos vielos. Vėliau jie buvo atiduoti rusams ir išvežti aiškiam likimui į Sibirą.

Tuo metu Prancūzijos gyvenimas dar tebebuvo paires, Fabrikai nedirbo, kasyklos taip pat beveik neveikė ir dideli žemės plotai dirvonavo. Stotyse, gatvių skersgatviuose ir kt. stoviniuodavo pulkai vyrų, moterų ir jaunuolių ir grūmėsi už Amerikos kareivio numestą cigaretės nuorūką. Tuo laiku gražiausiai Prancūzijoje atrodė raudonieji rusų karininkai ir kareiviai. Karininkai dėvėjo ilgom mėlynom kelnėm, trumpu auksiniais antpečiais švarku ir geltonais batukais. Kareiviai taip pat buvo švariai aprengti ir nuolat rūkė amerikoniškas cigaretes.

Tikrai buvo graudu, o kartu ir juokinga žiūrėti, kaip švarioj Versalio stotyje raudonarmiečiai mėtė dides cigarečių nuorūkas, o prancūzai būriais puolėsi prie jų. Tuo laiku buvo didžiausia rugiapjūtė Prancūzijos komunistams ir įvairiems raudonųjų agentams. Tuomet didžiausias jų užnugarys buvo raudonieji rusų karininkai ir kareiviai. Geležinkelių stotyse, kryžkelėse ir kitose viešose vietose kabojų juodos lentos su raudonais įrašais, skelbiančiais komunistų partijos vietą.

Po belaisvių stovyklas laisvai vaikščiodavo rusų karininkai ir politrukai ir rinkosi savo "piliečius", t. y. vyrus, kilusius iš bolševikų užimtų kraštų. Savo aukas rusai vežėsi į Versalio pereinamąją stovyklą. Prancūzų karininkų pataikavimas ir keliaklūpščiavimas prieš rusus atrodė ne tik juokingas, bet tiesiog vaikiškas.

Daug lengviau buvo tiems belaisviams, kurie buvo nors Prancūzijoje, bet Amerikos kariuomenės žinioje. Jie buvo geriau maitinami, amerikoniškai nepataikavo rusams ir nevertė belaisvių važiuoti į Sovietų Sąjungą. Bet buvo ir išimčių. Štai buvo ir toks atsitikimas.

Kartą pabaltiečiai karininkai paprašė amerikonus, kad juos atskirtų nuo vokiečių ir perkeltų į kitą vietą. Amerikonai pažadėjo jų prašymą patenkinti ir vieną rugsėjo mėn. rytą pasiuntė prie belaisvių stovyklos sunkvežimį su pora kareivių.

Minimi karininkai, nieko blogo nenujausdami, greitai susitvarkė ir sėdo į sunkvežimį. Tk jų mašinai sustojus prie vartų su dideliu užrašu: "Proletarai visų šalių, vienykitės kovai su fašistais!" jie suprato amerikonų apgavystę. Jie dar protestavo ir priešinosi, bet amerikoniškai išmetė jų ryšulėlius, paskui juos pačius išstūmė lauk ir palikę vėl už vielų jau naujiems šeiminkams, patys nuvažiojo toliau. Tarp kitų, buvo ir lietuvių karininkų.

Versalio pereinamąją stovyklą sudarė keletas pasiilusių vokiečių organizacijos Tot barakų su įvairios paskirties pastatais. Stovyklos rajonas buvo aptvertas spygliuotos vielos tvora. Būstinės buvo švarios, dezinfekuotos. Patalinė švari. Stovykloje buvo rusų gydytojas, dantų kabinetas, pirtis, valgykla, krautuvė, pasilinksminimų salė ir daboklė "karo nusikaltėliams". Be pertraukos skambėdavo maršai tiesiog iš Maskvos. Įvairios brošiūros ir įvairiomis kalbomis skelbė Staliną karo laimėtoju ir jo "amnestiją" visiems "nusikaltėliams." Stovyklos šeiminkai - raudonieji rusų karininkai buvo švariai apsirengę ir turtingi amerikoniškomis cigaretėmis, įvairūs agentai slankiodavo tarp

žmonių, pasiūlydami cigarečių, o vaikams saldainių, ir klausydavosi kas ką kalba.

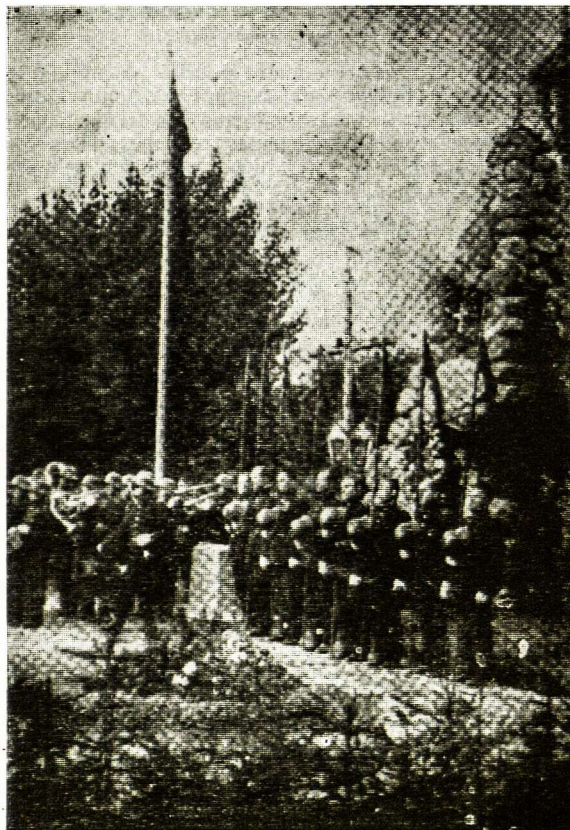
Tarp lietuvių nuolat sukinėjosi stambus vyrukas su žvaigžde ant rankovės, kilęs nuo Garliavos. Stovyklos daugumą sudarė rusai. Buvo karo belaisvių, atvežtų į Vokietiją darbams, pasitraukusių Volgos vokiečių, gen. Vlasovo karių ir kt. Buvo pasiilgusių tėvynės ir senų emigrantų, t. y. dar nuo 1917 m. revoliucijos. Buvo ir prieš daugelį metų atvykusių darbams Karpatų ruginių, čekų, slovakų, lenkų ir kt. Pasunkėjus Prancūzijos gyvenimui, visi vyko namo. Taip pat buvo ir pabaltiečių. Vieni pateko savo noru, kiti apgaulės būdu ir prievarta. Bet vietoj namų, visų laukė kelionė į Sibirą.

Keletai pavyko pabėgti, jų tarpe ir vienam lietuviui ltn. Transportas į Rytus, maždaug po 1000 žmonių ėjo kiekvieno mėnesio 9 d. Pirmajame transporte, t. y. rugsėjo 9 d. lietuvių buvo apie 100 vyrų, bet pakeliui pabėgo vos keli. Vienas j. ltn. pabėgo Fuldos geležinkelių stotyje. Tam pačiam transporte buvo ir ltn. Šivokas, bet jis sirgo ir pabėgti negalėjo.

Iš antrojo transporto, t. y. spalio 9 d., kuriame buvo apie 150 lietuvių, pabėgo 9—11 vyrų. Šiame transporte buvo ir j. ltn. J. Rimkevičius. Iš trečiojo transporto, lapkričio 9 d., prie Frankfurto pabėgo 12 vyrų.

Tik 1948 m. prancūzai įsitikino, kad Versalio stovykloje yra bolševikų šnipų lizdas ir jų ginklų slėptuvė. Fo kratos raudonieji rusai turėjo išsinešinti ir stovykla oficialiai buvo uždaryta.

A. L-as

Apeigos prie Nežinomojo Kareivio Kapo

K A R Y S

"TO NIEKAD NEBŪCIAU IŠMOKĖS NAMIE"

Viešosios Nuomonės Gallup Institutas pravedė apklausinėjimą buvusių karių tarpe, kokios jie nuomonės apie karinę tarnybą.

79% užklaustųjų atsakė, jog betarnaudami kariuomenėje jie gavo visokiariopos naudos. Dažniausiai tai buvo "dalykai, kurių niekad nebūčiau išmokęs namie". Naujokai, pereidami per priėmimo punktą ne tik nusilpa civilius drabužius, bet yra nurengiami ir psichologiškai: — atskiriami nuo šeimos, draugų ir pažįcimų, kurie juos lydėjo ir palaikė nuo pat vaikystės dienų. Čia naujokas atsiduria visai kitoje aplinkoje. Vienas naujokas tą būseną apibūdina sakydamas: "Brolyti, čia esi toli nuo namų".

Pirmos naujokystės dienos yra sunkios: neįprasta aplinka, kartais fizinis nuovargis, visoki papildomi darbai, griežti ir smulkmeniškai įsakymai apkartina naujoko savijautą. Bet to vargo pasėkos yra naudingos. Apklaუსinėtų 76 nuošimčiai pareiškė, kad baigę naujokų mokymą jie įgavo daugiau pasitikėjimo savimi ir savistovumo.

"Drausmė išmokina tvarkytis, ir savarankiškai veikti, bet ne pamėgdžioti ką kiti daro. Aš buvau truputį per karštas bet ką pradėti, bet jie mane atvėsino. Drausmė bernioką pastato į tinkamą vietą ir iš jo padaro vyrą". Toki yra atsiliepimai buvusių naujokų apie naujokystę.

Jaunuolis kariuomenėje sustiprėja fiziniai ir įgyja sugebėjimo sugyventi su kitais asmenimis, kas gyvenime yra labai svarbu. Kariuomenėje gyvenimas duoda to sugebėjimo sugyventi labai daug. "Aš retai kur nors išeidavau; o dabar susitikimas su žmonėmis iš visų krašto kampų praturtino mano galvoseną. Gyvendamas vyrų būryje greitai atrandi savo paties vietą".

Bendras gyvenimas ir darbas duoda galimybes pažinti ir suprasti kaimynus. Kariuomenėje pagerino mano sugyvenimą su kaimynais. Vyrų, apie kuriuos maniau, kad jie buvo blogi, vėliau pasirodė patys geriausi".

Kariuomenėje yra maža darbų atliekamų vieno asmens, daugiausia grupiniai; gi grupėje drausmė, sugebėjimas priimti įsakymus ir mokėjimas greitai pradėti darbą yra labai vertingi. Daugelis veteranų patenkinti turėta galimybe avansuoti ir proga būti vadais; tai naujas patyrimas atsakomybės jausmo ne tik už save, bet ir už kitus.

Užklaustųjų 25 nuoš. džiaugias galėję kariuomenėje tęsti mokslą ar specializuotis. 15 nuoš. išmokus dalykus kariuomenėje panaudoja civiliniam gyvenime. Kiti sakosi pagerinę savo sugebėjimus. "Aš baigiau gimnaziją būdamas užjūrio tarnyboje", sako vienas buvęs puskarininkis. Pereitais metais 82,800 lankė kursus laisvu nuo tarnybos laiku ir gavo gimnazijos baigimo pažymėjimus.

Iš negrų buvusių karių, 92% pasisako, kad karinė tarnyba jiems asmeniškai buvo naudinga.

Gyvenimas skirtingoj aplinkoj ir keliavimas praplatina asmenį, akiratį. Apie ketvirtis veteranų labai vertina perkėlimus iš vienos stovyklos į kitas ir bendrai turėtą galimybę keliauti.

Būta galvojimo, jog kariuomenės gyvenimas sustiprina jaunuolių religinius jausmus. Bet 58% užklaustųjų pareiškė, kad karinė tarnyba jų tikėjimą tik sustiprino. Kiti 38% pareiškė, kad jie apie tikėjimą daugiau galvojo kariuomenėje negu namie. Atrodo,

LIETUVI-LIETUVE

Sveikiname Tave su Naujaisiais Metais

Ar jau pagalvojai apie savo ir artimųjų gyvybę, sveikatą ir senatvės apdraudą, ar esi SLA narys?

Ilgiau Tu negali laukti be žalos sau ir artimiesiems. Rašykis nariu į **Susivienijimą Lietuvių Amerikoje (SLA)** seniausią ir didžiausią lietuvių patriotų fraternalinę organizaciją Amerikoje, kuri

SIŪLO TAU IR TAVIESIEMS

Gyvybės apdraudą iki \$10,000.00 asmeniui.

Nelaimingo atsitikimo ir ligos apdraudą iki \$325.00 mėnesiui.

Senatvės apdraudą iki \$300.00 mėnesiui sąlygomis Tau geresnėmis, negu bet kurioje komercinės apdraudos bendrovėje.

Įmokėjimai po 3 metų turi neprarastiną vertę. SLA turtas virš 3 milijonų dolerių. Didžiausi Rezervai ir Mokamoji Galia.

Jeigu esi kitur apsidraudęs, stoki į SLA narių lietuvišką šeimą draugovės nariu už mokestį tik \$2.04 į metus, nes visi mes esame vienos Motinos Lietuvos vaikai ir privalome išlikti Tėvynei lietuviams. Čia gali padėti Tau tik SLA.

Savaitinis SLA organas Tėvynei nemokamai

Kviečiame Tave susipažinti su Susivienijimu Lietuvių Amerikoje per šios organizacijos 365 kuopas, esančias visose Amerikos valstijose ir Kanadoje.

Kaip kasmet, taip ir šiemet SLA kuopos paminės kiekvienam lietuviui brangią **Vasario 16 šventę** savo narių susirinkimais. Šiemet per šitokią minėjimą atžymėsimė ir mūsų organizacijos 70 metų Sukaktinio-Jubiliejinio Vajaus pradžią. Kviečiame Tave būti svečias ir dalyvauk šiame minėjime arčiausioje Tau SLA kuopoje, kur mūsų brolių - sesių būsi mieliai sutiktas ir gausi žinių ar norimą literatūrą apie SLA.

Šio vajaus metu prisirašiusieji SLA nauji nariai nemokamai gauna kiekvienas naudingą ir reikalingą Dr. S. Biežio parašytą knygą **Būkime Sveiki**.

Laukame Tavęs Mielas Broli - Sese,

išskome pažinties su Tavim, o jeigu nežinai arčiausios SLA kuopos adreso, kreipkis į mūsų Centrą New Yorke, N. Y. Duosime toki adresą ir nemokamai mūsų literatūrą be kur'o įvareigojimo. Spręski ir veiki nedelsdamas. Iki pasimatymo!

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje,

307 West 30th St., New York 1, N. Y.

to priežastis yra artesnis pavojus, daugiau progų žūti. Kiti pareiškia, kad jo susidomėjimas tikėjimo reikalais buvo aplinkos veikimo rezultatas. "Faktas, kad matai aplinkui daug vyrų, kurie skirtingai tiki į tą patį Dievą, sustiprina tavo tikėjimą".

Keletas patarimų šaukiamiesiems karinėm tarnybom.

Je! būsi pašauktas, žinok, kad tarnausi vertam tavo tarnybos kraštui; tarnauk garbingai ir su pasididžiavimu.

Žinok, kad tai bus du turtingi tavo gyvenimo metai. Gauk iš jų viską, ką tik gali.

Išnaudok visas mokymosi ir lavinimosi galimybes, o jų JAV kariuomenėje gausu.

B. K. BALUČIUI 75 M. AMŽIAUS

Šiomis dienomis mūsų spauda ir visuomenė mini 75 metų amžiaus sukaktį žymaus mūsų tautos ir valstybės veikėjo ir diplomato Broniaus Kazio Balučio.

Jo veikla lietuviškajame gyvenime plati ir tektų daug prirašyti, bet pasitenkimsime nors trumpai pabrėždami jo darbą Nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvenime. O šioj srity daug kur jo dalyvauta ir veikta.

B. K. Balutis gimė 1879. XII. 29. Seirijuose. Rusų - japonų karo metu yra tarnavęs Rusijos kariuomenėje ir 1905 m. pradžioje atvyko į Amerikos Jungtines Valstybes. Čia universitete toliau tęsė mokslą ir plačiai dalyvavo Amerikos lietuvių tautiniame veikime. Be to, bendradarbiavo kaikuriuose lietuvių laikraščiuose, o kitus jų redagavo.

Nepriklausomos Lietuvos valstybei kuriantis, B. K. Balutis aktingai stojo į valstybės atkūrimo darbą. 1919 m. Lietuvių Tautinės Tarybos išrinktas, vyko į Taikos Konferenciją Paryžiuje kaip Amerikos lietuvių delegacijos narys. Taikos Konferencijoje buvo vienas Lietuvos delegacijos sekretorių ir drauge su kitais anglų ir prancūzų spaudoje varė propagandą už Lietuvos nepriklausomybę.

1920 m. buvo pakviestas į Kauną dirbti Užsienių Reikalų Ministerijoje. Šioj ministerijoj tarnaujant, irgi teko daug kur dalyvauti atsto-

vaujant Lietuvą. 1920 m. buvo Lietuvos atstovu Kauno derybose su lenkais belaisvių pasikeitimo reikalu. Tais pat metais Jelguvoje dalyvavo derybose su latviais sienoms nustatyti. Tų pat metų vasarą rusų lenkų karo metu vadovavo deryboms su rusais, rugsėjo mėn. vadovavo deryboms su lenkais Suv. Kalvarijoje, o spalio mėn. lietuvių - lenkų deryboms Suvalkuose, kur buvo pasirašyta sutartis, kad lenkai Vilnių pripažįsta Lietuvai, bet po poros dienų lenkų gen. Želigovskio avantiūra šią sutartį sulaužė ir Vilnių pagrobė.

1921 m. buvo Lietuvos atstovu derybose su tarptautine komisija Varšuvoje dėl Vilniaus plesbicio, 1920—1922 m. Lietuvos atstovu derybose su Tautų Sąjungos kontrolės komisija, 1924 ir 1926 m. Lietuvos delegacijos nariu Tautų Sąjungos plenume, 1923 m. Lietuvos delegacijos nariu derybose su ambasadorių konferencijos nariu Norman Davis dėl Klaipėdas krašto atgavimo, be to, vėliau derybose su estais, latviais, lenkais ir kt. 1929 m. sudarė arbitražo ir konsiliacijos sutartis tarp Lietuvos ir Amerikos Jungtinių Valstybių.

Nuo 1928 m. buvo nepaprastas Lietuvos pasiuntinys ir įgaliotasis ministris Washington, o nuo 1934 m. yra Lietuvos pasiuntinys ir ministris Didžiajai Britanijai ir Olandijai.

Pagaliau, pasimokinkite pažinti žmones ir su jais sugyventi. Tai reiškia, pirmiausia turi pažinti pats savęs ir panorėti ir išmokti valdyti savo silpnybes. Stenkis išeiti laimėtoju ir iš blogiausios padėties. Išmok sugyventi kad ir su diktatorišku ir žiauriu seržantu, nors iš žemiau žiūrint jo vadovavimas atrodytų ir kvalokas. Kai šias pamokas gerai išmoksi, jos turės begalinės tau reikšmės.

Karinė tarnyba nėra malonumas. Čia laikas veltui negaišinamas, jei tik tu jį veltui nepraleisi. Ką ten išgyvi — turėsi ir galėsi pasilaikyti sau.

Daviniai rodo, kad vyras tarnavęs kariuomenėje vidutiniai gauna \$500 metams daugiau už tokį, kuris netarnavęs kariuomenėje.

Kaip geriau ar pirma eiti atlikti karinę prievolę ar pradėti studijuoti kolegijoje? Šiuo klausimu veteranų nuomonės skyla lygiai pusiau. Nuėjęs kariuomenėn jau baigęs kolegiją galėsi gauti geresnį paskyrimą. Pirma atlikęs karinę tarnybą galėsi tęsti mokslą kolegijoje, būsi daugiau subrendęs ir gausi veteranams teikiamą pašalpą.

Trys iš keturių veteranų sako, kad karinė tarnyba juos padarė daugiau sugebančiais asmenimis, geranoriais piliečiais, geriau suprantančiais savo kaimynų, savo krašto ir viso pasaulio problemas. J. L.

B. K. Balutis Lietuvos nepriklausomos valstybės gyvenime buvo įžymi asmenybė. Kaip iš šių trumpų žodžių matome, daug kur jam teko atstovauti Lietuvą ir ginti jos reikalus nelengvose mums ano meto derybose. Be to, atsimename Kaune Karo Muzėjaus bokšte Amerikos lietuvių dovanotą Laisvės Varpą su reikšmingu jame įrašu: "O skambink per amžius vaikams Lietuvos: Tas laisvės nevertas, kas negina jos." Šiuos žodžius varpe išliedinti pasiūlė kaip tik garbingasis Jubilijatas Bronius Kazys Balutis. S. Š.-ys.

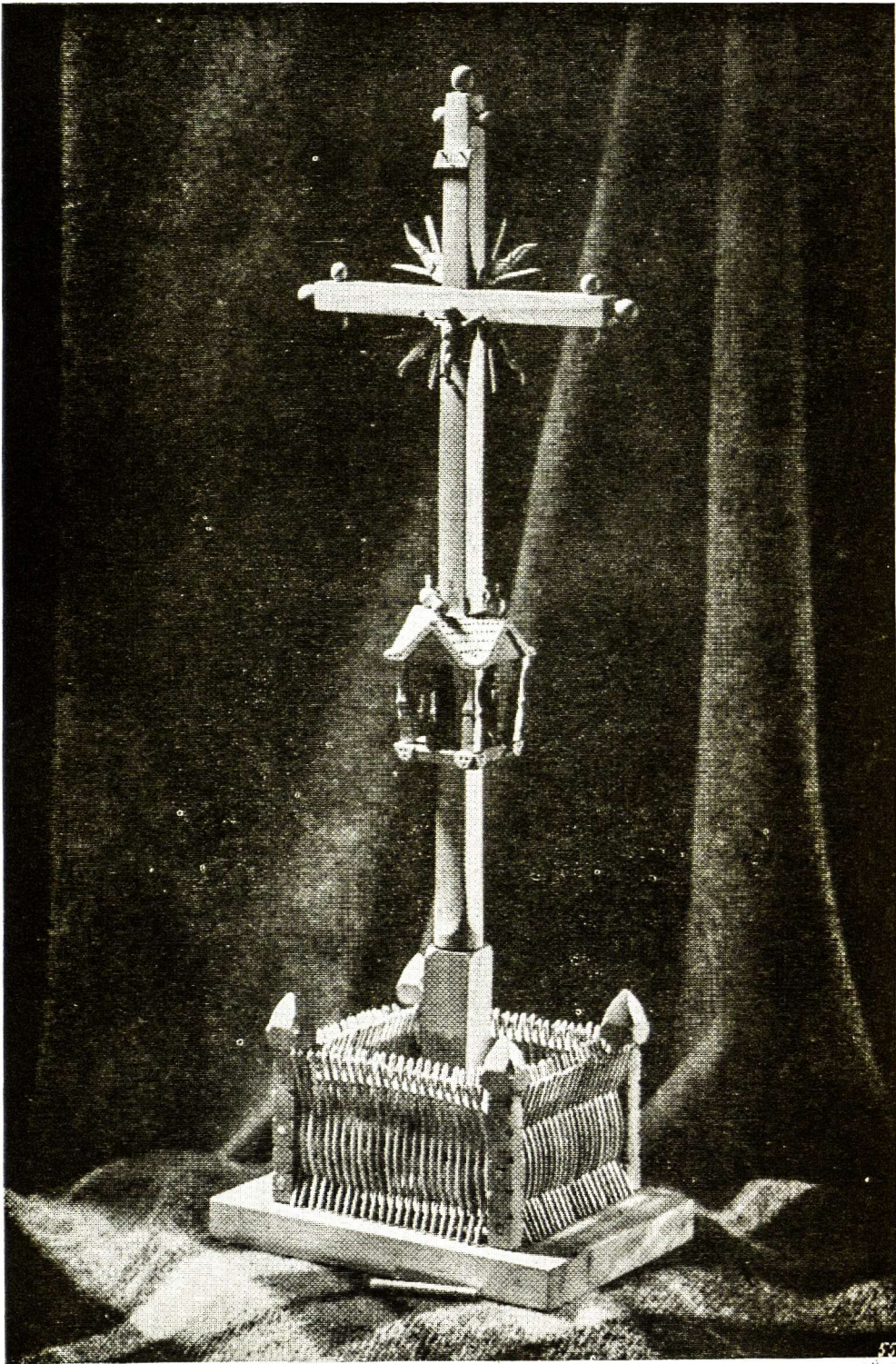
JAV PREZIDENTAS RŪPINASI KRAŠTO GYNYBA

"Amerikos Balsas" savo pranešimuose į Lietuvą plačiai apžvelgė JAV prezidento Eisenhowerio sausio 13 dieną Kongresui pateiktą specialų pranešimą gynybos jėgų reikalu. Prezidentas siūlo pratęsti karinės prievolės programą dar keturiems metams, sukurti galingą karinį rezervą ir padidinti algas nuolatiniam kariuomenės personalui.

Turėdamas prieš akis visur tykojantį agresijos pavojų, kokį jau išgyvenome Korėjoj ar Indokinijoje, prezidentas Eisenhoweris stipriai pabrėžė reikalą aprūpinti kraštą aktyvia kariuomene, kuri pajėgtų atmušti pirmą didesnę užpuolimą ar įvykdyti mažesnes operacijas be mobilizacijos. Antra, prezidentas pabrėžė reikalą paruošti apmokytą rezervą, reikalui kilus skubiai mobilizuotiną tikrojon tarnybon vidaus gynybos jėgoms paremti.

"Amerikos Balsas" toliau atpa-sakojo prezidento pareiškimą, kad Amerikos gynybinio planavimo pirmasis tikslas yra išlaikyti teisingą ir pastovią taiką. Tačiau, jeigu būtų lemta kilti karui, jis turėtų rasti mus pasiruošiusius visomis priemonėmis priešą atmušti ir jį nugalėti. Krašto viduje mes turime turėti pajėgas, paruoštas kiekvienam pavojaus atvejui, jeigu agresorius būtų tiek neišmintingas, kad leistųsi į kriminalinę atominę avantiūrą.

Rezervų programa sudaro žymesnį pakeitimą Amerikos gynybinėje politikoj. Į rezervą bus šaukiami savanoriai, kurie atlikę šešių mėnesių apmokymą aktyvioj tarnyboj, per sekančius devynis su puse metų pasilikty organizuotame rezerve. Tai atstotų dviejų metų karinę tarnybą.

TOKIŲ TIK PENKI ŽEMAIČIŲ ŽEMĖJE.
Iš J. Končiaus knygos "Medžio Drožiniai Gimtajam Kraštui Atsiminti"

KRYŽIUOČIAI

Iš lenkų kalbos vertė KAZYS JANKŪNAS

HENRIKAS SIENKIEVIČIUS

Santrauka iš praėjusio numerio:

Tynece Laukinio Buliaus smuklėje, priklausioje vienuolynui, keletas žmonių klausėsi seno kario Mackos iš Bogdanieco pasakojimų apie karus. Kartu su savo brolvaikiu Zbyška jis vyko iš Vilniaus į Krokuvą, kur tikėjosi dalyvauti turnyre ruošiamame karalienės Jadvygos garbei, kuri tuo metu laukėsi įpėdinio.

Jiems besikalbant ir begirkšnojant, trumpo poilsio smuklėje sustojo, kartu su savo dvariškių būriu, Kęstučio duktė kunigaikštienė Ona Danutė, Mozūrijos kunigaikščio Janušo žmona. Jos merginų tarpe buvo jaunutė mergaitė Danutė, kuri dvariškiams prašant skambino kanklėmis ir dainavo. Jai pritarė kiti dainininkai, skambindami citra ir didelėm kanklėm.

-o-

Ir vėl pritarė dainininkai. Jaunasis Zbyška, iš pat mažens įpratęs į karus ir į žiaurius jo vaizdus, niekada savo gyvenime panašių dalykų nematė. Jis palietė už peties greta stovintį Mozūrą ir paklausė:

— Kas ji tokia?

-- Mergaitė iš karalienės dvaro. Mūsų krašte netrūksta dainininkų, kurie linksmina karaliaus dvarą, bet ji yra viena geriausių, ir kunigaikštienė niekieno dainų taip mielai neklauso, kaip jos.

— Dėl to aš nesistebiu. Maniau, kad tai tikras angelas ir negaliu nuo jos akių atitraukti. Kas jos vardas?

— Ar negirdėjote? — tai Danutė. Jos tėvas yra Jurandas iš Spychovos, turtingas ir drąsus kunigaikštis, iškilmėse einąs prieš karaliaus vėliavą.

— Štai kaip! tokios žmogaus akys dar nematė.

— Myli ją visi ir už dainavimą ir už jos grožį.

-- O kuris yra jos riteris?

— Ji gi dar tik vaikas.

Tolimesnį pokalbį vėl nutraukė Danutės dainavimas. Zbyška žiūrėjo į jos šviesius plaukus, paveltą galvutę, primerktas akutes ir visą jos povyžą, nušviestą vaškinių žvakių ir blankios mėnulio šviesos, ir kas kartą vis labiau svajojo. Jam jau atrodė, kad ją kažkur bus matęs, tik neprisiminė, ar sapne, ar gal kurios nors Krokuvos bažnyčios lango stikle.

Ir vėl patraukęs dvariškį klausinėjo prislopintu balsu:

— Tai ji iš jūsų dvaro?

Jos motina atvyko iš Lietuvos su kunigaikštienė Ona Danute, kuri ją išleido už Jurando iš Spychovos. Ji buvo graži ir garbingos giminės; kunigaikštienės ji buvo mylima labiau už kitas dvaro ponias ir ji pati kunigaikštienę mylėjo. Dėl to ir dukterį pavadino tuo pačiu Onos Danutės vardu. Bet prieš penkerius metus, vokiečiams užpuolus mūsų dvarą prie Zlotorių, ji iš baimės mirė. Tada kunigaikštienė pasiėmė mergaitę ir nuo to laiko ją augina. Tėvas taip pat dažnai atvažiuoja ir džiaugiasi, kad mergaitė sveika ir kunigaikštienės mylima. Tačiau kiekvieną kartą ją pamatęs, prisimena savo velionę žmoną ir apsiverkia, o vėliau vėl išvyksta prieš kryžiuočius ieškoti nusiramimo už jam padarytą skriaudą. Mylėjo jis savo žmoną, kaip niekas kitas savosios visoj Mozūrijoj nemylėjo, ir daug vokiečių dėl jos savo galvas nuo jo rankos jau paguldė.

Tuo momentu Zbyškos akys sužibo, ir jis suiraukė kaktą.

— Tai jos motiną vokiečiai nužudė? — paklausė.

— Nužudė ir neužudė. Pati mirė iš baimės. Per penkerius metus buvo taika, niekas apie karą nei negalvojo ir niekas jokio pavojaus nenujautė. Kunigaikštis išvyko į Zlotorių dvarą pilies bokšto statyti, be kariuomenės, vienas su sa-

vo palydovais, kaip paprastai taikos metu daroma. Tuo tarpu užpuolė niekšai vokiečiai be jokio karo paskelbimo ir be jokios priežasties... Patį kunigaikštį, nebodami nei Dievo baimės, nei to, kad iš jo protėvių buvo daug gero patyrę, pririšo prie arklio ir išsigabeno, o jo žmones išžudė. Ilgai kunigaikštis jų nelaisvėje išbuvo ir tik tada, kai karalius Vladislovas jiems karu pagrasė, iš baimės jį paleido. Bet per tą užpuolimą mirė Danutės motina, nes jos širdis sustojo plakusi.

— O jūs, pone, buvote tenai tuo metu? Kuo jus vadina, užmiršau?

— Vadinuosi Mikalojus iš Ilgamiškio. Buvau užpuolant. Mačiau, kaip vienas vokietis, povo plunksnomis papuoštu šalmu, norėjo Danutės motiną prie balno prisirišti ir mačiau, kaip ji staiga išbalo. Mane patį su alebarda parsrogė ir nuo to laiko žymė nešioju.

Tai taręs, parodė kaktoje gilų randą. einantį nuo plaukų iki antakio.

Valandėlei visi nutilo, tik Zbyška vėl pradėjo žiūrėti į Danutę ir paskui paklausė:

— Jūs sakėte, pone, kad ji dar neišsirinko riterio?

Tačiau atsakymo nesulaukė, nes tuo metu daina nutilo. Vienas dainininkų, žmogus nutukęs ir sunkus, staigiai pakilo, ir suolas persisvėrė į vieną pusę. Danutė susverdėjo ir išskėtė rankas, bet, kol ji spėjo nukristi ar nušokti, Zbyška puolė, kaip laukinė katė, ir pagavo ją rankomis.

Kunigaikštienė, pagauta pirmojo įspūdžio, susuko iš baimės, bet tuojau linksmai nusijuokė ir pradėjo šaukti:

— Tai Danutės riteris!

— Eikš čia, jaunasis riteri, ir atiduok mums mielą dainininkę!

— Vikriai ją sugriebė! — pasigirdo dvariškių balsai.

Zbyška artėjo prie kunigaikštienės, laikydamas prie krūtinės Danutę, kuri viena ranka buvo apkabinusi jo kaklą, o antrojoje laikė iškėlusią kankles, lyg bijodama, kad jos nesudužtų. Jos veidas šypsojosi, ir ji pati buvo patenkinta, nors truputį ir išsigandus.

Tuo tarpu jaunuolis, priėjęs prie kunigaikštienės, pastatė prieš ją Danutę, o pats, priklaupęs ir pakėlęs galvą, neįprasta jo amžiui drąsa, tarė:

— Kad jūsų žodžiai įvyktų, maloningoji ponია! Laikas šiai žavingai merginai turėti savąjį riterį, o ir man laikas turėti savąją damą, kurios grožį ir garbę ginčiau, kuriai dabar, jums leidus, noriu prisiekti ir iki mirties likti ištikimas.

Kunigaikštienės veidu prabėgo nusistebėjimas. Ne dėl Zbyškos žodžių, tik dėl to, kad viskas taip greitai įvyko. Riterio priesaikos paprotis iš tikrųjų buvo nelenkiškas, tačiau mozūrai, gyvendami prie Vokietijos sienos ir dažnai matydami riterius net iš tolimų kraštų, šį paprotį pažino geriau už kitų Lenkijos sričių žmones ir dažnai jį sekdamo. Kunigaikštienė apie šį paprotį taip pat buvo girdėjusi savo tėvo dvare, kur į visus vakarų papročius buvo žiūrima kaip į taisyklę ir kaip į kilnesniems riteriams sektiną pavyzdį, todėl ji Zbyškos pareiškime nerado nieko svetimo nei sau, nei Danutei. Atvirksčiai, apsidžiaugė, kad jos širdžiai taip miela mergaitė pradeda atkreipti į save riterių akis ir širdis.

Todėl nušvitusiu veidu kreipėsi į mergaitę:

— Danute, Danute! ar nori turėti savąjį riterį?

Šviesiaplaukė Danutė iš pradžių pašoko kelis kartus aukštyn ir, apkabinusi kunigaikštienę už kaklo, pradėjo šaukti taip džiaugsmingai, tarytum jai būtų kas padovanojęs žaislą, kuriuo tik suaugusieji tegali žaisti:

— Noriu! Noriu! Noriu!

Iš juoko kunigaikštienės akys net ašarų prisipildė, o su ja kartu juokėsi ir visi dvariškiai. Tačiau ji, išsilaisvinusi iš Danutės rankų, kreipėsi į Zbyšką:

— Na, prisiek, prisiek! Ir ką jai prisieksi?

Tačiau Zbyška, išlaikęs rimtį juokų jūroje, nepasikeldamas atsiliepė lygiai pagarbiai:

— Prisiekiu jai, kad, pasiekęs Krokuvą, pakabinsiu savo skydą prie smuklės ir prie jo prisegsiu mokyto raštininko pagal visas taisykles padarytą užrašą, kad panelė Danutė Jurandaitė yra gražiausia ir dorybingiausia mergina. O kas su tuo nesutiks, šauksiu į dvikovą ir kausiuos tol, kol pats žūsiu arba jis žus, nebent mieliau sutiktų vergauti.

— Puiku! Matyti, kad žinai riterių papročius. O ką daugiau?

— Daugiau — patyręs iš Mikalojaus iš Ilgamiškio, kad Danutės motina mirė dėl vokiečių riterio su povo plunksna ant šalmo kaltės, — prisiekiu kelias tokias povo plunksnas išpešti iš vokiečių riterių šalmų ir pakloti jas po mano damos kojų.

Kunigaikštienė jį pertraukė ir paklausė:

— Ar nejuokauji prisiekdamas?

— Zbyška atsiliepė:

— Tepadedu man Dievas ir šventas kryžius: šią priesaiką bažnyčioje prieš kunigą pakartosiu.

— Pagirtina yra su dideliu mūsų rasės priešu

kovoti, bet man tavęs gaila, nes jaunas esi ir greit gali žūti.

Tada priartėjo Macka iš Bogdanieco, kuris, kaip senesnių laikų žmogus, iki tol tik pečius traukė, jausdamas patogią progą prakalbėti:

— Nesirūpinkite dėl to, maloningoji poncia. Mirtis kautynėse kiekvieną gali sutikti, o bajorui, jaunas jis ar senas — net garbė yra žūti besikauvant. Bet šitam vaikiui karas nėra svetimas, nes, nors ir trūksta jam metų, tačiau jam teko kovoti ir pėsčiam, ir raitam; su ietimi ir su kirviu; su ilgu ir su trumpu kardu; su skydu ir be jo. Keistas yra paprotis, kai riteris prisiekia damai, kuri jam patinka. Bet kad Zbyška savajai prisizadėjo povo plunksnų, už tai jo nebarsiu. Nugalėjo jis jau ne vieną vokietį. Jei dėl povo plunksnų medžioklės dar pora galvų bus perskelta, tai tik jo garbė padidės.

— Matau, kad ne su bet kuo kalbuosi, — atsakė kunigaikštienė, o paskui kreipėsi į Danutę:

— Sėsk į mano vietą, nes šiandien esi garbinčiausias asmuo; tik nesijuok, nes netinka.

Danutė atsisėdo į kunigaikštienės vietą ir norėjo vaidinti rimtą, bet mėlynos jos akys šypsosios Zbyškai ir negalėjo ištvirti nejudinusi kojų.

— Duok jam pirštinaites, — tarė kunigaikštienė.

Danutė padavė pirštinaites Zbyškai, kuris priėmė jas su didele pagarba ir, prispaudęs prie lūpų, tarė:

— Prisegsiu jas prie šalmo. Ir vargas tam, kuris jų sieks!

Paskui pabučiavo Danutės rankas ir vėliau kojas ir atsistojo. Bet tuo metu iksiolinė rimitis jį apleido, nes jo širdis didžiai džiaugėsi, kad nuo šiol jau subrendusiu vyru sukinėsis visų šitų dvariškių tarpe. Ir taip, pamojavęs Danutės pirštinaitemis, pradėjo šaukti iš dalies linksmai, iš dalies piktai:

— Pasirodykit, jūs, šunbroliai su povų plunksnomis!

Tačiau tuo pat metu į smuklę įėjo tas pats vienuolis, buvęs čia anksčiau, ir su juo kiti du, vyresnieji. Vienuolyno tarnai nešė paskui juos vytinį krepšį, kuriame pūpsnojo indai su vynu ir kiti greitomis sugriebti skanėstai. Vyresnieji pradėjo sveikinti kunigaikštienę ir iškalbinėti, kad neužsuko į vienuolyną, o pastaroji vėl jiems pakartotinai aiškino, kad išsimiegojusi dieną kartu su visų savo dvaru, naktį keliauja dėl nakties vėsimo ir kad jai poilsis nereikalingas ir kad nenorėjo

naktį žadinti nei garbaus viršininko, nei kitų vienuolių, todėl bevelijo sustoti smuklėje ir leisti kojoms atsitiesti.

Po daugelio mandagių išsireiškimų pagaliau sutiko, kad po rytinių maldų ir ankstyvųjų mišių ji kartu su visais dvariškiais atvyks į vienuolyną pusryčių ir pailsėti. Vaišingi vienuoliai pakvietė kartu atvykti ir mozūrus ir Krokuvos žemininkus ir Macką iš Bogdanieco, kuris ir be to buvo nutaręs užsukti į vienuolyną ir palikti ten kare įgytą grobį ir Vytauto dovanas, kuriomis buvo numatęs išpirkti savo ikeistasias žemes. Jaunasis Zbyška, neklausęs kvietimų, šoko prie savo ir dėdės vežimų, kuriuos saugojo sargybiniai, kad, kiek gražiau apsirengęs, galėtų vėl pasirodyti Danutei ir kunigaikštieni. Pasiėmęs iš vežimo reikalingas dėžes, įsakė jas nešti į šeimyninę trobą ir pradėjo ten rengtis. Palenkęs į priekį nepaklusnius plaukus, įkišo juos į šilkinį, gintariniais karoliukais papuoštą tinklelį, kurio priekyje švietė tikriniai perlai. Paskui užsivilko balto šilko liemenę, išsiuvinėtą auksiniais grifonais ir apačioje pasibaigiančią plačiais ornamentais. Susijuosė dvigubu paausuotu diržu, prie kurio kabėjo sidabru ir dramblio kaulu papuoštoje makštyje trumpas durklas. Viskas buvo žvilgančiai nauja, be jokių kraujo dėmių, nors visa tai buvo karo grobis, atimtas iš vieno pas kryžiuočius tarnaujančio fryzų riterio. Paskui užsimovė ištaigingas kelnes, kurių viena pusė buvo dryžuota išilginėmis žaliomis ir raudonomis, o antroji — violetinėmis ir geltonomis juostomis, liemenyje besibaigiančiomis įvairiaspalviais kvadratiniais langeliais. Užsimovęs dar purpurinius ilganosius batukus — gražus ir atsigavęs — nusukbėjo į bendrąsias patalpas.

Bestovėdamas duryse, savo išvaizda smarkiai paveikė visus. Kunigaikštienė, mačiusi su kokių džiaugsmu riteris buvo prisiekęs Danutei, dar labiau džiaugėsi. O Danutė tučtuojau kaip stirna šoko prie jo. Tačiau ar jaunuolio grožis ar dvariškių susižavėjimo garsai ją bebėgančią sulaikė. Ir taip, sustojusi prieš jį per žingsnį, staiga nuėjo akis ir sunarinusi rankas pradėjo rakinėti pirštus, išraudusi ir sumišusi.

Tačiau paskui ją priartėjo ir kiti: pati kunigaikštienė, dvariškiai ir dvariškės, dainininkai ir vienuoliai ir visi kiti, nes kiekvienas norėjo iš arčiau Zbyška pasigrožėti. Mozūrės merginos žūrėjo į jį lyg gailėdamosios, kad ne į jas išsirininko, o vyresniosios stebėjosi jo rūbų puošnumu. Zbyška gi stovėjo viduryje, išdidžia šypsena veide

ir sukiojosi vietoje, lyg norėdama, kad kiti geriau į jį išžiūrėtų.

— Kas jis yra? — paklausė vienas vienuolių.

— Jaunas riteris, broliavaikis šito štai bajoro, — atsakė kunigaikštienė, rodydama į Macką, — jis tik neseniai prisiekė Danutei.

Vienuoliai tačiau tuo nesistebėjo, nes tokia priesaika nieko neįpareigojo. Dažnai būdavo prisiekiami ir ištekėjusioms moterims, o aukštesniojo luomo, kur šis paprotis buvo gerai pažįstamas, beveik kiekviena mergina turėjo savo riterį. Tačiau riteris, prisiekęs savo damai, dar nebuvo laikomas jos sužadėtiniu. Dar gi priešingai — dažniausiai jį ištekėdavo už kito, o patsai riteris, priklausomai nuo ištikimybės jausmo, likdavo jai iš tikrųjų ištikimas, nors ir vesdavo kitą.

Kiek daugiau vienuolius stebino jaunas Danutės amžius, tačiau ir tai ne per daug, nes tais laikais šešiolikametės paauglės jau būdavo kaštelionėmis. Pati karalienė Jadvyga, atvykdama iš Vengrijos, buvo tik penkiolikos metų, o dažnai atsitikdavo, kad trylikametės jau tekėdavo už vyrų. Pagaliau šiuo metu daugiau buvo žiūrima į Zbyšką, kaip į Danutę, ir buvo klausomasi Mackos, kuris, didžiudamasis savo broliavaikiu, pasakojo, kokių būdu jis įsigijo tokį puošnų apdarą.

— Prieš metus ir devynias savaites, — pasakojo, — buvome Saksonijos riterių pakviesti į vaišes. Tuo metu pas juos buvo atvykęs iš tolimo Fryzų krašto, esančio toli prie jūros, vienas riteris su sūnumi, trejais metais vyresniu už Zbyšką. Vieną kartą per vaišes tas sūnus pradėjo Zbyšką įžeidinėti, kad esąs beūsis ir bebarzdis. Zbyška, būdamas karštabūdis, šitokių priekabių nepajėgė šaltai pakelti: griebė jam už veido ir nurovė beveik visus jo ūsus. Vėliau už tai turėjome kautis dėl laisvės ir mirties.

— Tai, vadinasi, kovėtės? — paklausė bajoras iš Ilgamiškio.

— Nes tėvas už sūnų užstojo, o aš už Zbyšką — ir susikovėme keturiose svečių tarpe. Taip buvo sutarta, kad nugalėtojas pasiima nugalėtojo ir vežimus, ir arklius, ir tarnus. Ir Dievas mus palaimino: abu fryzus paguldėme, nors ir su dideliu vargu, nes nei vyriškumo, nei jėgos jiems netrūko. Didelį grobį gavome: keturius vežimus porinius, ir keturius erzilus, ir devynius tarnus, be to, du komplektus šarvų, kokių pas mus terastumei. Teisybė, šalmų netekome per kautynes, bet Ponas Dievas mums kuo kitu atsilygino: geležimi apkaustytoje dėžėje radome gražių išei-

nių rūbų. Ir tie, kuriais dabar Zbyška vilki, ten pat rasti.

Tai išgirdę, Krokuvos žemininkai ir visi mōzūrai pradėjo daug pagarbiau žiūrėti į dėdę ir brolėną, o ponas iš Ilgamiškio tarė:

— Matau, kad esate atkaklūs ir stiprūs vyrai.

— Dabar tikime, kad šis jaunuolis tikrai įsigys pove plunksnų.

O Macka tiktai juokėsi, rimtame jo veide žaidė kažin koks plėšrumas.

Tačiau tuo pat metu vienuolyno tarnai pradėjo kraustyti iš krepšių vyną ir kitus skanėstus, o tarnaitės pradėjo nešti iš šeimyninės trobos dubenis su garuojančia kiaušiniene ir dešromis, ir visa troba prisipildė kiaulinių riebalų kvapo. Tai išvydę, visi pasijuto alkani ir skubėjo prie stalo.

Tačiau niekas nesisėdo priešais kunigaikštienę, kuri, atsisėdusi ties stalo viduriu, įsakė Danutei ir Zbyškai užimti vietas priešais ją ir kreipėsi į Zbyšką:

— Būtų gražu, jei valgytumėte iš vienos lėkštės su Danute, tačiau nemink jos kojų po stalu ir net prie jos kelių nesiliesk, kaip kiti riteriai kad daro, nes ji dar perjauna.

Į tai jis atsakė:

— Ne, aš to nedarysiu, maloningoji ponia, nebent už dvejų ar trejų metų, kada, Ponui Dievui leidus, galėsiu savo priesaiką įvykdyti ir kada ši uogelė prisirps. O ant jos kojos ir norėdama negalėčiau užminti, nes jos dar žemės nesiekia.

— Teisybė, — atsakė kunigaikštienė. — Miela girdėti, kad esi pratęs padoriai elgtis.

Stojo tyla, nes visi pradėjo valgyti. Zbyška rankiojo gardžiausius dešros kąsnelius ir padavinėjo juos Danutei, o Danutė, patenkinta šaunaus riterio patarnavimais, mirksėjo akutėmis ir šypsojosi tai jam, tai kunigaikštieni.

Pabaigus valgyti, vienuolyno tarnai pradėjo pilstyti kvapnų ir saldų vyną į taures—vyrams pilnas taures, o moterims tik po truputį. Tačiau Zbyškos riteriškumas vėl pradėjo rodytis atnešus riešutus, vietinius ir tuo metu retai dar sutinkamus — itališkus. Sėdintieji už stalo su tokiu stropumu pradėjo juos naikinti, kad kurį laiką tik kevalų traškėjimas ir tebuvo girdimas. Tačiau klystų tie, kurie manytų, kad Zbyška tegalvojo tik apie save: jis norėjo pademonstruoti savo riterišką jėgą ir susitvardymą ir kunigaikštieni ir Danutei. Semdamas riešutus pilna sauja, jis jų nekrimto dantimis, kaip kiti darė, bet spaudė juos savo pirštais ir, nuvalęs kevalus, branduolius da-

vė Danutei. Jis net žaidimą išsigalvojo: saujoje laikydamas kevalus, jis taip smarkiai papūsdavo į kumštį, kad kevalai net palubę pasiekdavo. Danutė taip smarkiai juokėsi, kad kunigaikštienė turėjo įsakyti Zbyškai nutraukti tą žaidimą, tačiau, matydama, kad Danutė yra labai patenkinta, paklausė:

— Tai kaip, Danute, ar gera turėti savąjį riterį?

— O, taip, — atsakė mergaitė, ir staiga palietusi pirštu šilkinį Zbyškos švarką, paklausė:

— Ar ir rytoj jis bus mano?

— Ir rytoj ir iki mirties, — atšovė Zbyška.

Vakarienė užtruko, nes po riešutų buvo patiekti saldūs pyragaičiai su džiovintomis vynuogėmis. Kai kurie dvariškiai įsigeidė šokti, kiti — klausytis dainų, tačiau Danutės akys pradėjo merktis, ir ji, atsirėmusi į riterio pečių, užsnūdo.

— Miega? — paklausė kunigaikštienė. — Štai kokia tavoji "dama".

— Brangesnė ji man mieganti, kaip kita su manim šokanti, — atsakė Zbyška, sėdėdamas tiesiai ir nejudėdamas, kad mergaitės nepažadintų.

Tačiau jos nepažadino nei muzika, nei dainininkų dainos. Vieni mušė kojomis į muzikos taktą, kiti tarškino indais, tačiau, nepaisant viso triukšmo, Danutė nepabudo. Pragyodus gaidžiams ir pradėjus skambinti bažnyčios varpams, visi šoko kilti nuo suolų šaukdami:

— Į bažnyčią, į bažnyčią!

— Eisime pėsti didesnei Dievo garbei, — tarė kunigaikštienė ir, paėmusi už rankos pažadintą Danutę, pirmoji išėjo iš trobos, o paskui ją ir visi kiti dvariškiai.

Jau švito. Rytuose dangus buvo nusidažęs keliomis spalvomis: viršuj — žalsvai, apačioje — rožine spalva, o dar žemiau galima buvo pastebėti lyg auksinę juostą, kuri pastebimai vis didėjo. Vakaruose slinko mėnulis, lyg išsigandęs beartėjančios šviesos. Žemė budo iš miego rasota, džiaugsminga ir atsigavusi.

— Dievas davė gražią giedrą, bet karštis bus didelis, — kalbėjo dvariškiai kunigaikštieni.

— Nieko nepakenks, — ramino juos ponas iš Ilgamiškio, — išsimiegosime vienuolyne, o Krokuvą pasieksime pavakariais.

— Tikrai spėsime pačiai šventei.

— Kasdien dabar ten šventė, o karalienei pagimdžius ir rungtynėms pasibaigus, prasidės dar didesnės šventės.

— Pamatysime, kaip vyks ten Danutės riteriui.

— Ei, jūs, medinės galvos! Ar negirdėjote, ką pasakojo apie keturių peštynes?

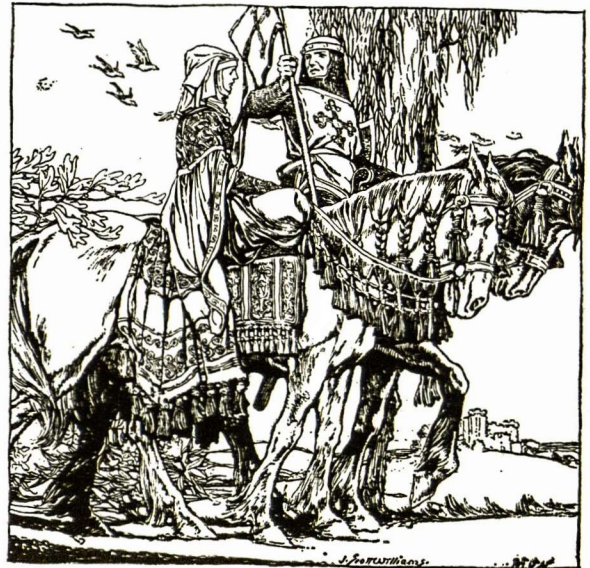
— Gal būt prisijungę prie mūsų dvaro, nes visą laiką apie kažin ką tariasi.

O jie iš tikrųjų kažin ką tarėsi, nes vyresnysis Macka nebuvo labai patenkintas tuo, kas įvyko. Todėl, eidamas iš paskos ir kartais stovinuodamas, kad galėtų laisviau pasikalbėti, tarė:

— Pagal teisybę, jokios tau naudos iš šito. Aš tenai vis kaip nors prie karaliaus prasiveršiu, nors ir su šitais dvariškiais, ir gal būt ką nors laimėsim... Na, pamatysim. Savo mieląjį Bogdaniečą vėl atgausime, nes, ką tėvai valdė, tą ir mes turime valdyti. Bet iš kur gauti žmonių? Tuos žmones, kurie mūsų žemę vienuolynui dirbo, vienuolynas atsiims, o be darbininkų žemė — vieni niekai. Todėl įsidėmėk, ką tau sakysiu: vesk tu ką nori, ar visai nevesk, bet su Melštyno ponu keliauk pas Vytautą ir — prieš totorius. Jei žygis prieš totorius prasidės dar karalienei nepagimdžius, tada nesnausk ir rungtynių nelauk, bet žygiuok, nes iš to gali turėti daug naudos. Kunigaikštį Vytautą juk pažįsti ir žinai jo drąsą, ir jis tave juk atsimena. Pasižymėsi, būsi apdovanotas. O tarp kitko, Dievui laiminant ir belaisvių gali prisirinkti be skaičiaus. Totorių pilna, kaip skruzdėlių žemėje. Laimėjimo atveju, kiekvienam teks po šešiasdešimt belaisvių.

Ir čia Macka, būdamas godus žemei ir darbo jėgai, pradėjo svajoti:

(Bus daugiau)

LIETUVIAI KARIAI

LAISVAJAME PASAULYJE

Darbo ir sargybos kuopos Vokietijoje. Lietuvių darbo ir sargybos kuopose spiečiasi vis didesnis lietuvių šviesuomenės būrys. Čia ateina lietuviai ir su augštuju mokslu. Pabaltiečių ryšių karininkas kpt. Venckus ypatingai nuoširdžiai rūpinasi lietuvių gerove. Jo pastangomis čia randa uždarbio atostogų metu ne tik studentai, bet ir vyresniųjų Vasario 16 gimnazijos klasių mokiniai. Tas uždarbis didžiai studentų daliai yra beveik vienintelė parama einant augštąjį mokslą, o moksleiviams kelių savaitių metu pavyksta tais uždarbiais padoriau apsirengti ir turėti kasdieniniams smulkesniems reikalams save pinigų per visus metus.

Rockford, Ill. Zigmąs Jakimavičius, vasarą baigęs Purdue universitetė oro transportacijos mokslus, turėję išvykti anksčiau atidėton karinėn prievolėn.

Jonas Judikas, Amerikoje gimęs ir čia mokslus išėjęs lietuvis, II Pasaulinio karo metu karininku tarnavęs marinų daliniuose, puikiai kalba lietuviškai ir padeda naujiesiems ateiviams. Jis praeitais metais Ciceroje pravedė anglų kalbos kursų, šiemet ir vėl pradėjo darbą.

Lietuvių Kareivių draugija Cicero savo metinį parengimą atliko šauniai. Daug pasidarbavo imkus, Gailius ir kitū. Cicero Lietuvių choras, vedamas J. Kreivėno, gerai pasirodė su skambiomis dainomis. Orkestras "Trimitas", vedamas A. Ramonio, gražiai skambėjo. Alučiu rūpinosi J. Kasulaitis.

Majoras Jonas G. Tamelis su šeima parvažiavo iš Vokietijos ir 30 dienų atostogas praleis pas savo tėvus Kingstone.

Atostogoms užsibaigus majoras Tamelis vyks į Forth Sill, Oklahomą, pagilinti artilerijos mokslą.

J. G. Tamelis armijos karjerą pradėjo 1935 metais. Antrojo pasaulinio karo laikų tarnavo 24-toj pėstininkų divizionoj. Rūgpiučio mėnesį 1950 metais jis pradėjo tar-

nauti 109 lauko artilerijos batalijone, tų pačių metų lapkričio 17-tą su savo daliniu išvyko į Vokietiją.

Prof. M. Biržiškai paremti Lietuvos kariuomenės Savanorių — Kūrėjų Sąjungos Toronto skyriaus nariai suaukoko \$46 ir pasiuntė juos tam reikalui sudarytam komitetui Los Angeles, Kalifornijoje.

Albertas Ivanauskas. Prieš pusterčių metų sėkmingai baigęs De Paul universitetą, Albertas Ivanauskas savanoriu įstojo į JAV laivyną atlikti karinę prievolę. Pirmąjį apmokymą gavo Great Lakes mokykloje. Jau šioje mokykloje jis pasižymėjo gabumais, dėl ko mokyklos vadovybės buvo pasiūstas į kitą specialią laivyno mokyklą. Ten būdamas atliko apmokymą jūrose. Po sunkių ir sudėtingų konkursinių egzaminų jis buvo paskirtas į "OCS" specialią karininkų mokyklą, kurią šių metų rugpjūčio mėn. baigė ir buvo pakeltas į aktyviosios karo laivyno tarnybos jaunesniojo leitenanto laipsnį.

Dabartiniu metu leitenantas Albertas Ivanauskas gilina karines studijas vienoje Californijos karinėje mokykloje ir yra ruošiamas specialiai karo laivyno tarnybai.

Albertas Rakas. Majoro laipsnį gavo jaunas chicagietis Albertas Rakas.

Išvyksta Vokietijon. Dr. Kazys Ambrazaišis, dirbęs New Yorko ligoninėje ir dabar tarnaujans JAV kariuomenėj gydytoju, su savo daliniais iškeliamas į Vokietiją.

Algirdas Zemaitis, prieš metus grįžęs iš Korėjos, lapkričio 7 d. iš Chicagos išvyko į Bonnos universitetą Vokietijoje tęsti politinių mokslų studijas.

Bruno Sabonaitis. Tarnaujans J. V. kariuomenėje štabo seržantas Bruno Sabonaitis, gimęs ir auęęs Chicagoje, susižeidė Oakland, Cal. Jam tapo sulaužytas nugarkaulis ir jis dabar gydomas U. S. Naval Hospital.

Tai jau antra jį ištikusī nelaimė. Anksčiau, Korėjos fronte, jam bu-

vo sužeista ranka ir jam teko pabuvti ligoninėje.

Kunigas Leonardas J. Paznanskas, tarnaujantis U. S. armijoje kapelionu, su savo daliniu pasiekė Vokietiją. Jis kurį laiką buvo kapelionu Korėjoje.

Už lietuvių kalbos mokėjimą P. Jespelkis, policijos karininkas, gretā pagrindinės algos, gauna dar 200 pežų. Jis dirba Lanus koordinacijos Centre. P. Jespelkis gimęs Argentinoje. Ten ir dabar gyvena.

Amerikoniskos technikos stebuklas naujame Vakarų Virginijos plente virš 248 pėdų aukščio tiltas — yra pavadintas Stanley Bender'io vardu, to paties lietuviu, kuris dar taip neseniai gyveno 2755 W. 39-th St., Chicagoje.

Lapkričio 8 d. įvyko Bender'io tilto iškilmingas atidarymas, kuriuo metu generolas William C. Marland vedė iš Beckley, W. Va. į Carlstono miestą per 400 automobilių vilkstinę.

Iškilmėse vyriausioju dalyviu buvo parinktas Stanley Benderis, savo laiku gimęs Carlisle, W. Va., bet vėliau su tėvais persikėlęs gyventi į Chicagos miestą, kur dirbo skerdyklose, o paskui vairavo taksi automobilį. Antrojo pasaulinio karo metu Stanley pagarsėjo kaip "armija iš vieno žmogaus", nes tik jo ištverme ir sumanumu Prancūzijoje iš vokiečių nacių kariuomenės pasisekė atimti tris tiltus ir visą... miestą. Už šį neįtikėtinos drąsos žygį Stanley Bender'is buvo apdovanotas Kongresiniu Garbės medaliu ir nusipelnė daug kitų aukštų atžymėjimų.

Po karo, grįžęs Chicagon, Stanley Benderis nuo 1946 iki 1949 metų buvo Amerikos Legiono veteranų lietuviškojo Dariaus-Girėno posto vadovybės narys, bet tarnybos laui tapo perkeltas į Beckley, W. Va.

Sgt. Pranas Petkūnas baigė JAV kariuomenės tarnybą. Jo brolis Kazimieras yra Korėjoje.

Vincas Kemežys, žurnalisto Vinco Kemežio sūnus, šiuo metu tarnaujans JAV kariuomenėje, marinų korpuse, išvyko į Japoniją.

Jonas Šimutis, JAV lakūnas, atskrido Chicagon pasimatyti su savo broliu Raimundu, taip pat leitenantu karo aviacijoje, atskridusiu tarnybos reikalais iš Japonijos ir viešinėiu pas tėvus.

Pranas Juodaitis, tarnaujans kariuomenėje, po atostogų vyks į Europą, kur gavo tarnybinių paskyrimą.

Laisvės kovotojų pagerbimo valanda buvo suruošta po Liet. Fronto bičiulių suvažiavimo Brooklyne. Valandą atidarė prof. J. Brazaitis. Vaizdų iš rezistencijos I Sovietų okupacijai pateikė Dr. A. Damušis, Vokiečių okupacijai — A. Pocius, bolševikų II okupacijai — kun. K. Balčys. Protarpiais H. Kačinskas skaitė “Laisvės kovotojų žodi” ir ištraukas iš partizanų dainų. Solo dainavo A. Gaigalaitienė, o porą partizanų dainų sudainavo visa sąc.

Aviacijos leitenantas Navikėnas,

Kalėdų švenčių atostogas praleidęs Montrealy, Kanadoje, skrenda į Europą, kur pakeičiamas Kanados aviacijos dalinys. Europoje išbus ilgesnį laiką.

Aleksandras Jankauskas, grįžo iš JAV kariuomenės, baigęs tarnybą.

O. Urbonas,

Lietuvos kariuomenės pulkininkas, žymus artilerijos specialistas, gyvenęs Švedijoje ir dirbęs švedų Karo muzėjuje, sutiko bendradarbiauti Lietuviškoje Enciklopedijoje ir jau parašė keletą straipsnelių. Laisvu laiku studijuoja karinius dalykus ir rašo. Švedų plk. Jakobsono prašomas, parašė studiją: “Artilerija Antrojo Pasaulinio karo metu”. Šios studijos nuorašą lietuvių kalba plk. Urbonas pasiuntė “Kario” redakcijai. Ateityje plk. Urbonas numato pastudijuoti vėliavas, kurių švedų “riddarkirkoje” (švediškas panteonas) yra apie 2,000. Tikisi čia rasti ir senosios Lietuvos kariuomenės vėliavų.

Seržantas T. Turskis

neužilgo bus perkeltas į Japoniją ir ten pasiliks ilgesnį laiką.

Jis parašė anglų kalba veikalą “Lithuanians and Their Language”. Paruošimui šio veikalui jam padėjo kalbų profesorius Stanford universitete E. Spinoza.

Gen. V. Grigaliūnas Glovackis

iš Ibaque išvyko į Tunją, Kolumbijoje.

Jonas Poška,

dr. Jono ir Albino Poškos sūnus, šiomis dienomis parvyko namo pas tėvus į Marquette Parką, atlikęs savo 2 metų karinę prievolę. Jis 19 mėn. išbuvo Vokietijoj: Hanau, Frankfurte, Wiesbadene ir Garmische. Laisvalaikiais aplankė Angliją, Šveicariją, Belgiją ir Romą, kur su kitais Amerikos kareiviais turėjo audienciją pas šv. Tėvą.

PVT. JONAS ŽIBUTIS

gim. 1930. VII. 6. Zarasuose, Lietuvos kario — j. psk. Žibučio Prano šeimoje. Jau pačioje jaunystėje žavėjosi kario gyvenimu. Vokietijoje, vos 18 m. amž., įstojo į sargybų dalinius.

1950 m. atvykęs į Ameriką, tuoj pradėjo savanorio kario gyvenimą Tautinėje Gvardijoje. Atlikęs karreivio apmokymą, 1954. VII. 6. perėjo į J. A. Valst. armiją. Dabar randasi Tolimuose Rytuose.

Leonardas Judickas

(T-2) parvyko pasisvečiuoti pas tėvus į Chicagą. L. Judickas tarnauja jūrų laivyne, Norfolk, Va. Po atostogų jis vyks į savo bazę ir paskui su laivyno daliniu išvyks į kelionę po įvairius pasaulio kraštus.

Gerimantas Penikas,

praeitą pavasarį baigęs karinę rados mokyklą Port Monmouth, N. J. ir toje pat mokykloje paskirtas instruktorium, prieš pat Kalėdų šventės pakeltas į corporal laipsnį. Karinę tarnybą jis baigs ateinantį pavasarį.

Lakūnas Albertas Kulis,

tarnaujantis JAV aviacijoj Alaskoje, lapkričio 17 d., dingus dviem lakūnams, F-80 lėktuvu išskrido jų ieškoti ir po valandos pats dingo. Ligi šiol lakūnai nerasti ir jokių žuvimo pėdsakų neužtikta. Spėjama, kad amerikiečius lakūnus rusai yra privertę nusileisti Rusijoje, nes jie skrido apie 26 mylias nuo rusų teritorijos. Dingęs lakūnas yra brooklynietis.

Phil. Klikūnas,

JAV karo aviacijos kapitonas at-sargoje, gruodžio 22 d. žuvo automobilio katastrofoje. Buvo susipra-tes ir pavyzdingas lietuvis.

Dr. Edmundas Lenkauskas jau ketvirtį metų tarnauja J. A. V. armijoje kapitono laipsnyje. Po dviejų metų tarnybos Europoje, pakeltas į kapitono laipsnį, jis buvo paskirtas gydytoju į karo ligoninę Fort Knox, Kentucky valstybėje. Medicinos mokslus jis yra baigęs Heidelberge, internship'ą atliko South Chicago Community Hospital. Tarp kitko jo žmona Milda Gulbinskaitė 1954 m. baigė Mundelein Kolegiją gaudama chemijos B. S. laipsnį ir yra žymi Chicagos studentų veikėja.

L A I Š K A I

Gerb. Redaktorium, KARIO Nr. 10, p. Bal. Brazdžionis korespondencijoj “Butegeidėnai prisiminė savo pulką” paminėjo, kad p. Bubeliene išsirašė KARI, tuo tarpu ji norėjo jį tik paremti. KARI aš prenumeruoju ir antras egzempliorius mums nereikalingas. Reiškium pagarbą. Juozas Bubelis

Gerb. Red.

Su malonumu tenka pastebėti, kad KARYS drąsiai žengia pažangos keliu. KARYS tai nepakeičiama priemonė kariškos dvasios palaikymui buvusių Lietuvos karių tarpe ir naujų kadru dėl mūsų brangios tėvynės išlaisvinimo ugdymui.

KARIO rėmimas yra pareiga kiekvieno sąmoningo lietuvi, kuriam rūpi Lietuvos rytojus...

Petras Jaras

Šiuo laiškelium reiškium Jums nuširdžią padėką už Jūsų malonų tarpininkavimą man prašant paramos. Mano šeima jau gavo du laišku su keletu dolerių paramos. Mes esame labai dėkingi šioms geradariams. Vienas tautietis net neparašė savo pavardės, nenorėdamas, kad aš dėkočiau. Šiuo tam maloniam tautieciui reiškium padėką už paramą ir ypatingai už malonų ir paguodžiantį laišką.

Mes Sanatorijoj gulintieji gavome iš BALFo Kalėdų šventėms pašalpą pinigais, kas mus labai nudžiugino ir praskaidrino šventes.

J. Žurauskas,
(13b) GAUTING b./Muenchen,
Sanatorium B I,
W. GERMANY

KARIAI

ir jaunimas

Romualdas Kisielius

PASILIKUSIAM TĒVIŠKĒS KRYŽIUI

Gal jau nematysiu tų nakties šešēliu,
Nei žvaigždziu, nei kaimo pakelēs juodos.
Ir rūpintojēlis šalia sodžiaus kelio
Negirdēs manosios vakaro maldos...

Atmenu, kai tylų vakarą žvaigždētą,
Atidarēs kiemo girgzdančius vartus,
Eidavau pavaikšciot pakele gēlētā —
Mintyse paskendēs, liūdnas ir tylus...

Man po kojų snaudē margos pievų gēlēs,
Ir širdies plakimą žingsniuose jaučiau.
Eidamas prie kryžiaus miegančio šešēlio,
Su džiaugsmu krūtinėj vis arčiau, arčiau...

Ir tenai kalbėjau vakarinę maldą,
Prie to seno, juodo kryžiaus pakelēs,
Kol nekalto kraujo ašara ugninga
Sužibėjo žiede mirštančios gēlēs...

Aš tada palikdamas savo gimtą sodžiū,
Paskutinį kartą nuėjau tenai...
Kur stovėjo kryžius, kur žibėjo žvaigždēs,
Kur bangavo mūsų mėlyni linai.

Ir tariau, sudiev jau, gal aš nebegrįšiu,
Bet Tu senas kryžiau, čia tylus stovėk!
Saugok mūsų žemę! Saugok tylų sodžiū!
Ir nakties šešēliuos vienišas liūdėk!

R. Kisielius, jaunas poetas ir veiklus skautų organizacijos narys, Kalėdų metu grįžo į namus Brooklyne, išstarnavęs du metu kariuomenėje, Aliaskoje.

MŪSŲ SEIMOJE

Už geležinės uždangos pasilikusių kraštų skautai tremtyje yra suorganizuoti į Geležinės Uždangos Skautų Brolijų Konferenciją, kuriai priklauso latviai, estai, vengrai, jugoslaviai, ukrainiečiai, gudaai ir lietuviai skautai. Gruodžio pabaigoje New Yorke šios organizacijos atstovai turėjo savo suvažiavimą. Lietuvius atstovavo dr. V. Čepas, A. Banevičius, R. Mieželis ir E. Kaminskas. Lietuviai pasirodė geriausiai organizuotas ir susiklausaš vienetas. Užsieniečiai ypač stebėjosi mūsų skautų spauda — "Skautų Aidu" ir "Mūsų Vytimi".

-o-

1954 m. New Yorke studentai ateitininkai surengė studijų dienas. Suvažiavo dalyvių iš Putnamo, Bostono, Bridgeporto, Philadelphia, Hartfordo, Baltimorės. Studentai išklaušė paskaitų: kun. V. Pikturnos "Moterystė katalikų Bažnyčios moksle", dr. A. Šerkšnos "Šeima lietuviškumo nešėja ir saugotoja". T. Narbutas kalbėjo apie šeimą liberalizmo ir katalikiškos pasaulėžiūros atžvilgiu, o kun. J. Petrėnas dėstė moralinio bei religinio jaunuomenės auklėjimo reikšmę lietuviškajai šeimai.

-o-

Vasario 19—20 dienomis įvyksta rajoniniai Liet. Stud. S-gos JAV-se suvažiavimai. Vienas — Detroite, kitas — Hartforde. Suvažiavimai bus studijų dienų pobūdžio, kurių tema — "Lietuviškojo švietimo problemos ir uždaviniai". Suvažiavimų tikslas yra pagilinti lietuvišką žinyną ir sutvirtinti ryšius su vyresniąja karta.

-o-

A. Sabaliauskas, žinomas ateitininkų veikėjas, baigęs inžinerijos mokslus Čikagoje, sausio 15 d. buvo pašauktas į kariuomenę.

-o-

Amerikos lietuviai skautai švenčių proga gausiai sušelpė į vargą patekusius lietuvius. Daugiausia aukų pasiūsta į Vokietiją. Detroito skautės surinko 123.35 dol. Čikagos skautai sudėjo per 40 dol. Kitos vietovės pasiuntė po mažiau. Clevelando skautai ir skautės sušelpė maisto produktais ir lėšomis lietuvių šeimoms, patekusias vargan.

-o-

Šviesos Sambūrio New Yorke skyrius, kuris yra pats veikliausias šios organizacijos skyrius, yra aktyviai įsijungęs į lietuviškos kultūros puo-

"Rambyno" (Cape Cod, Mass.) skautų stovykloje 1954 m. rugsėjo mėn. Dešimt dienų čia stovyklavo 250 skautiško jaunimo.
Foto — Al. Juškys.

selėjimo darbą New Yorke. Nesenai suorganizuotos paskaitos V. Rastenio "Apie spaudos darbą", prof. Ig. Končiaus "Lietuviškieji kryžiai", dail. A. Bielskio "Vitražai ir jų gamyba" sutraukė nemažą būrį jaunimo.

-o-

Nauji skautų vadovai: — Cleavelando jūrų skautų Stepono Dariaus laivo vadas — Em. Jerašiūnas; Waterburio skautų vietininkas — R. Pakalnis; Hartfordo skautų vyčių vadas — G. Dragūnevičius, New Britaino skautų vyčių vadas — V. Zdancevičius; Pr. Nedzinskas — Čikagos skautų tuntininkas.

-o-

Toronto Rambyno skautų tunto Mindaugo Draugovė, vadovaujama psktn. J. Gaižučio, Kalėdų proga aplankė lietuvius ligonius ir atnešė jiems dovanų. 25 ligoniai buvo apilankyti septyniuose miesto ligoninėse ir į dvi ligonines išsiųsti penki siuntinėliai. Sausio 9 d. Toronto jaunimui skaučių ir skautų tuntai buvo surengę jaukią eglutę.

-o-

Žiemos atostogų metu Mesick, Mich., buvo suorganizuota Akademinio Skautų Sąjūdžio stovykla, sutraukusi dalyvių iš Cleavelando, Urbanos, Detroito ir Čikagos. Dienomis buvo slidinėjama, o vakarais vedamos įdomios diskusijos ideologiniais klausimais, skaitoma sava kūryba, klausoma muzikos.

AMERIKOS BALSAS PRADEDA SAVO PENKTUOSIUS METUS

Vasario 16 d. Amerikos Balsui sueina 4 metai. Pirmoji jo transliacija buvo pradėta iš New Yorke 1951 m. vasario 16 d. Netrukus iš ten buvo pradėtos transliuoti dvi kasdieninės 15 minučių programos, — viena ryta, kita vakare, o po metų pradėta trečioji programa iš Europos. Visos trys programos yra kelis kartus kartojamos, taip kad Lietuvoje AB galima klausytis beveik kas dvi valandos.

KARIO skaitytojams pranešame, kad New Yorke laiku AB programos yra girdimos kasdien:

11 val. ryto (iš Washingtono) trumpomis bangomis 16, 19, 25, 31, 41, 49 ir 251 metrų ilgio.

1 val. 15 min. po pietų (iš Europos) 31, 41, 49 ir 251 metrų ilgio bangomis.

4 val. po pietu (iš Washingtono) tomis pat bangomis kaip ir prieš piet.

Penktuosius metus pradėjusį Amerikos Balsą, KARYS sveikina ir linki jo bendradarbiams, kurių tarpe yra ir buvusių Lietuvos karių, sėkmės ir ištvermės.

ATSIŪSTA PAMINETI

Pulgis Andriūšis: **TIPELIS**. Humoristinis romanai iš Kauno gyvenimo. Išleido Gabija, 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. 240 psl., įrišta į kietus viršelius, kaina \$3.00.

Leonardas Žitkevičius: DAIKTAI IR NUORŪKOS. Lyrinės ironijos, išleido Gabija, 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. 48 psl., kaina \$1.00.

MŪSŲ BICĪULIAI:

Įnašus įmokėjo:

47. Pabrėža Leonas, Chicago, Ill.
48. Mieželis Vladas, Chicago, Ill.
49. Karosas Klemensas, Cleveland, Ohio
50. Svišas Balys, Detroit, Mich.

Aukojo Kariui:

1. Prof. V. K. Jonynas	\$10.00
2. Butkūnas Andrius	5.00
3. Jakimavičius Vladas	5.00
4. Mikalkėnas A.	5.00
5. Remeikienė L.	5.00
6. Černius Jonas	3.00
7. Jonaitis A.	3.00
8. Svišas Balys	3.00
9. Žukas K.	3.00
10. Andrikonis Juozas	2.00
11. Jaras Petras	2.00
12. Kenstavičius Antanas	2.00
13. Rauba Jonas	2.00
14. Sajauskas Antanas	2.00
15. Šadeika Česys	2.00
16. Ūsas Bronius	2.00
17. Valteris Vincas	2.00
18. Venclauskas Kazys	2.00
19. Vėžys Gintautas	2.00
20. Babickas Povilas	1.00
21. Bliudžius Andrius	1.00
22. Griaudzė A.	1.00
23. Gulbinskas Petras	1.00
24. Ivanauskas Gediminas	1.00
25. Kacilauskas Juozas	1.00
26. Lakavičius Petras	1.00
27. Latviūnas Stasys	1.00
28. Ličkus Petras	1.00
29. L. S. "Ramovė" Omahos Sk.	1.00
30. Kan. Meškauskas Juozas	1.00
31. Mikuckis Juozas	1.00
32. Pupalaigis Balys	1.00
33. Puskunigis Kęstutis	1.00
34. Sisas Juozas	1.00
35. Valiuškis A.	1.00
36. Židžiūnas Vladas	1.00
37. Žiūkas J.	1.00

 Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Metams	—	\$4.50
Pusei metų	—	\$2.50
Atsk. Nr.	—	10 centų

Adresas:

3157 S. Emerald Ave., Chicago 16, Ill.

K A R Y S

Antanas Rugelis, pusantrasto masto šlubas siuvėjas, kartą susitiko Maria Hilfe gatvėje keistą rudens vėją, grįžtantį nuo Riedenburgio belaisvių stovyklos. Vėjas buvo jo senas pažįstamas, dvelkias ta pačia derva iš nelaisvės laikų, tiktai girdėjosi kiti keiksmai, kiti atodūšiai iš anapus dygliuotos tvoros nešami, atmiešti vienos didelės draugystės prisiminimais.

Draugystė prasidėjo tada, kai už tų vietų dar tebedūsavo Reicho sumuštų armijų likučiai, tikra tautybių mišrainė, kunkuliuojanti nuožmaus likimo katile. Nežinomas dievas turėjo tą mišrainę suvalgyti. Darbas ir alkis, o namų ilgesys už tuos abudu dalykus aštresnis, turėjo tą žmogėnų masę galutinai sumalti, supilti į naujo pasaulio formas ir patiekti pergalės šventei. Tada tai, kadaise, o rodos dar užvakar, buvo Rugelis tarp jų, tų alkanų žmogėnų. Belaisvių stovyklos viršininkas užregistravo jį pabėgėliu iš Rytų krašto, siuvėju, šiaip sau, dėl bendros kolekcijos įvairumo. Tegul sau maišosi tarp kitų ir vienas lietuvis, argi griežtienės neužteks, Davė šluot barakus, kai stipresnieji belaisviai dirbo ginklų kalvėse, rausėsi kalnuose. Jo siuvamoji mašinėlė, degančiais keliais rūpestingiau už nuosavą galvą čionai atsigabenta, rūdijo palovyje nenaudojama. Gaila buvo jos, kentė savo amato paniekinimą, bandė net širdgėlą valdžiai išpasakoti, bet galingos rankos išmestas už pakarpos į pusnyną, šitinkinc, kad pūsti priešė vėją neapsimoka. Jis pagaliau, per dienas tampydamas su šiukšlių bei pelenų dėžėmis, palengva ėmė naująjį amatą pamėgti. Likimo draugai ėmė jam to beveik pavydėti, nes jis vienas turėjo auksinę progą šluoti stovyklos viršininko kambarį ir susirinkti vienintelį čia netaupomą turtą — didelės cigarečių nuorūkas iš peleninės.

Vieną priešpietį Rugelis baigė 15-tą baraką ir pavargęs rymojo ant šluotkočio, galvodamas, ką duos pietums; griežčius su vandeniu ar atvirksčiais. Tuo laiku sugirgždėjo prieangio durys, šlavėjas krūptelėjo ir suudu semti sąslavas, tyčia taupytas kampe prie durų kaip įrodymą valdžiai, kad darbo nepristingo. Patyrimas mokė, kad atsarga gėdos nedaro.

Rugelio kailis atkuto išvydus saviškį. Per duris išoko prancūzas, tas iš tunelio gręžėjų būrio. Jis nieko nesaikė, tik žengė prie savo spintos, pasistiepęs išvalgė viršutinę lentyną. Nerado nieko. Tada nusivilko mundūrą ir ėmė rūpestingai krapštinėti kišenes. Pagaliau ant stalo atsirado žiupsnelis kažkokio turinio, kurį prancūzas ryžosi susukti į cigaretę. Uždegė. Patraukė treškantį dūmą ir akrobatiškai nusisplovė pro langą.

— Kiek laiko? — paklausė užmetęs akį ant Rugelio laikrodžio grandinės, nukarusios palei diržą. Savo laikrodį jau kažin kada buvau prarūkęs.

— Penkiolika lig dvyliktos.

— O, tai nežmoniškai daug laiko!

Prancūzas dar patraukė dūmą ir, lyg gailėdamasis neįvykusios užsirūkymo svajonės, išėmė jau prie pat lūpų besvylančią nuorūką, užspaudė ir įmetė į šiukšlių dėžę. Paskiau atsėdo prie stalo ir parėmė delnais galvą. Pradėjo barškinti nagais kažkokį maršą, vėl šoko žvalgytis po spintą.

Rugelis matė, kad tas vyras neįstengė šį sykį dulkėmis plaučių apgauti, tik dar baisiau suerzino nervus. Garantuoti, kad jį surūkytų dabar savo švarką, jei kas netikėtiniu būdu tai paverstų cigarete. Rugeliui pagailo seno rūkytojo, jis ėmė ir atidarė savo tabokinę. Ten buvo keletas gerų nuorūkų, kurias išlukštenus išėmė daugiau tabako, negu reikia vienam užrūkymui.

— Susukite dar. Aš manau, jums buvo permaža, — pasakė paduodamas vaises.

Prancūzo akys sušvito. Jis tiesė ranką prie tabokinės su tokia laime, kokią tik gali jausti tikras rūkytojas, pasiryžęs valgio alkį numalšinti nors dūmo kąšniu. Bet staiga jis ranką atitraukė ir susirūpinęs pažvelgė Rugeliui į akis.

— O tu ką rūkysi?

— Mums abiems užteks.

Atrodė, kad vaišinamasis pats nedrįs pradėti, todėl pirmasis susisuko Rugelis, palikdamas didesnę tabako pusę, kurį sukratė į popierių, dailiai išlenktą tarp prancūzo pirštų. Tas palaižė popieriaus kraštelį, suklijavo cigaretę ir užbraukė degtuką. Abudu užsirūkė. Prancūzas patraukė dūmą, išpūtė tris melsvus kamuoliukus ir pasakė:

— Merci. Dabar jaučiu tikrą dūmą, o lia! Kaip tavo vardas, kamerad?

— Anton, — pagalvojęs pasakė Rugelis, nes vistiek jis lietuviškai neištars.

Prancūzas ištiesė jam ranką:

— Piere aš esu. Piere Andree, jūreivis. Gerą širdį turi, Anton! Čia kiekvienas už tokį dūmą parduotų savo sielą, o tu įstengi kitam nemokamai pasiūlyti. Daug, daug sykių ačiū! Puiku! O tenai pietus jau duos.

Jis pasiėmė savo katiliuką ir nužingsniavo per kiemą. Keturiasdešimt penki jo amžiaus metai, rodės, šiandien prarado dalį savo svorio.

Kita dieną Andree, pamatęs Rugelį stovyklos tarpvartėje, linksmai kilstelėjo ranką prie barėtės:

— Servus Anton! Kaip tau sekasi? Aš cigarą nuo frau gavau! Tikriausiai, tu neturi ko rūkyti...

Džiaugsmingai purtė jo ranką, šnekėjo daug, paskubom rinkdamas vokiškus žodžius ir šypsojosi taip atvirai, kaip tikras brolis. Atrodė, kad jiedu kažkur, kadaise drauge ganė bandą ir mainė botagais.

— Tai turite ir žmoną čia? — nustebeęs paklausė Rugelis.

— Turiu, — atsakė Andree mirktelėjęs. Ji nebejauna moteriškė, bet man, senam jūrų vilkui... Žinau, žmogus turi širdį, kuri mėgsta šildytis prie meilės ugnies.

Rugelis pasižiūrėjo į Andree su atviru abejingump: — Ar tai pas jus vadinama meile?

— Žinoma, žinoma! O kaip tu tai vadini?

— Netikras pinigas. Erzacas, — pagalvojęs pridėjo. Prancūzas net sukliko iš juoko:

— Erzacas! Erzacas! Ak, Anton, tu gerai pasake!

Tikrai ta mano meilė panaši į tą rūkymą iš kišenių dulkių. Labai panaši, Anton! Bet žmogus turi gyventi, jauti. Frau mane myli, rūpinasi, cigarų paieško, mošto. Ak, nėra čia gero vyno! Daug jo yra in Paris, oialiala!... Čia nėra gyvenimo, nėra nieko tikro, todėl mes imame erzacą. Ar taip, mano jaunas drauge?

— Taip ir ne.

— Kodėl?

— Tas erzacas padės užmiršti tikrus daiktus, tokius kaip tėviškė, draugus, tautą. Tai labai negera.

Andree ėmė jaudintis:

— Ak, tu šitaip kalbi! Ar nori rūkyti? Ne? Tai užėlim į svetainę atsigeriti. Man trošku...

Jiedu nuėjo patizusiu sniego takeliu.

Po mėnesio saulė vaikščiojo Alpių pašlaitėmis ir glostė minkštą žolės plauką. Stovykloje pradžiūvo purvynai, o darbininkai išėjo į daržus lysvių kasti. Darbo buvo mažiau, negu darbininkų, todėl stovyklos viršininkas susirūpino, kaip užimti tas pageltusias žmogystas, kad neturėtų laiko gandams gaudyti ir jais maitinti sulysusias laisvės viltis. Išgalvojo vežioti rankiniai vežimais akmenis ir jais tvirtinti šlaitus. Už laisvalaikio darbą davė papildomai po lėkštę sriubos. Žmonės, nenumaldydami alkio, sutiko ir su ta pražūtinga pagunda. Taip kiekvieną pavakarį po šešių, kiekvieną sekmadienio rytą, sulinkusios esybės stūmė girgždančius vežimėlius už tą užburtą sriubą, kuri kadaise sugundė Azavą savo pirmgimio teisių išsižadėti.

Rugelis su Andree, pilnas akmenų vežimėliais, sustojo už vieno barako ir atsiduso. Dar puskelis iki vietos, o jėgos jau išseko, prakaitas išmušo kaktas. Viršininkas čia nematys, galima rizikuoti. Susėdo ant tureklių.

Andree atidžiai peržvelgė savo draugą. Tas veidas, taip dar vaikiškas, o jau pilkas, kaip išblėšę pelenai. Ir ta koja, ištiesta, kaip muškieta sename revoliucijos paveiksle.

— Ar seniai čia rūdijai? — paklausė.

— Pusė metų. Žinote...

— Atsimenu, bet manau, kad ši stovykla tau ne pirmoji.

— Tiesa.

— Kokiai fronte pakliuvai? Koją tai bjauriai sužalojo. Gaila. O gal ir gerai: mažiau kraujo, bombų, ugnies...

— Aš ne kareivis.

— Tai kaip čia atsiradai?

— Aš pats atbėgau.

— Iš laisvės į vergiją?

— Iš vergijos į laisvę.

Andree palingavo galvą ir, pridėjęs pirštą prie kaktos, pasuko kelis ratukus.

— Tu esi nevisai... Taip kalbėti apie savo tėvynę...

— Jūs manote?

— Taip. Ir dezertyras esi!

Andree pasakė tai su pasišlykštėjimu ir pasišokęs

griebė savo vežimėlį. Rugelis pasekė jį. Netikėtai prancūzo ratas įkrito tako duobutėn ir išspringo. Vyras veltui tąsė vežimą už tureklių, veltui nrišo, — krovinyne nejudėjo iš vietos.

Rugelis, pamatęs tai, šoko į pagelbą.

— Pasitrauk! — šūktelėjo prancūzas.

Rugelis sustojo. Prancūzo nuogos rankos virpėjo.

— Aš turiu jums pagelbėti, — pasakė ir, nebudamas priešinimosi, prikibęs išjudino vežimą iš vietos. Abudu nuvažiavo tolyn.

Grįžtant tuščiais, Rugeliui užėjo noras kaip nors vėl sumegsti kalbą su tuo žmogumi, kuris jo sielvarto dar nesugebėjo suprasti. Tarp kitko sakė:

— Beprasmiškas vargas. Mes negauname tiek maisto, kiek išekvojame energijos jam uždirbti.

— Tau turėtų užtekti, — atrėžė Andree, — tu atbėgti į laisvę, šnipu kraugeriams tarnauti nori...

— Piere, jūs klaidingai galvojate. Aš kaip tik nuo kraugerių išbėgau tikėdamas, kad kur nors pasaulyje dar yra laisvė, kur žmogus dieną ir naktį neturi bijoti valdžios. Aš todėl palikau tėvynę.

Andree lyg ir susidomėjo:

— Ar neradai čia tų pačių nacių, kaip ir tėvynėje?

— Mano tėvynėje bolševikai.

— Ar bolševikai tau negerai? Mes žinome, kad bolševikai, tai laisvė, lygybė, brolybė. Prancūzai kadaise už tuos šūkius liejo kraują ir buvo gerai. Tau — negerai! Naciai — negerai, bolševikai — negerai! Tikrai, esi šlykštus dezertyras, štai kas esi. Sukčius, politinis sukčius, geriausiai!..

Rugeliui to pažeminimo buvo perdaug, bet ir prancūziškų kaulų daug didesnė krūva, negu jo. Jėga teisybės neirodys, lieka tik šnekėti.

— Kalbėkime atvirai, — užsidegęs pasakė. — Piere, kalbėkime taip: ar jūs tą patį man sakytumėte, jei vieną dieną rusai savo laisvę, lygybę ir brolybę, kurią kadaise iš jūsų skolino, jums į Paris atneštų, savo viliavai lenktis priverstų, savo vadus jums pristatytų, dar su dovanomis — geležiniais pančiais jūsų rankoms, kulkomis į pakaušius, siaubo jausmu jūsų naktims. Kaip manai, Piere?

— Tu nori iš manęs pasijuokti, kamerad!

— Ne. Bet kas jums leido juokti iš manęs? Ar jūs pats tai padarėte, kadangi esate didelės tautos narys, o aš mažos, visų apleistos?

— Rusų tauta taipgi didelė, net didesnė už mūsų.

— Aš nesu rusas.

— Ką aš girdžiu? Tu ne rusas? Aš visą laiką tikėjau, kad rusas esi. Ne į galvą neatėjo klausimas, nes čia tiek rusų daug. Visi tie iš rytinės Europos man atrodė rusai. Keista, labai keista. Dabar aš pradėdu tave suprasti. Tai kas esi pagaliau? Prisipažink.

— Lietuvis.

— Iietuvis, saka? Lithuania... Taip, taip...

Andree vėl vežė akmenis, tik dabar buvo susimąstęs ir atrodė, kad stengėsi kažką prisiminti. Už barako kampo vėl sustojo, apsidairęs išsiėmė du cigarus, vieną padavė Rugeliui ir pasakė:

— Pardon, kamerad! Aš tikiu, kad perkarštas buvau. Užmiršk, ką Piere tau pasakė. Užsirykykim.

Andree rūkė ir tylėjo. Dūmas viniojosi kaspinais prieš jo žvilgsnį, o per tuos dūmus, kaip per bangas jūroje, kažkas stengėsi išplaukti į atmintį.

— Tai tu žinai tą miestą Klaip... Klaipė... — netikėtai paklausė.

— Klaipėda, — Rugelis pataisė. — Vienintelis mūsų buvusios valstybės jūros uostas.

Andree dabar atsimesna gerai. Sausis yra šaltas mėnuo. Baltijos pajūryje speigas ir pusnys. Sukilimas

„Klaipėdoje ir prancūzų įgula. Kareivis Andree tupi prie kulkosvaidžio lange. Per dūmus išnyra žmogysta su iškelta granata rankoje. Sustoja ties pačiu vamzdžiu. Šaltas gaidžiuko nuspaudimas. Kulku srovė. Rankos mostas, lyg norint krūtinę nuo kulku pridengti. Šviesūs plaukai išsidraikę ant pusnies. Nusiritusi kepurė. Netaiklus granatos smūgis. Daugiau, daugiau žmogystų su civiliškėmis milinėmis, perjuostomis diržais su šovinyvais, su šautuvais ir granatomis, su trenksmais ir garuojančiu krauju. Lietuviai. Buvo gėda kovoti prieš tuos pasiryžėlius, reikalaujančius pasiduoti. Andree su draugais pakėlė rankas, o pilkieji šiaurės vyrai sako „Prancūzai, kodėl norite mus nutroškinti be pajūrio? Klaipėda vienintelis mūsų tėvynės uostas! „Tai buvo jau seniai. Dabar vienas iš jų yra čia, be tėvynės ir be savo uosto, vienas iš anų sukilėlių vaikų, gal sūnus to, kurį Andree nudėjo. Taigi, vienas iš tos tautos jam atidarė savo tabokinę ir sakė: „Jums buvo permaža. Dar susukit. Užteks abiem“ Dabar aš jį užgavau, o jis pastūmė mano įklimpusį vežimą ir parodė, kad esu bejėgis, ambicingas bejėgis ...

— Taip, dabar žinau, — tyliai, lyg su savimi kalbėdamas pasakė Andree, kai prieš akis sklaidėsi dūmelis. — Jūs mylite laisvę, bet tu ši sykį tikrai esi apsiriekęs, jei tikėjaisi ją čia rasti.

— Aš tikiu į laisvę ir tai galiu čia daryt. Žinau, kad karas baigsis, laimės vakariečiai, o tada galėsiu jiems pasakyti daug apie laisvę, lygybę, brolybę, kuri mane išvarė iš namų. Dabar aš jau laimėjau Piere savo armijai, laimėsiu ir daugiau ir visi žygiuosme už teisę.

— Taip, tu jau turi mane, Anton, — pasakė Andree. — Tavo kova yra šviesi, gali atnešti laimėjimų. Linkiu pasisekimo ir prašau atleisti man. Ak, šiaip ar taip, esu nemažai tau skolingas.

Jiedu vėl nugirgždino vežimėlius toliau.

Gegužės mėnuo atėjo į slėnį, kvepėjo balti kriaušių žiedai, dervuoti barakų stogai ir prakaitas. Vežimėliai vis girgždėjo stovyklos kieme, raumenys virpėjo kaip stygos, sriuba vis liesėjo. Žmogystos gyveno oru, jaunystės likučiais ir viltimi, kol vieną kartą sudundėjo patrankų sviediniai pačiame mieste. Lengvi tankai su trijų spalvų skydais bokšteliuose, suriedėjo į stovyklos kiemą. Andree gerai pažino juos ir pasveikino, pakėlęs ranką prie juodos baretės. Po to stovyklos viršininkas pasuktinį kartą išėjo iš savo raštinės jau dviejų rusų vyrukų su turbanais lydimas. Jie nešėsi ir automatus pasihrukę, įspūdžiui sustiprinti. Piere Andree atsisėdo į viršininko kėdę. Jis po kelių dienų visus savo likimo draugus išvedė į repatriacijos lagerius, kur šėrė ryžiais su sviestu ir girdė Burgundijos vynu. Riedenburgo stovyklos priblakėjusius barakus perleido buvusiems savo viešpačiams, kiekvienam rūpestingai tepdamas P. G. dažais į nugaras, kas turėjo reikšti tą patį titulą, kurį Andree čia penkis metus nešėjo.

Laisvė dalino savo dovanas visiems išvaduotiems ir visi jomis džiaugėsi. Minios pietiečių plaukė per miestą į savo tėvynes, prieš tai gerai atsigandydamos Andree's virtuvėje, susitikdami savo senus draugus. Tiktai Rugelis dar neturėjo kur grįžti. Jis neskubėdamas nupustė savo mašinėlės dulkes, karpė atlikusias nuo karo milines ir su atsidėjimu kūrė naujas drabužio formas, reikalingas išsivadavusiųjų kūnams padoriai pridengti. Vakaraus, saulei nukritus į žalsvas Alpių tarpukalnes, pas Rugelį rinkosi atsiradę tautiečiai su reikaliukais ir su vyneliu širdgėlai apmazgoti. Širdgėla buvo didelė, namų ilgesys neišbrendamas, todėl dainelė skambėdavo visomis tėviškės šventvakarių

melodijomis. Keistai plati ta šiauriečių dainelė buvo svetimiesiems, tačiau ir nepaprastai patraukli savo širdingumu, niekaip neatsiklausoma. Vietiniai gyventojai pasitikdavo ją išeidami į kiemus ir susėdami suololiuose.

Andree taip gi kartą, eidamas pro šalį, užkliuvo už tos dainos. Stabtelėjo, priėjo artyn.

— Anton!, — sušuko jis, pamatęs seną pažįstamą. — Tai tu čia dainuoji. Puiku, labai puiku, kad tave radau. Seniai norėjau tau parodyti, kaip aš dabar gyvenu. Juk neatsisakysi Piere atlankyti? Eikime, prašau!

Jis kalbėjo džiūgaudamas, kaip berniukas ir taip užkrečiančiai šypsosi, kad negalima ne apsaityti. Rugelis nuėjo su juo ir pats stebėjosi, kad žmogus, kuris retikėtai pagerino savo padėtį, dar tebemoka atsiminti sunkaus likimo draugus.

Įsikurta tikrai nepeiktinai: kambarys, nors barake, bet švarus ir langai su užuolaidomis, ir ant stalo atsirado vyno, kvietinės duonos, sviesto ir buvo frau, kuri duosniai šypsodamos kilnojo stikliukus. Smilkydamos saldų dūmą, ruseno amerikoniškos cigaretės, žadindamos ūpą kalboms apie naują ir sotų gyvenimą.

Andree truputį didžiavosi:

— Matai, Anton, o tu sakei, kad negera yra frau turėti.

Paminėtoji debtelėjo nekaltos katės žvilgsniu į Rugelį ir nagučiu nukrapštė pilką cigaretės peleną.

Rugelis norėjo susigriebti:

— Tikiu, kad šį vakarą norėčiau būti jūsų vietoje.

Jo žodžius patvirtino pati frau, mikliai pokštelėdama lūpų kraštukais Andree ir tuoj prinešdama jam prie burnos taurelę.

Rugelis pamatė mandoliną.

— Ar galima pamėginti?

— O! Halia! Tai tu groji? Nežinojau, nežinojau to!

— Mūsų krašte visi siuvėjai groja bent kokį instrumentą.

— Tikrai?

— Tikriausiai, — nusijuokė Rugelis. — Siuvėjai keiliauja per kaimus, dienomis siuva, vakarais groja ir dainuoja su jaunimu. Kartais būna vestuvės, tada būna daug alaus, dainų ir nuotykių.

Andree tiesiog džiūgavo:

— Žinai, Anton, aš norėčiau būti siuvėju jūsų krašte. Pinigai. Alus. Muzika. Vis naujos merginos. Romantiška, nuostabu!

Rugelis atprastą instrumentą suvaldė pakenčiamai. Nebuvo jokios aistros tose melodijose, kaip Andree pastebėjo, bet jos virpino sielą kažkokia nesuprantama malda nežinomam, tačiau neabejotinai dideliame dievui.

Laikas, vynas, melodijos ir atviras frau žvilgsnis jau skalavo vidurnakčio krantus ir svilino sąmonę. Rugelis ryžosi eit namo. Andree su Frau išleido jį kaip geriausią giminę, išglostytą ir įprašytą dažniau apsilankyti.

— Aš nežinau kaip tau atsidėkoti už tą draugiškumą, kurį patyriau iš tavęs anoje stovykloje. Daug, daug jums, gerieji šiauriečiai, esu skolingas!

— Nekalbėkime apie tai, ponas Andree. Jei dariau ką gero jums, tai taip reikėjo, pats gyvenimas liepė.

— Anton, nesakyk ponas Andree! Piere vadink mane, taip geriau. Ir aplankyk mus vėl, kai laiko turėsi, Gerai?

Rugelis išbrido į minkštą nakties rūką, kvepiantį liepų medum. Tamsoje nardė dūzgiančios karių auto, priekin ištiestomis prožektorių rankom, lyg norėdami sučiupti besislapstantį nusikalteį. Rugelis matė jį,

tokį didelį ir nenuveikiamą, bet prožektoriai — ne. Už sudegusio fabriko švilpavo traukiniai, bet nė vienas jų neišėjo į šiaurę, prie Nemuno, nesustos žalio pušyno baltose stotelėse. Ten viešpatauja nusikaltėlis ir traukiniai bijo jo, ir karių auto jo bijo. Rugelis tai žinojo, todėl jam nebuvo linksma ta naktis.

Vasara jau ruošėsi išeiti, palikdama Rugeliui visai netikėtą rūpestį. Nuotykis prasidėjo iš geros širdies, kai Rugelis susitiko vargingą rytietį iš socialistinių respublikų, pažįstamą dar nuo pavasario. Žmogėnas prašė mašinos pasiskolinti, žmona norėjusi šį tą pasisūti, sukombinavusi šilko gabalą. Rugelis kaip gi atsisakys nuo tokio mažyčio patarnavimo, tegul sau ims ir siūs Tiktai, atėjęs sutartam gražinimo laikui, Rugelis nei seno draugo, nei savo mašinos nesulaukė. Pasitikrinęs jo pastogėje, rado tik šiukšlių krūvą. Rugelis dėl tokio rytiečio poelgio nenustebo, žinojo socialistinės nuosavybės teisę: kas tavo, tas ir mano, bet kas mano, tas nebe tavo. Jam buvo pikta dėl savo kvailumo. Gaila tėvynę primenančio daikto. Gaila tikrojo pajamų šaltinio. Visko gaila... Reikėjo veikti, bet kaip pradėti? Sužinoti, kur tas rytietis išsikėlė. Šauktis austrų policijos. Ji nerangi svetimšalių reikalams. Eit pas prancūzus. Eit pas Andree. Taip, tik pas Andree!

Andree pamatė Rugelį labai nusiminusį.

— Kas tau yra, Anton? Mergaitė pabėgo, dantį skauda?

— Mane apvogė.

— Ollialia! Apvogė mano kameradą! Sakyk, sakyk, kaip buvo!

Rugelis išpasakojo jam visą istoriją, kaip anas rytietis vykusiai įgyvendino savo laisvės, lygybės, brolybės principus, kaip dabar sopa širdį brangiausio turto netekus.

— Tai tikriausia kiaulystė, kamerad! Šlykštynė! — šaukė Andree paraudęs. — Gaila, aš esu labai užimtas tarnybos, o tai pats surasčiau tą tipelį, tikėk manim! Ką dabar daryti, ką man daryti pagaliau?

Jis panėrė pirštus į juodas garbanas ir susimąstė. Staiga vėl nudžiugo, pliaukštelėjo pirštais ore, prikišo nosį prie Rugelio ausies ir pasakė:

— Turiu! Matysi, kaip viskas gerai išrūks! Viena akimirka!

Jis išsiėmė popieriaus, parašė kažką prancūziškai, ko Rugelis net nebandė sužinoti, ir padavė.

— Štai! Kai sužinosi, kur vagis apsisotjo, nuvyk, pirmam pasitaikiusiam prancūzų žandarui paduok šį popierių ir tau padės. Aš netikiu, kad nepasisektų, bet jei būtų taip, pasakyk man, Abudu tada eisime ieškoti.

Rugelis tą daug žadantį popierių pasiėmė ir išėjo.

Vagis gyveno Šveicarijos pasienyje. Du stropūs vyrakai su turbanais vienoje kryžkelėje Rugelį nukėlė nuo dviračio. Jie saugojo tą zoną nuo kontrabandos.

— Papier? — trumpai paklausė.

Rugelis ištraukė krūvą visokių popierių ir parodė.

— Niks! — pasakė vienas, iš tolo numojęs ranką į jo dokumentus. Būtiniausia jam trijų spalvų juosta įstrižai popierių, kas reikštų, kad viskas tvarkoje. Deja, to nebuvo.

— Komm mir! — ištare du populiariausius pokario žodžius. Neatrodė, kad aiškintis apsimokėtų. Rugelis ėjo.

Sargybos viršininkas, prancūzas, būstinėje peržvelgė imtinį. Išvaizda nekėlė įtarimo. Paklausė, kur jis važiuoja. Peržvelgė popierius, bet nepasitenkino.

Rugelis pamatė Andree's laišką tarp savo sujauktų popierių ant viršininko stalo. Parodė jam:

— Prašau skaityti šitą.

Prancūzas perbėgo akimis. Atsikėlė, paspaudė Rugeliui ranką, paklausė, kur vagis gyvena ir pasiuntė porą motociklininkų. Dalykas buvo baigtas laimingai. Siuvėjas vėl glostė savo numylėtos špižinį kūną, po nelemto išsiskyrimo susitikęs, ir geru žodžiu minėjo senąjį draugą.

Ruduo jau šventė pergalę Maria Hilfe gatvėje, kaštarių pageltusiais lapais kreikdamas asfaltą. Lietus dulksnoo. Rugelis ėjo vienišas, kaip keistas paukštis pavidalais. Mintys buvo apsiastos sparnais. Jis turėjo eiti bet kur, kad tik nebūtų namie tarp sienų, kurios ėmė vaidintis karstu, nematomo žudiko delnu, mašinos vagimi, liesėjančio viralo grėsme ir kitais siaubingais pavidalais. Mintys buvo sunkios. Laisvė buvo patvinusi viltimis, dabar ji atslūgo. Visi potvyniai atslūgsta. Tūkstančiai žmonių po karo nuėjo šia gatve namo ir paliko šlubą siuvėją vieną, be namų, be krypties... Tas nematomas valduoklis pavogė jo kryptį! Taip, tai nujaučiama...

— Servus, Anton! — sušuko balsas iš repatriacinio barako lango. — Kur eini toks pavargęs?

— Servus, Piere! — atsakė Rugelis.

— Kas dabar atsitiko? Vėl pavogė ką?

— Taip, Piere. Šį kartą negalėsi man pagelbėti.

— Ollialia! Kas įvyko, sakyk!

— Man pavogė šiaurę.

— Prašau: užėiti, kamerad. Pasikalbėsime.

Rugelis peržengė senojo draugo slenkstį ir sustojo nustebintas kambario vaizdo: prieš jį vėpsojo tuščios spintos, skurdžiai nuogas stalas. Andree sagstėsi lielpaltį, prie kojų pasistatęs lagaminą, toks nesavas. Jo juodos akys šokinėjo žarstydamos žiežirbas.

— Matai, kamerad, kas atsitiko? Nebėra frau, nebėra vyno — nieko! Ji vakar kažkur dingo su mano daiktais. Netikėjau, kad mane, seną jūrų vilką, kas galėtų taip niekingai sudoroti. Tu jaunesnis, tačiau geriau galvojai. Išvažiuoju į tėvynę. Ten mano tikroji frau, ten du sūnūs, jau kariuomenėje. Ak, seniai nemačiau jų! Čia jau visko mano gana... O tau, sakai, pavogė šiaurę? Gaila, Anton!

— Gaila, Piere, kad negalime vienas antram pagelbėti.

— Galima, kaip tai ne! Klausykis. Mano pietų šalies dar niekas nepavogė. Aš grįšiu į Paris ir pasakosiu apie tave ir pavogtą tavo šiaurę. Žmonės tikės. Kas nors vis tikės. Pagaliau mano sūnūs. Aš esu dar tvirtas. Mes kartu su savo berniukais kovosim už tai, kad niekas nebevogtų laisvių, kad šiaurę tau gražintų. Tikėk man, tai tikrai padarysiu!

— Ačiū labai, Piere!

— Ollialia! Būčiau užmiršęs.

Jis nukabino nuo gembės mandoliną ir padavė.

— Tu moki skambinti. Imk ir atsimink savo senąjį Andree. Instrumentas lydėjo mane visą svetumos kelį. Anton, kai tau bus baisu vienam ir svajosi apie frau — skambink jūreivių maršą iš vienintelio tavo šalies uosto.

Piere Andree pasigriebė lagaminą ir abudu su Rugeliu paskutinį kartą uždarė barako duris iš gatvės.

— Viso geriausio, Anton! Parnešk mano linkėjimus Klaipėdai! Sudie! — jau iš tolo, atsigrižęs šuktelėjo ir žengė pirmyn, net pasiokėdamas, lyg būtų kas jo pusę vargo atėmęs. Tik balta nosinaitė sušmėžavo keliama prie akių.

Tada ir atlėkė tas keistas rudens vėjas nuo Riedenburg, pilnas visokių balsų, kvepiąs derva, žiedais ir prakaitu, ir kažkuo kitu, ko niekada negalės užmiršti pusantro masto šlubas siuvėjas Antanas Rugelis.

JA VALSTYBĖS

Armijos - Aviacijos manevrai Aliaskoje įvyks vasario mėn. pradžioje. Tikslas išbandyti žmones ir priemones šaltose srityse. Bus numesta apie 3,000 parašiutininkų.

Neseniai iš Kentucky į Aliaską buvo perverstas kautynių dalinys oro tiltu (3,400 myl.) Kartu pernešta 500 tonų priemonių ir tiekimo reikmenų manevrų reikalams. Dalyvavo apie 100 lėktuvų. Tuo laiku Aliaskoje buvo — 50 laipsnių Far.

Pirmą kartą lėktuvai bandys leistis ant suspausto sniego takų. Jei bandymas pavyks, tai bus išspręsta svarbi aviacijos ir žemės dalinių bendradarbiavimo Arktikoje problema.

Šaltis iškelia daug naujų problemų. Pav. ginklai, kurie buvo visiškai sausi ir netepti, po iššovimo užšąla, nes prie karšto ginklo susikondensuoja drėgmė iš oro.

* Atominis povandeninis laivas "Nautilus" pradėjo bandymus. Pirmieji plaukimo ir pasinėrimo bandymai buvo sėkmingi.

* Priešlėktuvinės artilerijos V. kas aplankė stambesnius miestus, kur yra pastatyti nauji įtaisai vairuojamiems sviediniams leisti. Jis rezultatais esąs patenkintas, nes naujieji įtaisai esą veikia geriau, negu buvo iš jų tikėtasi. Jis projektuojąs panaudoti šunis lėktuvams sekti. Paprastai sekėjai pirma išcirsta lėktuva skrendant, tik vėliau jį pamato, o šuo turi geresnę klausą negu žmogus.

* Pagal prez. Eisenhowerio projektą JAV karinės pajėgos 1955 metais turėtų būti tokios:

Aviacija — 130 oro grupių su 22,900 lėktuvų; Iš jų — 50 grupių sunkiųjų bombonešių, 36 grupės bombonešių — naikintojų, 33 grupės vidaus gynybai, 11 grupių transporto tarnybai. 119 grupių apribamos srausminio tipo motorais. Apie 15 grupių stovės Toluose Rytuose, 16 — Europoje. Viso aviacijos bus 975,000 vyrų.

Armija — 19 divizijų: 5 Europoje, 2 Korėjoje, po 1 Japonijoje, Havajuose, Panamoje, Aliaskoje ir 8 namie; 12 atskirų pulkų po 1 Okinavoje, Japonijoje, Berlyne, 3 Europoje ir 5 namie. Viso armijoje 1,027,000 vyrų.

Laivynas — 1,000 įvairių jūros laivų: 405 karo laivai, 15 lėktuvnešių; iš jų 4 Tol. Rytuose, 2 Viduržemio jūroje, 9 namie. 13,000 lėktuvų. Laivynė tarnaus 864,000 vyrų.

Marinai: — 3 divizijos; 1 Tol. Rytuose, 2 namie. 3 aviacijos grupės po viena kiekvienai divizijai. Viso — 193,000 vyrų.

COSTA RICA - NICARAGUA

Costa Rica (19,650 kv. mylių, 800,000 gyventojų) — liberališkai demokratinė respublika. Prezidentas Figueres yra diktatūros priešas ir socialinių reformų šalininkas. Neturi nuolatinės kariuomenės, tik 1,500 policijos.

Nicaragua (148,000 kv. mylių, 1,000,000 gyv.) valdoma diktatoriaus Somozos, turi 7,500 gerai paruoštos kariuomenės ir gruodžio mėn. nuspiko iš švedijos 25 naikintuvus.

Įtempimas tarp šių valstybių vyko jau seniai. Nicaragua kaltino Costa Ricą, kad ji darė žygių nužudyti jos prezidentą. Costa Rica pastebėjo telkiantis jos pasienyje kariuomenę, itarė kaimyną piktais norais ir pasiskundė Amerikos Valstybių Sąjungai, prašydama pagelbos.

Tuo pat laiku Costa Ricą pasirodė sukilėliai ir svetimi lėktuvai. Costa Rica susitelkusi savanorių, gavusi iš JAV 4 lėktuvus ir įsikišus Amerikos Valstybių Sąjungai su tais neaiškiais sukilėliais susitvarkė per 10 dienų.

Ateities nesusipratimams išvengti sutarta tarp susikivirčiusių praveisti neutralią zoną.

KITUR

— Britų Malajuose kautynės su partizanais eina jau septinti metai. Pereitais metais nuostoliai viršino 1,300. Sprausminiai bombonešiai yra bandomi kovai prieš partizanus džunglėse.

— Britų Kenijoje (Afrikoje) vietinės pajėgos sustiprintos naujais 9-niais batalijonais ir bombonešiais bando apsupti ir sunaikinti 10,000 Mau Mau teroristų.

— Britų Vid. Rytų bazės Adeno užpildinėjimai duoda nemaža darbo anglų lėktuvams, raminant nerimstančius arabus.

— Nors Arabų — Izraelio karas pasibaigė 1949 metais, bet kariniai incidentai pasienyje yra kasdieniškai reiškinys.

— Prancūzų šiaurės Afrika tikra parako statinė, sukilimas seka sukilimą. Didesniems neramumams kilus prancūzai turi daugiau kariuomenės siūsti, kad galėtų palaikyti tvarką ir ramybę. Jie liečia ir JAV, nes ten yra jos svarbios strateginės aviacijos bazės.

— Indonezija taip pat turi rūpesčio su neaiškios spalvos partizanais. Paprastai neaiški spalva vėliau paraudonuoja.

— Indokinijoje mušamasi su komunistiniais partizanais, mušamasi ir tarp savęs. O kada mušamasi savo tarpe, tai nėra kada ruoštis svarbiausiam tikslui: užkirsti kelią i valdžią komunistams per legalius 1956 metų rinkimus visoje Indokinijoje.

Taigi didelio karo nėra, bet mažiukų net perdaug.

RUSIJA

Buvęs Sovietų šnipas Nikolai E. Chochlov paklaustas apie revoliucijos galimybę Sovietų Rusijoje pareiškė, kad šiandien Rusijoje yra dar per maža žmonių, kurie aktyviai prie jos prisidėtų. Esą ten labai daug žmonių, kurie nekovotų prieš tokią revoliuciją. Be to, slapstosios policijos jėga yra per didelė, kad galima būtų greitai tikėtis revoliucijos Rusijos viduje.

Vienintelė viltis, jei galėtų sukilti satelitinuose kraštuose esančios Raudonosios Armijos dalys ir taip pagelbėtų sukilusiam satelitui išsivaduoti iš Rusijos jungo.

1953 liepos 17 subruzdymas Ryt. Vokietijoje galėjo būti revoliucijos ir naujos eros pradžia. Bet nelaimė jį užgniaužė abi pusės—Rytai ir Vakarai.

Kada gyventojai puolė rusų tankus, kareiviai nešaudė, tik nusuko į šalį galvas, kad nieko nematytų. 18 karininkų ir kareivių buvo suminti ir sušaudyti už atsisakymą šauti į gyventojus.

Auštietii Raud. Armijos pareigūnai revoliucijos sukelti negali.

Didžiausias Sovietų valdžios ginklas prieš pilietį ar kareivį yra vieno nepasitikėjimas kitu. Tas nepasitikėjimas yra lengvai palaikomas taikos metu. Bet kitaip yra karo metu. Kulkų ir mirties akivaizdoje ta nepasitikėjimo uždanga prapuo-la.

Be to, rusų karys pamatė kaip darbininkas gyvena Vokietijoje ir kituos satelitiniuose kraštuose. Matyti vaizdai užmuša visus propagandos gaminamus mitus apie proletarijato skurdą kapitalistiniuose kraštuose.

J. L.

KINIJA - FORMOZA

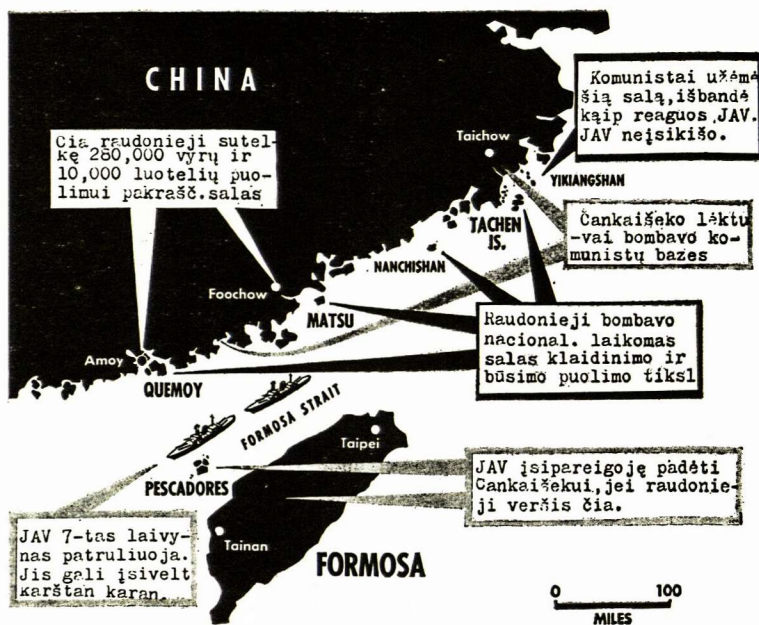
Raudonieji kinai Formozos "išlaisvinimo" žygį jau pradėjo. Užėmė Yikiangshan salą (Z. schema), ir tuo išaiškino, kad JAV nepadės Čiangkaišekui ginti pakraščių salas. Amerikiečiai žada tik pagelbėti nacionalistams atsitraukti iš raudonųjų vis užgrobiamų salų.

Komunistai galimas dalykas dar negalvoja eiti tiesiai į Formozą. Pirmiau jie pasimoko išsikėlimo veiksmų užimdinėdami mažesnes pakraščių salas. Formoza ilgesniam laikui pasiliks įtampos vieta tarp Kinijos ir JAV. Kol kas čia JAV ir Čiangkaišekas tik pralaimi teritoriją ir prestižą, o komunistai laimi.

Kiekviena komunistų užimta sala priartina susikirtimą Kom. Kinijos su JAV, nes kada nors Amerika turi pasakyti: "Jau nusibodo. Eik atgal!"

Čiangkaišekas turi apie 600,000 karių, 500 lėktuvų ir laivyną apytikriai tokį pat kaip komunistai. Raudonieji yra sutelkę apie 280,000 vyrų, kurių dalis yra parašutinin-kai, turi apie 2,000 lėktuvų ir keletą rusų dovanotų povandeninių laivų.

Nacionalistų kareiviai yra maždaug šešiais metais senesni už komunistinius.

ITALIJOS "DYKUMŲ LIŪTAS" MIRĖ

Vienoje Romos klinikoje, sausio 11 d. po operacijos mirė maršalas Rodolfo Graziani, II pasaulinio karo Italijos "Dykumų Liūtas", savo laiku buvęs Abisinijos vicekaralius ir paskutinė Musolinio eros žymesnė asmenybė.

Jis sulaukė 72 metų amžiaus ir buvo žinomas kaip neatgailastaujantis fašistas, kuriam buvo atimti visi titulai, laipsniai, garbės ženklai ir ordina. Paskutiniaus savo gyvenimo metais jis gyveno pasitraukęs iš viešo gyvenimo.

Prieš penketą metų Graziani buvo pasirodęs kaip aktyvus neofašistų lyderis italų socialiniame judėjime, tačiau jaunesniųjų partijos vadų buvo išstumtas ir 1953 m. buvo išrinktas tik "garbės prezidentu". Po I Pasaulinio karo maršalas Graziani nukariavo Musolinio imperijai š. Afrikos Libijos tautes ir vadovavo Italijos jėgoms pergalę atnešusiam kare prieš Abisiniją. Tačiau II Pasaulinis karas jam atnešė pralaimėjimus, nemalonę ir pagaliau teismą kaip buvusiam nacių kolaborantui.

1945 m. Italijos partizanų suimtas, jis praleido penkerius metus kalėjime ir karo ligoninėje. 1950 m. karo tribunolas nutėisė jį 19 metų kalėjimo už bendradarbiavimą su vokiečiais, tačiau po šio sprendimo dar keletą mėnesių išsidėjęs kalėjime maršalas Graziani buvo vyriausybės amnestuotas.

Graziani, kuris yra kovojęs Afrikoje apie 30 metų, atsistatydino 1941 m., kada jo vadovaujamos italų š. Afrikos jėgos buvo iš ten britų išstumtos, sunaikintos, arba paimitos nelaisvėn. Du metu prieš Italijos kapituliaciją jis gyveno pasitraukęs iš viešo gyvenimo, užsidaręs vienoje Romos viloje, kur būdamas toli nuo kovų laukų, jis stebėjo žlugimą ir griuvimą imperijos, kurią sukurti jis taip daug buvo prisidėjęs.

Po Viktoro Emanuelio III kapituliacijos 1943 m. jis priėmė paskyrimą karo ministerio marionetinėje fašistų respublikoje Musolinio įsteigtoje šiaurės Italijoje. Už šį veiksmą Graziani turėjo atsakyti tribunole kaip nacių kolaborantas. Romos vikariatas nenurodydamas atsisakė leisti Graziani laidotuvėms naudoti Romos Marijos Angelų baziliką. Laidotuvėms išlaidas apsiėmė padengti italų socialistų judėjimas, kuris jo laidotuvėms sukviėtė visus buvusius karius kovojusius Graziani vadovybėje Afrikoj, visus fašistų lyderius ir visokius kitus jų simpatikus

Milžiniškos minios sudarė daugiau kaip mylios ilgumo procesiją ir giedojo fašistų himnus. Juodmarškiniai buvo išsirikiavę linija prie įėjimo į mažą St. Robert Belarmine bažnyčią. Susirinkusi minia šaukė fašistinius šūkius ir kėlė savo dešines fašistų saljutui, atiduodama paskutinę pagarbą maršalui Rodolfo Graziani.

J. Skaržinskas

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—	\$5.00
Kanadoje	—	\$5.50
Kitur	—	\$6.50
Atsk. Nr. kaina	10 centų	

Adresas:

1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

Karinė spauda

PEARL HARBOR

1941 m. gruodžio 7 d. japonai užpuolė Pearl Harbor laivyno bazę. Tuo prasidėjo karas tarp Japonijos ir JA Valstybių.

Tuoj po šito užpuolimo Havajų Sausumos Kariuomenės v-kas gen. Short ir Ramiojo Vandenyno Laivyno vadas adm. Kimmel — buvo atleisti iš pareigų. Jie buvo kaltinami už blogą pasiruošimą sutikti pavojų ir už didelius nuostolius to puolimo metu.

Pearl Harbor nelaimės priežastis tyrinėjo 8 komisijos; išvados buvo nevienodos. Vieni kaltino Havajų rajono karinius viršininkus, kiti kaltinimą nukreipė Washingtonui — vyr. štabo v-kui gen. Marshall Laivyno Operacijų v-kui adm. Stark ir net prez. Rooseveltui.

Šiais metais išleistas trys knygos, kurios duoda daugiau medžagos paaikškinančios Pearl Harbor įvykius.

Admirolas Theobald, knygoje „The Final Secret of Pearl Harbor“, kaltina prez. Rooseveltą, jog jis norėjo, kad japonai netikėtai pulūtų Pearl Harbor. Norėdamas provokuoti tokią puolimą, būk tai jis įsakė ar įstaigojęs Vyr. Štabo v-ką ir laivyno Operacijų v-ką neduoti Havajų rajono vadams tikrų žinių apie santykių vystymąsi tarp JAV ir Japonijos.

Gen. Marshall ir adm. Stark, žurnalistų užklausti, tuojau paneigė tokią kaltinimą prezidentui. Dėl jų pačių vaidmens Pearl Harbor įvykiuose, jie atsisakė duoti bent kokį pareiškimą, nurodydami, kad jie savo veiksmus pakankamai išaiškine savo parodymuose duotuose Kongreso Tyrinėjimo Komitetui.

Laivyno istorikas kapt. T. B. Kittredge, knygoje „The Muddle Befor Pearl Harbor“ įvykius stengiasi nušviesti iš gen. Marshall ir adm. Stark pusės. Autorius sakosi įvykius vertinąs tik kaip istorikas, niekeno neprašytas ir neturėdamas minties ką nors teisinti.

Jis remdamasis dokumentais įrodinėja, kad Havajų rajono vadai gavo pakankamai žinių apie JAV ir Japonijos santykių vystymąsi. Svarbiausia jie gavo karo pavojaus įspėjimą 1941 lapkričio 27 d. Gavę tokią įspėjimą, jie privalėjo įvesti pilnos parengties stovį savo rajone. Visas laivynas turėjo būti išvestas į jūrą. Sausumoj turėjo būti pasiruošta atremti gresiantį puolimą iš oro. Bet tai nebuvo pilnai įvykdyta.

Tokias pat žinias apie priešą ir toki pat karo įspėjimą gavę Panamos, Filipinų, Vakarų pakraščių ir net Rytinių pakraščių rajonų vadai tinkamai padėtį įvertino ir pasiruošė pavojų sutikti. Tik Havajų rajonas padėtį įvertino neteisingai ir tik dėl to įvyko didelė katastrofa.

Karo Departamento Sekretorius plk. Stimson, savo parodyme Kongreso Komitetui, Pearl Harbor katastrofos atsakomybę nukreipia Havajų rajono vadams. Jis nurodo, kad priekinio rajono vadas yra lyg sargybinis savo poste prieš akivaizdoje. Jo pagrindinė pareiga yra aiški ir tiksli. Jis privalo prileisti, kad priešas puls tokiu laiku ir tokoje vietoje, kada ir kur yra sunkiausia jį atmušti. Ne rajono vado pareiga spėlioti ir manyti, kad priešas puls jo kaimyną, o ne jį patį. Jo pareiga yra atmušti priešą savo sektoriuj bet kuriuo laiku, panaudojant visus turimus ginklus.

Iš vykdytojų pusės įvykiai nušviečiami adm. Kimmel knygoje „Admiral Kimmel's Story“.

Pačioje pradžioje autorius aiškina, kad Pearl Harbor uostas nėra tinkamas būti laivyno baze. Jis turi tik vieną siaurą įplaukimą, kuriuo laivai gali plaukti tik vorele. Laivynui išplaukti iš uosto užtrunka 3 valandas. Autoriaus manymu, Ramiojo Vandenyno Laivynui bazė turėjo būti kuriam nors vakarinių Amerikos pakraščių uoste.

Laivyno aprūpinimas buvo nepakankamas. Iš 280 pažadėtų lėktuvų, kurie galėtų susekti ir sunaikinti prieš lėktuvnešius, gavo tik 12, iš kurių tik 6 buvo gerame stovyje.

Bendrai, Ramiojo Vandenyno Laivynas buvo visais atžvilgiais silpnesnis už japonų laivyną.

Degalų papildymo problema turėjo įtakos į kiekvieną sprendimą. Laivynas turėjo tik 11 tanklaivių, iš jų tik 4 buvo tinkamo greičio ir tiko tiekti degalus laivams jūroje. Taip kad noroms ar nenoroms laivynas turėdavo grįžti į Pearl Harbor pasipildyti degalus. Pasipildymas užtrukdavo 24—36 val.

Iš Washingtono gautos žinios apie Japonijos tikslus ir veiksmus Ramiajame Vandenynne būdavo tik bendro pobūdžio.

Amerikiečiai surado japonų slapto šifro „Magic“ raktą ir pagaudavo visus pasikalbėjimus tarp Tokio ir ambasadų užsienyje. Tarp jų buvo liečiančių ir Pearl Harbor bazę. Japonijos konsulas Havajuose buvo įpareigotas rinkti smulkias žinias apie laivus uoste, nurodydamas laivo tipą, tikslią stovėjimo vietą ir pan. Konsulo siųsti pranešimai buvo pagauti Washingtone, bet tai nebuvo pranešta Havajų rajono vadams.

Vasario mėn. 1941 m. JAV ambasadorius Japonijoje gavo pranešimą iš Peru diplomato, kad japonai ruošiasi pulti Pearl Harbor bazę. Laivyno Operacijų v-kas informuodamas apie tai adm. Kimmel rašė, kad Washingtone į tai netikima ir ten turimomis žiniomis japonai nesirošia pulti Pearl Harbor ir tokia galimybė artimoj ateityje negalima. Ta pat progą patariama daugiau dėmesio kreipti į mokymą.

Iš vėliau gautų pranešimų iš Washingtono apie padėtį Ramiajame Vandenynne adm. Kimmel susidarė nuomonę, jog, jei japonai išeis karan, tai jų puolimo kryptis bus piet. Azija, Indonezija, gal Filipinai, tik ne jo Pearl Harbor.

Lapkričio 27 iš Washingtono gautas karo pavojaus įspėjimas, kuriame nurodoma, kad pasitarimai su japonais yra beveik nutrūkę ir japonai gali pradėti karą keletos dienų bėgyje. Jų kariuomenės sutelkimas rodo galimo puolimo kryptis: Filipinai, Thailand, arba Kra pusiausalis, gal Borneo. Reikia pasiruošti viskam galimam.

Adm. Kimmel aiškina, kad minėtas karo įspėjimas Havajų rajono nelietė, nes jame nebuvo nurodyta pabrėžtinai, kad japonai gali pulti Pearl Harbor kryptimi.

Be to, įvykiai nuo XI. 27 iki XII. 6 rodė, jog japonų judėjimas vyksta Washingtono minėtoje kryptyse. Taigi Havajuose, sustiprinus apsaugą prieš sabotažo galimybes, buvo tęsiamas intensyvus laivyno mokymas.

Tolimoji oro žvalgyba nebuvo vykdoma, nes neturėta pakankamai lėktuvų.

Taip ramiai besijaučiančius Havajų gynėjus 1941 gruodžio 7 ryte netikėtai užpuolė pakilę japonų lėktuvai nuo lėktuvnešių.

Adm. Kimmel įrodinėja, jog jis visai kitaip būtų tvarkęsis, jei būtų gavęs žinias tiesioginiai liečiančias Havajų rajoną, kurios Washingtono buvo laiku žinomos.

Autorius kaltina, kad tos žinios jam nebuvo atsiųstos tyčiomis, kad nesukeltų jo budrumą, kad japonai susimąsintų lengvu kąsniu. Tai patvirtina ir neobjektyviai vesti Pearl Harbor įvykių tyrinėjimai. Jis buvo kaltinamas, bet jam nebuvo leista teisintis, neleista pristatyti savo liudininkų, neleista pasinaudoti dokumentais. Kada po ilgų pastangų jis sužinojo, kur galima surasti dokumentus, kurie galėtų nušviesti tikrą Pearl Harbor įvykių priežastį ir faktinius kaltininkus dėl jų, tai Senate tuojau buvo įneštas ir paskubomis priimtas įstatymas, kuriuo uždraudžiama tokiais dokumentais bent kam pasinaudoti.

Tas viskas įrodo, kad Pearl Harbor vaidinimas būk tai buvo suplanuotas Washingtono — Baltuose Rūmuose ir Pantagone. Gi adm. Kimmel ir gen. Short padaryti atpirkimo ožiais, pridengiančiais tikrus kaltininkus.

J. L.

The Army Combat Journal, January 1955.

Orinės Gynybos Atžvilgiu Geografija yra mūsų Pusėje, Brig. gen. T. R. Phillips. JAV padėtis ginantis nuo orinio puolimo yra geresnė už Sov. Sąjungos. Iš amerikiečių bazių Turkijoje į Maskvą yra 1100 mylių, iš Anglijos 1600, iš Thule — 2700 mylių. Didžiausias atstumas yra 3000 mylių. Tuo tarpu iš Rusijos pasiekti JAV, mažiausias atstumas yra didesnis kaip 3000 mylių, išskyrus vienintelį tašką Uelen prie Beringo sąsiaurio.

10.000 mylių atstumą perskristi reikia nuo 24 iki 48 valandų laiko, žiūrint lėktuvo tpo. Atstumo faktorius gali mūsų orų jėgų veik-

mingumą padvigubinti, arba sovietų dvigubai sumažinti. Be to, JAV dengia Alaska, Grenlandija ir Kanada, kur yra orinės gynybos priekiniai postai. Tokių priekinių postų Sov. Rusija dėl geografinių sąlygų negali turėti. Iš Lietuvos ar Čekoslovakijos į New Yorką oro keliu yra 4500 mylių. Tačiau JAV būtų laiku išpėtos, nes iš ten pakilę lėktuvai turėtų kristi per neutralius ar draugiškus Skandinavijos ir Vokietijos kraštus.

Kol kas sovietų tolimo veikimo bombonešiai yra menkesnės rūšies amerikiečių bombonešių kopijos. Tačiau šiuo metu sovietai pradėjo gamintis naujus TU-37 ir TU-39 bombonešius, kurie yra beveik lygūs savo pajėgumu JAV bombonešiams B-52 ir B-47. Kai sovietų aviacija bus visa perginkluota tokiais lėktuvais, kas gali trukti nuo 3 iki 5 metų, tada orinės gynybos problema JAV taps tikrai labai rimta.

Besikeičiantis Karo Veidas, Field Marshal Montgomery. Užpuolimo atveju vakarų sąjungininkai panaudos atominius ir termonuklearinius ginklus. Ateities karo dominuojantis faktorius bus orinės jėgos. Sausumos kariuomenę turės remti gerai apmokytos orinės jėgos. Sėkmingam karui sausumoje yra reikalinga: pirmarūšės paruoštos jėgos, gerai organizuoti rezervai, gera tiekimo ir transporto organizacija ir gera civilinės apsaugos organizacija. Sausumos jėgos turi būti strategiškai ir taktiškai judrios ir jų ginklavimo sistema paprasta. Kilnoti divizijas oru turi būti išvystytas tinkamas lėktuvo tipas. Armijoms reikia paprastos tiekimo linijos pagrįstos oriniu transportu. Visos ginklų rūšys turi išvystyti gyvesnius ir savarankesnius vadus. Ateitis pareikalaus iš mūsų: didesnių orinių jėgų; mažesnių, bet nuolat parengties stovyje budinčių judrių armijų; mažesnių jūrinių laivynų ir, pagaliau, karinės organizacijos, paremtos didesne atomeine jėga ir mažesniu žmonių kiekiu.

Šautuvai, Kuris Būtų Galėjęs Laimėti, 1866 metais ties Koeniggratzu prūsai sumušė austrus ir gavo iš jų 30 mil. florinų kontribucijos. „Dėl ekonominių sumetimų“ Austrijos valdžia laiku nepaskyrė reikalingų sumų perginkluoti austrų kariuomenę naujais adatinio dužiklio šautuvais, kokiais prūsai jau senokai buvo apginklavę savąją. Austrų seno tipo per vamzdžio priekį užtaisomas šautuvai pralai-

mėjo mūšį ir karą. Tik mažos kontribucijai išmokėtos sumos dalies būtų užtekę perginkluoti austrų kariuomenę ir sutaupyti „ekonomines sumas,“ išmokėtas prūsams.

Jie Važiuoja į Darbą, kpt. B. T. Bashore. Šarvuotą diviziją sudaro 4 šarvuoti pėstininkų batalionai, 4 tankų, 5 artilerijos, 1 inžinerijos ir 1 žvalgomasis batalionas. Kautynėse ji gali judėti iki 30 mylių per valandą. Jos pėstininkai kautynių lauke važiuoja šarvuotais autovežimais ir yra apsaugoti nuo smulkiųjų pėst. ginklų ir sviedinių skeveldrų ugnies.

Šarv. pėst. skyrius yra beveik toks pat kaip normalus pėst. skyrius ir yra sudėtas iš automatinio šautuvo aptarnaujamo dviejų žmonių, 5 šaulių, skyrininko, padėjėjo ir šoferio. Visas skyrius sutelpa į vikšrinį šarvuotą autovežimą (APC), kuris be to dar ginkluotas dviem kulkosvaizdžiais: vienu A6—30 kalibro ir kitu—50 cal.

Šarv. pėst. būrys sudėtas iš tokių 3 skyrių ir iš vieno kulkosvaizdžių skyriaus iš 2 kulkosvaizdžių grandžių po 5 vyrus, vieno šoferio, skyrininko ir padėjėjo. Kuopą sudaro 3 tokie būriai ir 1 minosvaizdžių būrys iš 3 skyrių ginkluotų 81 mm minosvaizdžiais. Kiekvienas skyrius vežamas vieno autovežimo. Priedo yra 1 auto taisyčių skyrius ir 1 radio sk. Kuopa viso turi 17 vikšrinų autovežimų, 2 sunkvežimius 2½ to. ir keleta kitos paskirties autovežimų; 14 radio aparatų autovežimuose ir 18 kilnojimų.

Šarv. pėst. batalionas yra savarankus vienetas administraciniu atžvilgiu. Jis sudėtas iš 4 kuopų, 1 būrio 4.2 colių minosvaizdžių ir 1 žvalgų būrio. Be to jis turi savo sanitarijos, štabo, taisyčių ir tiekimo būrius.

Šarvuoti pėstininkai gali būti vartojami remti tankus, arba tankai gali remti juos. Ju derinys ypač tinka judriai gynybai su tankais rezerve. Šarvuotas auto nėra kautynių priemonė, bet tik transporto, leidžiantis pėstininkams judėti tankų greičiu. Jis gali judėti ir vandeniui, persikeldamas per upę.

Raudonasis Lygiagretumas, Ho ir Mao taktika, Plk. ltn. R. B. Rigg.

Raudonosios taktikos tapatumas ryškiai matomas iš raudonųjų kiniečių ir Viet Minh karinių veiksmų. Partizaniniai veiksmai pradėję, abi kariuomenės baigė veiksmus divizijų manevrais. Vadovaujanti jų linija yra didelis atsargumas ir kantrybė. Ablejų kraštų

RAMOVĖNŲ VEIKLA CHICAGOJE

Chicagos Ramovės skyrius kasmet atlieka naudingų darbų bei žygių. Paskutiniame visuotiniame narių susirinkime, kuris įvyko sausio 16 d. Lietuvių Auditorijoje, iš pirmininko p. Buliko ir kitų valdybos narių pranešimų paaiškėjo, kad praėjusiais metais buvo surengta įvairių minėjimų, susirinkimų ir pobūvių. Daug suaukota laisvinimo reikalams, viso virš 400 dol.: Lietuvos Laisvės Kovotojams 189 dol., Chicagos ALTO reikalams 25 dol., sušelta gen. Grigaliūnas-Glovackis, kovotojai kariai Kreivys ir Karčaitis, esantieji V. Vokietijoje. Naujų Metų sutikimas davė gražaus pelno, kurio dalis paskirta "Kariui" — 144 dol. Be to 7 nariai iš Chicagos skyriaus per valdybą parėmė "Karij" su 10 dol. auka. Buvo sėkmingai paminėta Kariuomenės šventė, ir gautos aukos pasiūstos Lietuvos karo invalidams. Sueita arčiau su jaunimo organizacijomis. Ramovės skyrius globoja vieną skautų vienetą, kuriam nupirkta mažo kalibro šautuvėlis. Skyrius nusistatęs globoti ir daugiau jaunimo organizacijų, kuri tik kreiptųsi, nežiūrint jų politinių įsitikinimų.

Tiesa, prieš valdybos pranešimą buvo klaipėdiečio Martyno Purvino paskaita, 32 m. Klaipėdos krašto atvadavimo proga. Paskaitininkas kruoščiai, aiškiais faktais bei skaičiais nušvietė klaipėdiečių lietuvių gyvenimą ir jų meilę Lietuvai. Baigdamas žodį, jis ragino visus susirūpinti Klaipėdos kraštu ir jo uostu, leisti savo vaikus į jūrininkų mokyklas, parengiant juos būsimos Lietuvos laivininkystės inžinieriais, kad nereikėtų samdyti svetimtaučių savo laivams.

Dabar skyriuje yra 132 nariai. Kai kurie nariai neužsimoka nario mokesčių, arba nesilanko į skyriaus susirinkimus ir nedalyvauja veikloje. Tokius "šiaudinius" narius susirinkimas nutarė pašalinti iš ramovėnų tarpo. Susirinkimas pasisakė ir politinėmis temomis. Pirmininkaujantis plk. A. Reklaitis patarė ramovėnams nesikišti į Vliko ir DŠ santykius, o sav. P. Dirksys pažymėjo, kad lietuviai kariai ėjo kovoti ir ginti Tėvynės nežiūrėda-

raudonųjų kariniai veiksmai buvo vykdomi vadovaujantis Dešimčia Mao Tse-tungo Karinių Dėsnų: 1. pulk išblaškytus ir atskirus priešų jėgų taškus ir tik vėliau stipriai jo jėgas; 2. pirmą imk mažus ir tik vėliau didelius miestus; 3. naikink priešų karines jėgas, bet nesilaikyk įsikibęs į užimtus miestus; 4. kiekvienam mūšiu sutelk aiškiai didesnes jėgas už priešų; 5. nesikauk nepasiruošęs ir nebūdamas tikras, jog laimėsi; 6. nebijok aukų ir vargo, treniruokis; 7. stenkis sunaikinti priešą kai jis juda; 8. imk pirmą tuos miestus, kurie silpnai ginami ir lauk patogią sąlygą užimti gerai ginamus; 9. savo atstovus prie diplomatų stalo remk kariniais laimėjimais; 10. neduok priešui atsikvėpti; ne ilsėk per ilgai, nuolatos ruoškis.

... Su Kavale'ija yra tas Vargas ... Plk. Shillelagh. Straipsnis kritikuoja armijos aviacijos atskyrimą nuo armijos ir jos sujungimą su strategine aviacija į bendrą vadovybę.

Slidinėjimo Mokykla. Saalfeldene Austrijos Alpėse slidinėti mokosi apie 600 JAV karininkų ir kareivių.

Pratęsiant Atstumą, kpt. J. A. Wallace, Jr. Valdomeji sviediniai ir raketos iš žemės į žemę ir iš žemės į orą nėra skirti pakeisti kurį nors iš dabar vartojamų ginklų, bet tik juos papildyti, pratęsiant lauko artilerijos šaudymo atstumą, jį padvigubinant ar patrigubinant.

Karinių Administratorių Kursai. Fort Belveir, Virginijoje atidaryta Comand Management School. Jos tikslas per 3 savaites išmokinti vyr. karininkus ir pagr. civilinius tarnautojus karinio administravimo. Programoje: Bendroji administracija; Planavimas ir programų sudarymas; Žmonių administravimas ir Finansų administravimas. Z. R.

MŪSŲ MIRUSIEJI

MEŽELIS ANTANAS,

Lietuvos Kariuomenės Kūrėjas Savanoris, mirė 1954 m. gruodžio mėn. 17 d. 7 val. 30 min. savo bute, 1440 So. 49th Court, Cicero, Illinois; palaidotas gruodžio mėn. 20 d. šv. Kazimiero kapinėse, 30 blk. 1051 skl.

Gim. 1900. XI. 25. Zarasų apskr. Antalieptės valsč. 1919. VII. 2. įstojo savanoriu į 1-mą pėst. pulką Vyžuonėlių dvare prie Utenos. Aktyviai dalyvavo visose šio pulko kautynėse. Iš kariuomenės pasiliosa-

vo galutinai pasibaigus Nepriklausomybės Kovoms. Pasiliosavęs, visą laiką pasiliko valstybės sienų apsaugos tarnyboje.

Apdovanotas Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių ir Nepriklausomybės X-čio medaliais.

Jonas Juodvalkis.

PLK. LTN. LEONAS VALKŪNAS

Pr. m. gruodžio 8 d. Anglijoje staiga širdies smūgiu mirė Lietuvos kariuomenės ats. plk. ltn. Leonas Valkūnas.

Velionis gimęs 1900 m. balandžio 11 d. Bliūdžių kaime, Panevėžio aps., ūkininkų šeimoje.

1919 m. pradžioje stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę — į Panevėžio apsaugos būrį, iš kurio vėliau išaugo 4 pėstininkų L. K. Mindaugo pulkas. Šiose gretose jam teko kovoti su raudonaisiais rusais.

Vėliau velionis stojo į Karo Mokyklą ir baigė artilerijos skyrių. Tarnavo pirmojo baterijoje ir dalyvavo kautynėse prieš bermontininkus ties Radviliškiu. 1920 m. vasario mėn. kovojo ir prieš A. Panevėžius raudonųjų sukurstytą kareivių sukilimą. Sukilėliai jį buvo suėmę ir nuteisę sušaudyti, tačiau nesuskubo. 6 pėst. P. K. Margio pulkas sukilėlius sumušė ir L. Valkūną ir kt. suimtuosius išgelbėjo. 1920 m. dalyvavo kovose su lenkais.

Karams pasibaigus, L. Valkūnas buvo paskirtas į Ginklavimo Valdymą. Paskutiniams Nepriklausomybės metais buvo paskirtas į Čekoslovakiją ginklų užpirkti Lietuvai. Bessant jam Čekoslovakijoje, Lietuvą okupavo raudonieji rusai. Velionis į Lietuvą jau nebegrižo ir persikėlė į Vokietiją.

1941 m. prasidėjus Sovietų Sąjungos - Vokietijos karui, plk. ltn. L. Valkūnas buvo įjungtas į vokiečių kariuomenę ir paskirtas vieno motorizuoto pulko vado pavaduotoju. Nužygiavęs iki Minsko, iš vokiečių kariuomenės pasitraukė ir grįžo į savo ūkį. Netrukus perėjo dirbti į apskrities viršininko įstaigą. 1943 m. vokiečių naciai velionį buvo suėmę ir kalinę Lietuvoje ir Vokietijoje už priklausymą lietuviškajam pagrindžiui. Negavę tikrų įrodymų, vėliau jį paleido.

1944 m. vasarą pasitraukė iš Lietuvos į Vokietiją. Čia dalyvavo lietuvių tremtinių veikloje ir buvo Itzehoos stovyklos komendantu. 1947 m. persikėlė į Angliją ir gyvena Silsdene. Dirbo tekstilėje.

mi ir nei neklausdami kas esi, grūmėsi su priešais ir kovą laimėję. Tūkstančiai galvas paguldė už vieną tikslą — už Laisvę ir Nepriklausomybę. Todėl ir ramovėnai turi toleruoti visų žmonių įsitikinimus ir gerbti tuos, kurie dirba Lietuvai.

Atskiru dienotvarkės punktu buvo svarstyta "Kario" rėmimo reikalas. Valdybos pirm. p. Bulika paskaitė "Kario" redakcijos atsiųstą tuo reikalu laišką ir pranešė, kad senasis skyriaus atstovas Balys Brazdžionis ir toliau sutiko dirbti šį darbą. Jo pastangomis buvo surengtas, skyriui padedant, "Kario" vakaras ir yra renkamos prenumeratos. Visi nariai jam pareiškė padėką plojimu ir savo nuolatinį "Kario" korespondentų perrinko tą patį Bal. Brazdžionį.

Valdyba 1955 metams išrinkta iš šių ramovėnų: Jonas Tapulionis, Jonas Petrulionis, Antanas Boleišis, Povilas Dirkyš ir Vincas Abramikas; kandidatai liko Balys Brazdžionis ir Ant. Avižienis. Kontrolės komisija liko ta pati: plk. Repšys, p. Ličkus ir A. Avižienis.

NAUJA RAMOVĖNŲ VALDYBA NEWARKE, N. J.

Lietuvių Sąjungos "Ramovė" Newarko skyrius šių metų sausio mėn. 16 d. turėjo savo metinį susirinkimą. Susirinkime išrinkta 1955 metams tokia valdyba: Kostas Liaudanskas, pirm., Leonas Morkūnas, sekr., Vincas Tiknius, išd., Kontrolės komisijon išrinkta: Vincas Ambraziejus, Kazys Trečiokas ir Kristupas Vec-Zemelis. "Kari" Newarko atstovauti sutiko Kazys Trečiokas, kuris iki dabar jo atstovu buvo. Korespondentų sutiko būti Petras Mačiulaitis.

Lietuvių Sąjungos "Ramovė" Newarko skyrius yra viena iš veiklesniųjų vietos lietuvių organizacijų Newarko.

LIETUVIŲ SARGYBŲ IR DARBO KUOPOSE

Miesau besikuriančioje prie amerikiečių armijos lietuvių sargybų kuopoje buvo paminėta Lietuvos kariuomenės šventė.

Kuopos vadas ats. mjr. Blumchinas, apibūdinęs Lietuvos kariuomenės atliktus uždavinius, kreipėsi į kuopos vyrus, prašydamas ir toliau būti gerais, pavyzdiniais, kad ir pagalbinės kariuomenės, kareiviais, visur ir visada išlaikyti ge-

lą lietuvių ir Lietuvos kario vardą, ypač dabar, kada esame svetimųjų tarpe ir jų atidžiai stebimi.

Mannheime surengtame Vokietijoje prie US Armijos esančių sargybų ir darbo dalinių stalo teniso turnyre meisterio vardą iškovoję lietuvis J. Zeglys. Dvejete lietuvių Zeglys - Liepinaitis taip pat iškovoję pirmąją vietą. Laimėtojai gavo lenkų kuopų centro sidabrinės dovanas.

CLEVELANDO RAMOVĖNAI BENDRUOMENĖS NARIAI

Clevelande veikiančių L. S. "Ramovės" skyrių sudaro 66 nariai, kurie gyvai rūpinasi organizaciniais reikalais ir stengiasi pagal išgales remti Lietuvos Laisvės Kovų Invalidus bei "Kari". Šis skyrius perieitais metais iš suruoštos gegužinės pelno parėmė "Kari" 204.25 doleriais ir Kalėdų švenčių proga pasiuntė Kovų Invalidams dovanėlę — 425 dolerius, clevelandiečių geros širdies ženklą.

Skyriaus visuotinis narių susirinkimas įvyko sausio 9 d., kuriame susikaupimo minute pagerbti dabar už Lietuvos laisvę kovoją ir žūstą broliai. Į Naujus Metus žengiantį skyrių sveikino Centro Valdyba savo raštu. Skyriaus Valdybos pirmininkas K. Budrys padarė metinį pranešimą apie skyriaus veiklą. Įdomu, kad skyrius padidėjo 16 naujų narių, o taip pat tapo Lietuvių Bendruomenės nariu. Su liūdesiu prisiminti iš skyriaus tarpo mirties išskirti du garbingi nariai — generolas Vl. Nagius-Nagevičius ir mjr. Br. Bartkūnas. Gegužės mėnesį numatoma iškilmingai atidengti antkapio lentą ant gen. Vl. Nagiaus-Nagevičiaus kapo, kurioje būtų atitinkami įrašai bylojant apie jo laikiną poilsio vietą. Išdininkas V. Pašakarnis patiekė metinę apyskaitą, o Kontrolės Komisijos pirm. A. Miko'iūnas perskaitė tos komisijos aktą. Susirinkime gyvai diskutuota "Kario" reikalais ir žadėta jam parama. Svarstyta ir į Amerikos Lietuvių Legioną įsijungimo klausimas.

Susirinkimo metu išrinkta nauja skyriaus valdyba: pirmininkas Kazys Budrys, vicepirmininkas Feliksas Eidimtas, sekretorius Karolis Morkūnas, išdininkas Pranas Židonis ir kultūrinių reikalų vedėjas Gediminas Gudėnas. Naują Kontrolės Komisiją sudaro A. Mikoliūnas, P. Motiejūnas ir V. Šenbergas. Nauja valdyba žada ir toliau tęsti gražiai pradėtą darbą.

Vyt. Kamantas.

HILDESHEIMAS. Š. m. sausio mėn. 15 d. lietuvių sargybų dalinys gražiai paminėjo Klaipėdos Krašto atvadavimo 32 metų sukaktį. Minėjimas buvo pradėtas Mažosios Lietuvos Himnu "Lietuviais esame mes gimę". Dalinio vadas, pats išstarnavęs Klaipėdos įguloje septynerius metus, plačiai nušvietė Mažosios Lietuvos praeitį, Versalio Taikos nutarimą dėl Klaipėdos krašto atskyrimo nuo Vokietijos po I-jo Pasaulinio karo ir priežastis, privedusias kraštą prie 1923 metų sausio mėnesio sukilimo.

Žuvę už Klaipėdos krašto išlaisvinimą sukilėliai, nukankinti nacių režimo kacetuose to krašto garbingieji sūnūs — patriotai, nužudyti ir tebežudomi dabartinio Azijos okupanto tautiečiai, — buvo pagerbti tylos minute, giliu susikaupimu. Apibūdinus Klaipėdos krašto reikšmę Lietuvai, apie to krašto suklėstėjimą, uosto išsiplėtimą ir išaugimą, prisijungus tam kraštui prie Lietuvos, apie nacių Vokietijos sutarčių ir pasižadėjimų sulaužymą ir krašto okupaciją, o taip pat ir apie dabartinį krašto teriojimą, gyventojų persekiojimą, deportacijas ir žudymus atliekamus raudonojo įsibrovėlio, — minėjimas buvo baigtas Tautos Himnu.

Minėjimo proga buvo pasiūstas sveikinimas Mažosios Lietuvos Tarybos Pirmininkui, Ponui E. Simonaičiui.

Džiūgiuosi, kad KARYS stiprėja. Labiausiai vertinu mūsų tautos svarbesnių gyvenimo įvykių aprašymus ir vertingų asmenų paminėjimus. KARIUI kaip tik tinka rūpintis, kad visuomenei, ypač jaunimui, būtų rodomos tauriosios lietuvių tautos asmenybės iš visų luomų. Mes esame išblokšti ir svetimųjų tarpe paklydę, nedrąsūs. Jaunimo savijautą labai pablogino politinės rietenos, kada periodinėje spaudoje vieni kitus niekina ir žemina, atrodo jog visi toki, nėra nė vieno gero.

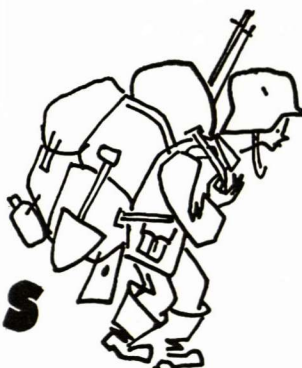
Tokiu būdu, renkant į vieną vietą paminėtinų asmenų aprašymus, jie išliktų ir nebūtų sunaikinti, kaip atsitinka su laikraščiais, kuriuose perskaičius ir išmetus, amžinai sunaikinama ir toki paminėjimai.

Dar pageidaučiau, kad būtų duodama bendros politinės išvados — bet rimtos. Taip pat gera yra skaityti vykusį jumorą ir satyrą.

U. Jauniškienė, Chicago.

KUPRINĖS pabitos

RAUDONKRŪTINIS APMOVĖ BAJORUS

Dar baudžios laikais Žemaitijoje veikė Raudonkrūtinis su savo vyrų būriu. Jis, kaip ir Blinda, kovojo prieš dvarininkus, plėšė ir baudė juos ir gynė baudžiauninkus. Jo pavardė, rodos, buvo Vaitkus ir kilęs iš smulkių dvarininkų. Nešiodavo raudoną liemenę ir todėl buvo vadinamas "raudonkrūtinium." Jo kovos šūkis buvo: "Nuo kalno kasu — į daubas metu". Pona! jo bijojo ir neketė.

Kartą jis vienas sustojo senoje karčiameje, kažkur šiaurų apskrityje. Rado begeriančius kelis bajorus. Raudonkrūtinis atsisėdo prie staliuko netoli bajorų. Bajorai jo nepažino ir savo tarpe kalbėjosi apie Raudonkrūtinį ir jo plėšikavimo žygius.

Atsargiai ir Raudonkrūtinis išimaišė į jų kalbą, pasisakė pažįstamą plėšiką ir pradėjo pasakoti apie jo žygius.

— Girdit, ponai, Raudonkrūtinis plėšia visai švelniai, net geruoju jam ponai atiduoda savo brangenybes, — įtikinėja Raudonkrūtinis.

— Negali būt! — sušuko bajorai, — mes jokių būdu geruoju jam neatiduotume savo brangenybių.

— Gerai, aš jums parodysiu, kaip Raudonkrūtinis apiplėšia geruoju. Padėkite čia ant stalo savo laikrodėlius ir žiedus.

Bajorai nė neįtardami Raudonkrūtinio, bet smalsumo skatinami pamatyti, kaip tasai plėšikas apiplėšia, sudėjo ant stalo savo brangenybes. Sudėjus, Raudonkrūtinis viena ranka pagrobė bajorų brangenybes, o kita ranka atskleidė savo paltą ir parodė raudoną krūtinę. Bajorai apstulbo. Kol jie atsipeikėjo, Raudonkrūtinis dingo iš karčiamos ir ant arklio sėdęs dingo ir iš miestelio.

J. D.

VISKAS ANTISOVIETINĖ PROPAGANDA

(1939—1940 m. žiemos jumoras)

1939 m. rudenį Lietuvai atgavus Vilnių, susidarė ir Lietuvos-Sovietų Sąjungos siena.

Rudenį ir žiemą rytais Lietuvos pusėje ūkininkai pradėjo skersti savo kiaules. Jų žviegimas buvo girdėti ir sovietų valdomoje pusėje. Taip pat ir svilinant kiaules raudonos pašvaistės toli buvo matomos. Sovietų pusėje buvo tylu ir jokių svilnimo pašvaisčių nematyti, lyg ten kiaulių iš viso nebūtų.

Pagaliau bolševikai pritrūko kantrybės. Jų pasienio apsaugos viršininkai, išsišaukę Lietuvos pasienio policijos baro viršininką, užpuolė jį:

— Girdi, kokią ten antisovietinę propagandą darote savo pusėje ir drumsčiate Lietuvos ir Sovietų Sąjungos gerus kaimynystės ir draugystės santykius.

Nesuprantu! Kokią antisovietinę propagandą?.. — nustebęs paklausė lietuvis baro viršininkas.

— Nagi, kas rytas žvieginatė skerdžiamas kiaules ir drumsčiate Sovietų Sąjungos piliečių nuotakas, agituodami, kad jūsų pusėje žmonės riebiai valgo, — atkirto sovietinis pareigūnas.

— Kas daryti, kad Lietuvoje laisvė kiaules auginti ir skersti, — aiškinasi lietuvis, bet rusas nenusileidžia.

— Gerai, auginkite ir skerskite, bet tik tyliai, be tų žviegimų ir svilnimo, kad mūsų piliečiai negirdėtų ir nematytų.

— Bet kad tos kiaulės netyli, — tvirtina lietuvis.

— Jūs kvailiai! Va, ir viskas! — supykęs atrėžė rusų pareigūnas. — Pas mus jos tylėtų. Pasakytumėm į ausį: "Tylėk, nes pasiūsimė į Vorkutos stovyklą," ir tuoj kiaulė net ir skerdžiama nutiltų ir iš baimės pati be svilnimo nupliktų. K. M.

RIMTAS EILĖNAS

DESPERATIŠKAS MĖSĖDAS

Kažinkas tėviškėje dedas?
Pypkutę dumdamas maštau, —
Pats pošventis, keliai kaip ledas
Tenai po atlydžio lietaus — — —

Šunų balsai prie sodžiaus kelio
Piršlių aploja važelius, —
Gal ir pas manąją mergelę
Koksai naktibalda užklius — — —

Kalbėsis, girsis, ims ir vešis
Palaistę kraiti alučiu.
Po metų gandra bus atnešęs
Kažką, ir bus vėl daug svečių.

Užustalėj du kūmu glausis, —
Tai reiškia tankius dantukus
Vaikeliui, kurs krikštu nusprausęs
Skubės gyvenimo taku.

Tėvai stebėdami šypsisis,
Globos jo pirmus žingsnelius
Ir nepajus, — sūnus, kaip uosis,
Jau ilgis vėtrų niršulių.

Šerkšnos jau motinos galvelė,
Priges ugniakūrai širdies,
Bet sūnų ji piršliais į kelią
Arba karužin palydės — — —

Tik vienas aš, be tėvo šlovės,
Pypkutę degdamas knatu,
Pro pat kandiklį nusispjovęs,
Skaičiuosiu senbernio metus — — —

SOVIETINIS SPARTUMAS

1940 m. rudenį į Lietuvą priplūdo iš Sovietų Sąjungos daugybė "katiušų". Nors ir iš pliko krašto atvykusios ir visko pilną Lietuvą, bet visur mėgdavo girti savo "plačiąją tėvynę." Pirmiausia jos puolė į lietuviškas krautuves apsipirkti. Kaune, "Drobės" krautuvėje, stovi rusiškoji "katiuša" ir neva nustebusi giriasi greta stovinčiai lietuvei:

— E, keista pas jus tvarka. Toks mažas "magazinas" (krautuvė), ir tiek daug tarnautojų. Pas mus Maskvoje daug didesni "magazina!" ir tik pora tarnautojų tėra.

— Kaip jie gali suskubti? — nustemba lietuvi. — Žiūrėk, kaip sušilusios mūsųšakės laksto, kol aptarnauja pirkėjus.

— Ogi pas mus Maskvoje labai lengvai aptarnauja, — porina "katiuša." — Viena pardavėja įėjusiam pirkėjui pasako, kad jo prašomos prekės nėra, o kitoji prideda, kad ir nebus. Ir taip jos dvi per dieną aptarnauja tūkstančius pirkėjų.

Š-as.

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

Redaktorius — **Jonas Kardelis**
Leidėjas — **Kanados Lietuvių Centro Taryba**

Adresas:

7722 George St., Ville Lasalle,
Montreal, P. Q. CANADA

Kaina metams:

Kanadoj—5 dol., Amerikoj—5.50 dol.

Ignas Končius, MEDŽIO DROŽINIAI GIMTAJAM KRASTUI PRISIMINTI, 224 psl., 100 iliustracijų. Išleido Liudas J. Končius. Spaudė Lietuvių Enciklopedijos Spaustuvė Bostone. Pardavinėjama po \$5.00. Pinigus su užsakyму siųsti: L. Končius, 76 Westglow St., Boston 22, Mass.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, billardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šaltai ir šiltai užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOWNHALL 3-9472

ST. ANTHONY SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

1447 SO. 49th COURT, CICERO, ILL.
Telefonai: TOWNHALL 3-8131 - 8132

JUOZAS GRIBAUSKAS, Vedėjas

KVIECIA JUS... pradėti taupyti pinigus per mus, kur Jūsų kaimynai nuo 1922 metų be pertraukos saugiai ir pelningai juos taupo.

KREIPKITĖS Į MUS paskolų namams, pasinaudokite 100% atmokėjimo privilegijomis.

RAŠTINĖS VALANDOS:

Kasdieną nuo 9 iki 5. Pirmadieniais nuo 9 iki 8
šeštad. nuo 9 iki 1. Treč. uždara visą dieną

Patarnautojos kalba lietuviškai.

IR JŪS GALITE IMIGRUOTI Į CANADĄ
ARBA USA, JEIGU TURITE VIZĄ.

Oficialius dokumentus parūpina

JONAS J. JUŠKAITIS, LL. B.,
diplomuotas teisininkas

Įstaigos adresas:

Suite 5, Tunstall Building,
709 Dunsmuir Street,

Vancouver 1, B. C., CANADA.

(Apsimokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, pristunčiamos smulkesnės informacijos.

MALONIEMS DETROITO LIETUVIAMS, PARĖMUSIEMS MUS STAMBIA AUKA, REISKIAME NUOSIRDŽIA LIETUVIŠKĄ PADĖKĄ.

JUOZAS ŽURAUŠKAS
IR ŠEIMA

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

SAFETY OF YOUR
SAVINGS

CRANE
2555 West 47th St.
CHICAGO 32, ILL. LAF. 3-1083

Savings
&
LOAN ASS'N

INSURED
UP TO
\$10,000

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI

Furniture Center, Inc.

Sveikina KARį ir jo skaitytojus
Imonės Valdyba

3222-24-26 S. Halsted St.

Chilcago 8, Ill.

Dailūs odos išdirbiniai. Pageidaujant tekstai įrašomi auksu. Rašyti:
A. Mažeika, Frankfurt/M. Eschersheimerland Str. 220, West Germany.

VIENYBĖ

Amerikos lietuvių savaitraštis
Eina nuo 1886 m.

Redaktorius leidėjas

JUOZAS TYSLIAVA

Prenumerata metams \$5.00

412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A GRAND AVENUE,
MASPETH, L. I., N. Y.

K A R Y S

žymiai padidinamas, tačiau prenu-
merata metams tik \$5.00

DARBININKAS

visų
lietuvių
laikraštis!

Išeina du kartu per
savaitę.

Kaina metams 6 dol.,
Brooklyne — 6.50 dol.,
užsienyje — 6.50 dol.

Adresas: 680 Bushwick Ave.,
Brooklyn 21, N. Y.

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo.
- Partraukim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

**PRADĖKITE TAUPYTI
ŠIANDIEN!**

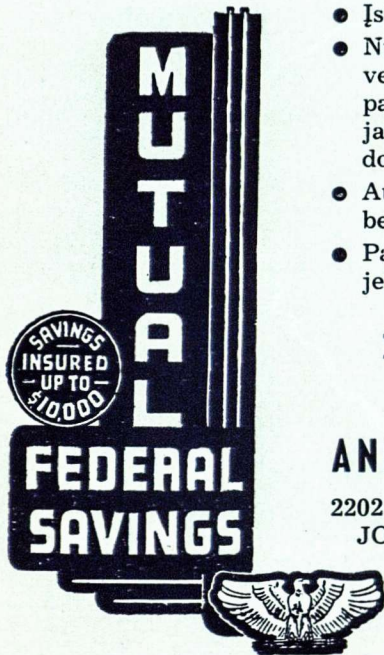
AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Road, Chicago 8, Ill.

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

Tel.: Virginia 7-7747

ISTAIGOS VALANDOS: Kasdien nuo 9
ryto iki 5 val. po pietų.
Ketvirtadieniais nuo 9 ryto iki 8 vak.
Trečiadieniais visai neatidaroma.

Alp(LKA) 1756
1955
Nr.2

LIETUVIŲ RADIO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Seštadieniais 1:30 p. p. — WWRL 1600 kc
Oro bangomis transluojami įvairūs visuomenės
pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios,
parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės,
puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street Brooklyn 11, N. Y.
Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS
Direktorius

J. VALAKAS
Pranešimų Dir

DIDVYRIŲ PAGERBIMO REIKALU

Spaudai ruošiamoje knygoje "Lietuviškoji skautija" tarp kitko bus pagerbti ir skautavusieji kariai, žuvę už Lietuvą. Asmenys, kurie turi 9 pėst. L. K. Vytenio pulko leitenantų *Jono Naikelio ir Jono Vlodo Sagėno* (Sagevičiaus) fotografijas, prašomi maloniai paskolinti ir siųsti šiuo adresu: P. Jurgėla, 800 Goodrich St., Uniondale, L. I., N. Y., USA.

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į **CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION**, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki \$10,000.00 by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas dividendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėms sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis.

Mūsų turtas — \$14,000,000.00

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

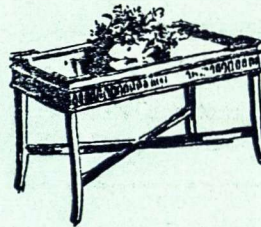
6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Visko Užtektinai—Tuoju Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ
KRAUTUVE

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO
Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

TAUPYKITE CHICAGOS STIPRIAUSIOJ TAUPYMO ĮSTAIGOJ

Standard Federal Savings

AND LOAN ASSOCIATION
OF CHICAGO

4192 ARCHER AVE., CHICAGO 32
(Archer Avs. at Sacramento)
PHONE: Virginia 7 1141

TURTAS ..... 50 milijonų
ATSARGOS FONDAS ..... 4 milijonai

JUSTIN MACKIEWICH,
President and Manager

Įstaigos valandos: Kasdien, įskaitant
šeštad., nuo 9 val. ryto iki 4 p. p.
Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8
val. vak..
Trečiadieniais visai neatidroma.

STANDARD FEDERAL TURTAS PASIEKĖ 50 MILIJONŲ
PATI DIDŽIAUSIA LIETUVIŲ FINANSINĖ ĮSTAIGA VISAME PASAULYJE